

1.1 Ainevaldkonna pädevuste määratlemine ja põhikooli lõpetajate oodatavad pädevused

Ainevaldkonna õppeainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane sotsiaalvaldkondlik pädevus: suutlikkus mõista ühiskonnas toimuvate muutuste põhjusi ja tagajärgi; tunda ning austada inimõigusi ja demokraatiat; vallata teadmisi kodanikuõigustest ja -vastutusest ning käituda nendega kooskõlas; ära tunda kultuurilist eripära; järgida üldtunnustatud käitumisreegleid; olla huvitatud oma kogukonna, rahva, riigi ja maailma arengust; kujundada oma arvamust ning olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik; tunda ja kasutada lihtsamaid sotsiaalteaduste uurimismeetodeid; tunda huvi ümbritseva maailma vastu.

Sotsiaalsainete õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) mõistab ühiskonnas toimuvate muutuste põhjusi ja tagajärgi;
- 2) valdab adekvaatset minapilti, oskab analüüsida oma võimalusi ja kavandab neist lähtuvalt tulevikuplaane;
- 3) tunneb ning austab demokraatiat ja inimõigusi;
- 4) teab kodanikuõigusi ja -kohustusi, järgib üldtunnustatud käitumisreegleid ning on seaduskuulekas;
- 5) huvitub iseenda, oma kogukonna, rahva ja maailma arengust, kujundab oma arvamust ning mõistab oma võimalusi olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik;
- 6) tunneb lihtsamaid uurimismeetodeid ja kasutab neist mõnda õppes;
- 7) teadvustab kultuurilist eripära ning suhtub lugupidavalt individuaalsetesse, kultuurilistesse ja maailmavaatelistesse erinevustesse juhul, kui need pole inimväärikust alandavad;
- 8) käitub üldtunnustatud sotsiaalsete normide ja suhtlemistavade järgi, mis aitavad toime tulla eakaaslaste hulgas, perekonnas, kogukonnas ning ühiskonnas, väärtustades neid;
- 9) on omandanud teadmisi ja oskusi enesekontrolli, enesekasvatuse, oma võimete arendamise, tervist tugevdava käitumise ja tervisliku eluviisi kohta ning suhtub positiivselt endasse ja teistesse;
- 10) hindab vabadust, inimväärikust, võrdõiguslikkust, ausust, hoolivust, sallivust, vastutustunnet, õiglust ja isamaalisust ning tunneb austust enda, teiste inimeste ja keskkonna vastu.

1.2 Ainevaldkonna õppeained ja maht

Ainevaldkonda kuuluvad ajalugu, ühiskonnaõpetus ja inimeseõpetus. Ajalugu õpitakse alates 5. klassist, inimeseõpetust 2. klassist ning ühiskonnaõpetust 6. klassist. Narva Vanalinna Riigikoolis õpetatakse sotsiaallaineid eesti keeles.

Sotsiaallainete nädalatundide jaotumine kooliastmeti.

I kooliaste

Inimeseõpetus - 2 nädalatundi

II kooliaste

Ajalugu - 3 nädalatundi

Inimeseõpetus - 2 nädalatundi

Ühiskonnaõpetus - 1 nädalatund

III kooliaste

Ajalugu - 6 nädalatundi

Inimeseõpetus - 2 nädalatundi

Ühiskonnaõpetus - 2 nädalatundi

1.3 Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Sotsiaallainetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval. Sotsiaallainete vahendusel kujuneb õpilastes võime näha ühiskonna arengus põhjuslikke jm seoseid ning teha teadlikke valikuid seenduvalt iseenda ja sotsiaalse keskkonnaga, lähtudes ühiskonnas kehtivatest väärtustest ja moraalinormidest, ning toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikmena ning isiksusena.

Ainevaldkonna õppeainete õppega taotletakse, et õpilane:

- 1) omandab adekvaatse enesehinnangu ning teadmisi, oskusi ja hoiakuid, mis toetavad tervikliku ja autonoomse inimese kujunemist, terviseteadlikkuse, tervist tugevdava käitumise ning tervisliku eluviisi;
- 2) omandab tervikliku arusaama ühiskonna nähtustest ja protsessidest ning nende seostest ja mõjust;
- 3) mõistab kultuurilist mitmekesisust ja demokraatia tähtsust ning ühiskonna jätkusuutliku arengu vajalikkust, aktsepteerides erinevusi;
- 4) hindab väärtusi, nagu vabadus, inimväärikus, võrdõiguslikkus, ausus, hoolivus, sallivus, vastutustunne, õiglus ja isamaalisus ning lugupidamine enda, teiste inimeste ja keskkonna vastu.

Ainevaldkonnasisese lõiminguga taotletakse, et õpilane areneks ennast teostavaks terviklikuks isiksuseks, kes suhtub endasse ja teistesse positiivselt, arvestab kaasinimesi, lähtub oma tegevuses üldinimlikest väärtustest, näeb ja mõistab ühiskonnas toimuvat ning tal on oskusi ja valmidust ühiskonnaellu sekkuda ning selles osaleda.

Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis orienteerumiseks vajalikke teadmisi oma kodukoha ja maailma minevikust ning kultuuripärandist. Aine vahendusel suunatakse õpilane teadvustama, analüüsima ja kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende omavahelisi seoseid ja seoseid tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Ajalooõpetus aitab kaasa teistes õppeainetes õpitava tervikuks sidumisele ning kujundab oskust mõista minevikunähtuste mõjul toimuvat arengut.

Inimeseõpetus lõimib õppesisu kõigis kooliastmetes, toetades õpilase toimetulekut eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas ning aitab õpilasel kujuneda sotsiaalselt küpseks ja teovõimeliseks isiksuseks. Inimeseõpetuse üldeesmärk on aidata kaasa õpilase sotsiaalses elus vajalike toimetulekuoskuste arengule, mille elluviimiseks kujundatakse õpilases terviklikku isiksust, sotsiaalset kompetentsust, terviseteadlikkust ja üldinimlikke väärtusi, nagu ausus, hoolivus, vastutustunne ning õiglus.

Ühiskonnaõpetuses omandavad õpilased sotsiaalse kirjaoskuse: teadmised, oskused, väärtused ja hoiakud ühiskonnas toimimiseks ning vastutustundlike otsuste tegemiseks. Õppeaine üldeesmärk on luua eeldused kodanikuidentiteedi ja ühiskonna sidususe tugevdamiseks ning aktiivse kodaniku kujunemiseks.

Kõik sotsiaalvaldkonna ained on toeks, et õpilasel areneks suutlikkus analüüsida oma käitumist ja selle tagajärgi, sobival viisil väljendada oma tundeid, aktsepteerida inimeste erinevusi ning arvestada neid suheldes; ennast kehtestada, seista vastu ebaõiglusele viisil, mis ei kahjusta enda ega teiste huve ega vajadusi. Sotsiaalvaldkonna õppeainete kaudu õpitakse tundma ning järgima ühiskonnas kehtivaid väärtusi, norme ja reegleid, omandatakse teadmisi, oskusi ja hoiakuid sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest, mis aitavad kaasa tõhusale kohanemisele ja toimetulekule perekonnas, eakaaslaste hulgas, kogukonnas ning ühiskonnas. Sotsiaalainete kaudu kujundatakse alusmaailmavaatelse mitmekesisusega arvestamiseks ning valmisolek dialogiks erineva

maailmavaate esindajatega. Kõigi valdkonna õppeainete seisukohalt on tähtis koostööoskus ja töötamine rühmas.

1.4 Üldpädevuse kujundamise võimalused

Sotsiaalainete valdkonna õppeainete õppimise kaudu kujundatakse õpilastes kõiki riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevusi. Pädevustes eristatava nelja omavahel seotud komponendi – teadmiste, oskuste, väärtushinnangute ning käitumise – kujundamisel on kandev roll õpetajal, kelle väärtushinnangud, suhtlemis- ja sotsiaalsed oskused loovad sobiliku õpikeskkonna ning mõjutavad õpilaste väärtushinnanguid ja käitumist.

Kultuuri- ja väärtuspädevuse ning sotsiaalse ja kodanikupädevuse kujundamist toetavad kõik ainevaldkonna õppeained erinevate rõhuasetuste kaudu. Suutlikkust mõista humanismi, demokraatia ja ühiskonna jätkusuutliku arengu põhimõtteid ning nendest oma tegutsemises juhendada toetavad ajalugu ja ühiskonnaõpetus. Kõik sotsiaallained süvendavad lugupidavat suhtumist erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse. Inimeseõpetus ning usundiõpetus toetavad väärtussüsteemide mõistmist, mõtete, sõnade ja tunnetega kooskõlas elamist, oma valikute põhjendamist ning enda heaolu kõrval teiste arvestamist. Oskus seista vastu kesksete normide rikkumisele ning sotsiaalse õigluse ja eri soost inimeste võrdse kohtlemise põhimõtete järgimine on üks õppekava üldeesmärke, mille kujundamisel on suurem rõhk ühiskonnaõpetusel ja inimeseõpetusel.

Enesemääratluspädevuse aluseks on suutlikkus mõista ja hinnata iseennast; hinnata oma nõrku ja tugevaid külgi ning arendada positiivset suhtumist endasse ja teistesse; järgida tervislikke eluviise; lahendada tõhusalt ja turvaliselt iseendaga, oma vaimse, füüsilise, emotsionaalse ning sotsiaalse tervisega seonduvaid ja inimsuhetes tekkivaid probleeme. Pädevuse kujundamist toetab peamiselt inimeseõpetus, ent rahvusliku, kultuurilise ja riikliku enesemääratluse kujundajana teisedki valdkonna õppeained.

Õpipädevus. Iga sotsiaalvaldkonna õppeaine kujundab suutlikkust organiseerida õpikeskkonda ning hankida õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, samuti oma õppimise plaanimist ning õpitu kasutamist erinevates kontekstides ja probleeme lahendades. Õppetegevuse ja tagasiside kaudu omandavad õppijad eneseanalüüsi oskuse ning suudavad selle järgi kavandada oma edasiõppimist.

Suhtluspädevus. Kõik valdkonna õppeained kujundavad suutlikkust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates suhtlusolukordades; lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja

sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust. Väljendusrikast keelt taotlevad kõik valdkonna õppeained.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus. Kõik valdkonna õppeained toetavad oskust kasutada erinevaid ülesandeid lahendades matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades. Õpitakse eristama sotsiaalteadusi loodusteadustest (sh mõistma nendes kasutatavate uurimismeetodite eripära). Õpitakse otsima teavet, kasutades tehnoloogilisi abivahendeid, ja tegema saadud teabe alusel tõenduspõhiseid otsuseid.

Ettevõtlikkuspädevus. Ennekõike ühiskonnaõpetus, kuid ka teised valdkonna õppeained õpetavad nägema probleeme ja neis peituvaid võimalusi, seadma eesmärged, genereerima ideid ning neid ellu viima. Aineõpetuse kaudu kujundatakse algatusvõimet ja vastutustunnet, et teha eesmärkide saavutamiseks koostööd; õpitakse tegevust lõpule viima, reageerima paindlikult muutustele, võtma arukaid riske ning tulema toime ebakindlusega; õpitakse ideede teostamiseks valima sobivaid ja loovaid meetodeid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele analüüsile ja tegevuse tagajärgede prognoosile ning on kooskõlas eesmärkidega.

1.5 Õppeainete lõimingu võimalused teiste ainevaldkondadega ja läbivate temade rakendamine

Läbivad teemad								Ainevaldkonnad								Inimeseõpetus Õppesisu
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Keskond ja jätkusuutlik areng	Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Kultuuriline identiteet	Teabekeskond	Tehnoloogia ja innovatsioon	Tervis ja ohutus	Väärtused ja kõlblus	Keel ja kirjandus	Võõrkeeled	Matemaatika	Loodusained	kunstiained	Tehnoloogia	Kehaline kasvatus	Valikaine (informaatika)	I kooliaste I. Inimene 1. Mina Mina. Minu erinevused teistest inimestest ja sarnasused nendega. Iga inimese väärtus. Viisakas käitumine.
	X		X				X									
	X		X				X									
	X		X				X									

						X									X	2. Mina ja tervis Tervis. Terve ja haige inimene.
						X									X	Tervise eest hoolitsemine.
						X										Ravimid.
						X									X	Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus ning liikumine ja sport.
			X			X										Abi saamise võimalused. Esmaabi.
X						X										3. Mina ja minu pere Kodu.Koduarmastus.
X							X									Perekond. Erinevad pered.
X							X									Vanavanemad ja teised sugulased.
X							X						X			Vanemate ja teiste inimeste töö.
X							X									Kodused tööd.
X							X									Abivalmidus, kohuse- ja vastutustunne.
X							X									Pereliikmete tegevus ja rollid.
X		X					X									Kodu traditsioonid. Koduümbus.
X																Naabrid ja naabruskond.
X							X									Võõras ümbus ja võõraga kaasaminek.
X							X									Ohud kodus ja koduümbruses.
X		X	X				X									5.Mina ja kodumaa Eesti – minu kodumaa. Eesti teiste riikide seas. Naaberrigid. Kodukoht: küla, vald, linn, maakond. Eesti Vabariigi riiklikud, rahvuslikud ja

	X				X											3. Mina ja meie Minu ja teiste vajadused.
	X				X											Sõbrad ja sõpruse hoidmine.
	X				X											Sallivus.
	X				X											Üksteise eest hoolitsemine ja teiste abistamine.
	X			X	X											Ausus ja õiglus. Leppimine. Vabandust palumine ja vabandamine. Oma muredest rääkimine ja tunnete väljendamine. Oskus panna end teise inimese olukorda. Keeldumine kahjulikust tegevusest.
	X					X										Hea ja halb käitumine. Südametunnistus. Käitumisreeglid. Käitumise mõju ja tagajärjed.
				X	X	X										Liiklusreeglid. Mäng ja töö. Õppimine. Kohustetunne ja vastutus. Meeskonnatöö. Tööjaotus
			X	X				X								4. Mina: teave ja asjad Teave ja teabeallikad ning nende kasutamine.
			X	X									X			Reklaami mõju.
			X	X										X		Turvaline käitumine mediakeskkonnas.
	X					X								X		Raha. Raha teenimine, kulutamine ja laenamine.
	X													X		Oma kulutuste planeerimine.
					X			X								II kooliaste IV. Tervis 1. Tervis Tervise olemus: füüsiline, vaimne ja sotsiaalne tervis.

																				Tervisenäitajad. Tervist mõjutavad tegurid. Hea ja halb stress. Keha reaktsioonid stressile. Pingete maandamise võimalused.
																				2. Tervislik eluviis Tervisliku eluviisi komponendid. Tervislik toitumine. Tervisliku toitumise põhimõtted. Toitumist mõjutavad tegurid. Kehaline aktiivsus. Kehalise aktiivsuse vormid. Tervistava kehalise aktiivsuse põhimõtted. Päevakava ning töö ja puhkuse vaheldumine. Uni.
																				3. Murdeiga ja kehalised muutused Murdeiga inimese elukaares. Kehalised ja emotsionaalsed muutused murdeas. Kehaliste muutuste erinev tempo murdeas. Suhtumine kehasse ja oma keha eest hoolitsemine. Suguline küpsus ja soojätkamine.
																				4. Turvalisus ja riskikäitumine Turvaline ning ohutu käitumine koolis, kodus ja õues. Eakaaslaste ning meedia mõju tervise ja ohukäitumise alaseid valikud tehes; iseenda vastustus. Vahendatud suhtlemine. Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused uimastitega seotud situatsioonides. Valikud ja vastutus seoses uimastitega. Tubaka, alkoholi ja teiste levinud uimastite tarbimisega

																		seonduvad riskid tervisele.
	X					X					X						X	5. Haigused ja esmaabi Levinumad laste ja noorte haigused. Nakkus- ja mitterakkushaigused. Haigustest hoidumine. HIV, selle levikuteed ja sellest hoidumise võimalused. AIDS. Esmaabi põhimõtted. Esmaabi erinevates olukordades. Käitumine õnnetusjuhtumi korral.
	X					X					X						X	6. Keskkond ja tervis Tervislik elukeskkond. Tervislik õpikeskkond. Tervis heaolu tagajana.
	X		X			X	X	X										V. Suhtlemine 1. Mina ja suhtlemine Enesesse uskumine. Enesehinnang. Eneseanalüüs. Enese kontroll. Oma väärtuste selgitamine.
	X		X								X							2. Suhtlemine teistega Suhtlemise komponendid. Verbaalne ja mitteverbaalne suhtlemine. Aktiivne kuulamine. Tunnete väljendamine. Eneseavamine. Eelarvamused. Kehtestav, agressiivne ja alistuv käitumine. Ei ütlemine ennast ja teisi kahjustava käitumise puhul.
	X		X														X	3. Suhted teistega Tõhusad sotsiaalsed oskused: üksteise aitamine, jagamine, koostöö ja hoolitsemine. Sallivus enda ja teiste

																	võimalused. Vastutus seoses valikutega.
	X		X				X	X									2. Inimese mina Minapilt ja enesehinnang. Eneseanalüüs: oma iseloomujoonte, huvide, võimete ja väärtuste määramine. Konfliktide vältimine ja lahendamine.
	X		X				X							X			3. Inimene ja rühm Erinevad rühmad ja rollid. Rollide suhtelisus ja kokkuleppelisus. Reeglid ja normid rühmas. Inimsuhteid toetavad reeglid ja normid. Rühma kuulumine, selle positiivsed ja negatiivsed küljed. Hoolivus rühmas. Rühma surve ja toimetulek sellega. Sõltumatus, selle olemus. Autoriteet.
	X		X				X	X						X			4. Turvalisus ja riskikäitumine Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused, et vältida riskikäitumist: emotsioonidega toimetulek, enesetunnetamine, kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine, suhtlusoskus. Hakkamasaamine kiusamise ja vägivallaga. Erinevad legaalsed ja illegaalsed uimastid. Uimastite tarvitamise lühi- ja pikaajaline mõju.
	X		X									X					5. Inimese mina ja murdeea muutused Varane ja hiline küpsemine - igapäev oma

X	X	X		X	X		X	X		X	X				X	3.Ühiskonna institutsiooniline struktuur – avalik sektor, erasektor, kolmas sektor
X	X	X	X	X	X		X	X		X	X				X	4.Ühiskonnaliikmete õigused
X	X	X	X	X	X		X	X		X	X	X			X	II.Riik ja valitsemine
X	X	X	X	X	X		X	X		X	X	X			X	1.Demokraatia
X	X	X	X	X	X		X	X		X	X				X	2.Eesti valitsemiskord
X	X	X	X	X	X		X	X	X		X	X			X	Kodanikuühiskond
X	X			X	X		X	X		X	X				X	Majandus

Läbivad teemad								Ainevaldkonnad							Ajalugu Õppesisu		
Elukestev õpe ja kariiaari planeerimine	Keskond ja jätkusuutlik areng	Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Kultuuriline identiteet	Teabekeskond	Tehnoloogia ja innovatsioon	Tervis ja ohutus	Väärtused ja kõlblus	Keel ja kirjandus	Võõrkeeled	Matemaatika	Loodusained	kunstiained	tehnoloogia	Kehaline kasvatus	Valikaine (infomaatika)		
	X									X							II kooliaste I.Ajaloo algõpetus 1. Ajaarvamine Ajaarvamisega seotud mõisted ja ajaloo perioodid: muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu.
				X				X									2.Ajalooallikad Ajalugu ja ajalooallikad. Allikate tõlgendamine: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas, muuseum ja arhiiv.

viiepallisüsteemist erinev hindamise korraldus määratakse ja täpsustatakse Narva Vanalinna Riigikooli õppekavas.

Hindamise eesmärk on toetada õpilaste arengut, innustada õpilasi ideede ja loovate lahenduste leidmisel ning suunata neid sihikindlalt õppima. Hindamine annab tagasisidet õpilaste individuaalse arengu kohta ning on lähtekohaks järgneva õppe kavandamisel.

Narva Vanalinna Riigikoolis õpitulemuste hindamise vormid on mitmekesised ja õpilaste arengut motiveerivad. Õpitulemusi hinnatakse numbriliste hinnetega ning sõnaliste hinnangute abil. Numbrilisele hindamisele lisandub suuline tagasiside. Nii sõnaliste hinnangute kui ka numbrilise hindamise puhul õpilased on teadlikud hindamise kriteeriumitest.

Numbriline hindamine

Hinne 5 – “*väga hea*”, saab õpilane, kelle vastus või töö on täpne, õige, loogiline, mõtestatud. Kasutades punktilist arvestust, siis maksimaalsest punktide arvust on saadud 90-100%.

Hinne 4 – “*hea*”, saab õpilane, kelle vastus või töö on üldiselt õige, loogiline ja mõtestatud, kuid esineb ebatäpsusi ja mitteolulisi puudujääke. Õpilane on saanud 75-89% maksimaalsest võimalikust punktide arvust.

Hinne 3 – “*rahuldav*”, saab õpilane, kelle vastus või töö on põhiosas õige, kuid teadmiste rakendamisel on raskusi ja õpilane vajab veel juhendamist ja õpimaterjali kordamist. Õpitulemused on ainekava õpiütlemustele üldiset vastavad. Õpilane on saanud 50.-74% maksimaalsest võimalikust punktide arvust.

Hinne 2 – “*puudulik*”, saab õpilane, kelle vastuses või töös on olulisi puudusi, eksimusi, töö või vastus on sisuliselt vale, on ainekava tulemustele vähemas osas vastav. Õpilane on saanud 20.-49% maksimaalsest võimalikust punktide arvust.

Hinne 1 – “*nõrk*”, saab õpilane, kelle vastus või töö näitab, et tal puuduvad nõutavad teadmised ja oskused, töö ei vasta nõuetele või töö on jäänud esitamata. Õpilane on saanud 0-19% maksimaalsest võimalikust punktide arvust.

Märk ! – e-koolis tähendab, et see töö on kohustuslik ära teha 10 õppepäeva jooksul ja saada positiivne hinne.

“Puuduliku” või “nõrga” hinde korral võimaldatakse Narva Vanalinna Riigikooli õpilasel hinnet järele vastata alates hinde teadasaamise päevast 10 õppepäeva jooksul. Hinnete parandamist ei toimu veerandi viimasel nädalal.

Kui kirjaliku töö puhul tuvastab aineõpetaja mahakirjutamise või kõrvalise abi, on tal õigus hinnata õpilast hindega “nõrk”.

Suuliste ja kirjalike ülesannete puhul õpilane:

- 1) selgitab ning kirjeldab mõistete sisu ja nendevahelisi seoseid;
- 2) selgitab oma arvamusi, hinnanguid, seisukohti ja suhtumisi, seostades neid omandatud teadmistega;
- 3) eristab, rühmitab, võrdleb ja analüüsib olukordi, seisundeid, tegevusi ning tunnuseid lähtuvalt õpitulemustest;
- 4) demonstreerib faktide, mõistete ning seaduspärasuste tundmist, lähtudes õpiülesannete sisust.

Praktiliste ülesannete puhul õpilane:

- 1) rakendab õpituatsioonis teoreetilisi teadmisi praktiliselt;
- 2) demonstreerib õpitulemustes määratud oskusi õpituatsioonis;
- 3) kirjeldab õpitulemustes määratud teadmiste ja oskuste rakendamist igapäevaelus.

Kujundav hindamine

Kujundava hindamise põhimõte on õpilase arengu võrdlemine ja analüüsimine tema varasemate saavutustega. See on kooli poolt õpilasele tegevuste ja sündmuste põhjal antav tagasiside, mis on suunatud positiivsete õpitulemuste, käitumistavade, hoiakute ja väärtushinnangute kujundamisele.

Kujundava hindamise puhul kasutatakse arenguveestlust, kommentaare õpilastöödel, õpimappi (kusjuures õpimapp võib olla aine või valdkonnapõhine), tagasisidet õpetaja-õpilane, õpilane-õpilane, enesehinnangut jms.

Inimeseõpetuses tähendab hindamine konkreetsete õpitulemuste saavutatuse ja õppija arengu toetamist, kusjuures põhirõhk on õpilase arengu toetamisel, seejuures pakkudes võimalusi enesehindamiseks. Aineteadmiste ja -oskuste kõrval antakse kujundavat tagasisidet ka väärtuste ning hoiakute kohta. Väärtuste ja hoiakute hindamist võimaldavad rollimängud, juhtumianalüüsid ning rühmatöö.

Ajaloo õpitulemuste kontrolli ja hindamise eesmärk on saada ülevaade ajalooõpetuse õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada saadud teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks. Õpitulemusi kontrollides tuleb jälgida teadmiste (ajaloolise sõnavara) ja oskuste tasakaalu.

Hindamise vormid sisaldavad 5. klassis suulist ja kirjalikku küsitlust, tööd kaartide, allikmaterjali ja piltidega, loovtööd ning jutustuse kirjutamist, samuti allika usaldusväärsust info edasikandmisel. Üksikfaktide tundmisele tuleb eelistada olulisemate ajaloosündmuste ja nähtuste analüüsi nõudvaid ülesandeid. Lühijutu ning kirjelduse puhul hinnatakse ülesehituse loogikat ja terviklikkust, mõistete ning märksõnade sobivust konteksti, stiili ja ainealast õigekirja. 5. klassis ei kontrollita kontrolltöödega enam kui üht õpitud teemat korraga.

Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid III kooliastmes peavad olema mitmekesised, sisaldama suulist ja kirjalikku küsitlust, tööd kaartide, dokumentide, allikmaterjali ja piltidega, referaadi ja uurimistöo koostamist, loovtööd ning arutluse kirjutamist. Allikaanalüüsi puhul hinnatakse allikast olulise info leidmist, selle hindamist ja võrdlemist, katkendi põhjal vastamist, kommenteerimist ning usaldusväärsuse üle otsustamist. Üksikfaktide teadmisele tuleb eelistada tähtsamate ajaloosündmuste ja nähtuste analüüsi nõudvaid ülesandeid. Arutluse puhul hinnatakse vastavust teemale, ajastu ja teemakohaste faktide tundmist, analüüsi, võrdlemise ja seoste loomise oskust ning isikliku suhtumise väljendamist põhjendatud hinnangute kaudu. III kooliastmes sobivad kontrolliks ja hindamiseks nii avatud kui ka etteantud vastusega ülesanded.

Ühiskonnaõpetuses tuleb hindamisel II kooliastmes arutlusoskust kujundavaid ja kontrollivaid ülesandeid koostades järgida jõukohasuse põhimõtet märksõnadest lahendamist toetava selgituseni ning täpse juhendini. Kokkuvõtvaiks hindamiseks sobivad arvamslugu ja juhtumianalüüs, dokumendi ja kaardi tundmine, avatud ja etteantud vastustega ülesanded, mõiste ja selgituse kokkuviiimine, teabe tõlkimine teise vormi (graafikust tabelisse vms) ning info leidmine, kasutamine ja rühmitamine.

III kooliastmes sobivad kokkuvõtvaiks hindamiseks probleemküsimuste avamine, arvamslugu, uurimus ja juhtumianalüüs, dokumendi, statistiliste andmete ja karikatuuri analüüs, kaardi tundmine, avatud ja etteantud vastustega ülesanded: mõiste ja selgituse kokkuviiimine, teabe tõlkimine teise vormi (graafikust tabelisse vms) ning info rühmitamine.

Praktiliste tööde puhul hinnatakse töö plaanimise, tegemise, tulemuste tõlgendamise, järeldamise, põhjendamise ning tulemuste esitamise oskust.

Õpilase ja õpetaja koostöös hinnatakse ka õpilase õpitulemusi koolivälises mitteformaalses õppes, kui seal omandatu vastab taotlevatele õpitulemustele (nt osavõtt projektidest, tegevus õpilasesinduses või kodanikuühendustes jm).

1.8 Füüsiline õpikeskkond

Kool korraldab valdava osa õppest klassis, kus on:

- 1) mööbli ümberpaigutamise võimalus rühmatöökaks ja ümarlauavestluseks ning toetavad demonstratsioonivahendid;
- 2) internetiühendus ning audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus.

Kool võimaldab:

- 1) korraldada õppe sidumiseks igapäevaeluga õpet ja õppekäike väljaspool klassiruumi (muuseumis, arhiivis, näitusel, raamatukogus jm) vähemalt kaks korda õppeaasta jooksul;
- 2) kasutada klassiruumis ainekava eesmärgi toetavaid õppematerjale ja -vahendeid:
 - a) Eesti Vabariigi põhiseadus;
 - b) ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon;
 - c) ÜRO lapse õiguste konventsioon;
 - d) ajalooatlased, kontuur- ja seinakaardid;
 - e) allikakogumikud, käsiraamatud, erialased teatmeteosed;
 - f) elulooraamatud ja teabekirjandus;
 - g) auvised, digitaliseeritud andmebaasid ja arhiivid;
 - h) illustratiivne pildimaterjal (fotod, karikatuurid);
 - i) IKT-põhised õppematerjalid;
 - j) ajalehed ja ajakirjad;
 - k) statistilised ja metoodilised materjalid.

2.1 Inimeseõpetus

2.1.1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Põhikooli inimeseõpetusega taotletakse, et õpilane tunneb ja väärtustab isiksuse arenemisele ning sotsialiseerumisele kaasa aitavate teadmiste, oskuste ja hoiakute kujunemist järgmistes valdkondades:

- 1) enesekohased ja sotsiaalsed oskused;
- 2) füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne areng;
- 3) tervis ja tervislik eluviis;
- 4) turvalisus ja riskikäitumise ennetamine;
- 5) üldinimlikud väärtused: ausus, hoolivus, vastutustunne ja õiglus.

2.1.2. Õppeaine kirjeldus

Inimeseõpetuses käsitletakse inimest ja tema sotsiaalset keskkonda tervikuna, integreerides õppesisu kõigis kooliastmetes: esimeses kooliastmes 2. ja 3. klassis, teises kooliastmes 5. ja 6. klassis ning kolmandas kooliastmes 7. ja 8. klassis.

Inimeseõpetuses käsitletakse eakohaselt õpilaste isiksuse kujunemisele ja sotsialiseerumisele kaasa aitavaid teadmisi, oskusi ja hoiakuid. Õpitavat käsitletakse võimalikult igapäevaeluga seondult, kusjuures õppes on olulisel kohal aktiivõpimeetodid.

Õpetus on inimeseõpetuses isiksusekeskne, rõhk on väärtuskasvatusel. Õpetuses liigutakse tervikliku mina poole ning situatiivselt vahetu ümbruse tajumiselt ühiskonna sotsiaalsele tunnetusele. Väärtustatakse tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi, positiivse minapildi kujunemist ning üldinimlikke väärtusi. Inimeseõpetuse ainesisu toetab turvalise koolikeskkonna saavutamist ning eetiliste, vastutustundlike ja aktiivsete kodanikuühiskonna liikmete kujunemist.

Väärtuskasvatus ja hoiakute kujundamine toimub vaimses õpikeskkonnas üksteist mõistvas õhkkonnas ning on suunatud õpilaste positiivse mõtlemise arendamisele oma arengu- ja toimetulekuvõimaluste üle. Soodne sotsiaalne õpikeskkond toetub eelkõige õpilaste isikupära ja isiklike seisukohtade austamisele, võimaluste tagamisele vabaks arvamuseavalduseks, initsiatiiviks, osalemiseks ja tegutsemiseks nii üksi kui ka koos teistega.

Õppetegevused muutuvad põhikooli kolme kooliastme jooksul lihtsamast keerukamaks, ent peavad aine eesmärkidest lähtuvalt olema õpilasele mõistetavad ja tähenduslikud ning toetama arusaama õpitava vajalikkusest.

Inimeseõpetus on kontsentiline õppeaine, mille võtmeteemasid käsitletakse igal kooliastmel, arvestades arengulist käsitlust seoses 1) endasse positiivse suhtumise ja tervikliku mina kujundamisega ning 2) arenguülesannete ja nendega toimetulekuga.

Esimeses kooliastmes on inimeseõpetuses rõhk õpilase enesekohasel pädevusel ning enese suhestamisel lähiümbrusega, integreerides ühiskonnaõpetuse temaatikat. Teises kooliastmes on keskmes õpilase sotsiaalne pädevus ja sotsiaalsete probleemide ennetamine ning õpilase tervist tugevdav ja väärtustav eluviis. Kolmandas kooliastmes keskendutakse õpilase ealiste iseärasuste (murdeiga) ja arenguülesannetega toimetulekule, tervise tervikkäsitlusele ning enese- ja sotsiaalsetele oskustele.

Inimeseõpetuses õpitakse teatud teemasid ülevaate korras ja teatud teemasid käsitletakse sügavuti. Teemasid võib käsitleda nii üksteisele järgnevatena kui ka integreerituna, et saavutada oskuste-, teadmiste- ja väärtustepõhised õpitulemused.

2.1.3. Õppe- ja kasvatuseesmärgid I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

- 1) väärtustab ennast ja teisi ning teab, et inimesed, nende arvamused, hinnangud ja väärtused on erinevad;
- 2) väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet;
- 3) väärtustab sõprust ja toetavaid peresuhteid armastuse ning vastastikuse toetuse allikana;
- 4) teab, milline on tervislik eluviis ning kuidas hoida füüsilist ja vaimset tervist, ning väärtustab neid;
- 5) mõistab oma õigust keelduda ennastkahjustavast tegevusest ning teab, kuidas ohuolukorras abi kutsuda;
- 6) teab, mis on perekond, kodu, kodukoht ja kodumaa, ning väärtustab neid;
- 7) teab Eesti riigi sümboleid ja naaberriike;
- 8) kirjeldab, mis on lapse õigused ja kohustused, mõistab vastutust oma tegude eest ning plaanib oma aega ja igapäevaseid tegevusi;
- 9) oskab suhelda ning käituda teisi arvestades ja koostööd tehes, sõnastab oma tundeid ning teab, et nende väljendamiseks on erinevaid viise;
- 10) teab põhilisi käitumisreegleid, arvestab neid ning kirjeldab, mis on õiglane ja ebaõiglane käitumine.

2.1.4. Õpitulemused ja õppesisu I kooliastmes

Mina

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab oma väälimust, huve ja tegevusi, mida talle meeldib teha;
- 2) teab, mille poolest sarnanevad ja eristuvad erinevad sugupooled;
- 3) nimetab, mille poolest ta sarnaneb teistega ja erineb teistest;
- 4) väärtustab iseennast ja teisi;
- 5) mõistab viisaka käitumise vajalikkust.

Mina ja tervis

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab, kuidas oma tervise eest hoolt kanda;
- 2) kirjeldab tervet ja haiget inimest;
- 3) teab, kas haigused on nakkuslikud või mitte;
- 4) teab, et ravimeid võetakse siis, kui ollakse haige, ning et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud;
- 5) mõistab ja kirjeldab tervise hoidmise viise: mitmekesine toit, uni ja puhkus, liikumine ja sport;
- 6) demonstreerib õpituatsioonis lihtsamaid esmaabivõtteid ja abi saamise võimalusi (nt haav, kukkumine, mesilase nõelamine, ninaverejooks, praht silmas, puugihammustus, põletus ja rästikuhammustus);
- 7) teab hädaabi telefoninumbrit ja oskab kutsuda abi.

Mina ja minu pere

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab, mille poolest perekonnad erinevad ja sarnanevad;
- 2) väärtustab üksteise abistamist ja arvestamist peres;
- 3) selgitab lähemaid sugulussuhteid;
- 4) teab oma kohustusi peres ning pereliikmete erinevaid rolle kodus ja tööl;
- 5) kirjeldab ja eristab võimalusi, kuidas abistada pereliikmeid kodustes töödes;
- 6) jutustab oma pere traditsioonidest;
- 7) kirjeldab ohtlikke kohti ning olukordi kooliteel ja koduümbruses, oskab tänaval käituda ning valib ohutu tee sihtpunkti;

- 8) väärtustab toetavaid peresuhteid ja kodu.

Mina ja kodumaa

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) tunneb ära Eesti Vabariigi lipu ja vapi;
- 2) oskab nimetada Eesti Vabariigi pealinna, sünnipäeva ja presidenti;
- 3) leiab Euroopa kaardilt Eesti ning Eesti kaardilt kodukoha;
- 4) tunneb rahvuslikku ja kodukoha sümbolikat;
- 5) nimetab oma kodukoha tuntud inimesi ja paiku ning väärtustab kodumaad;
- 6) kirjeldab rahvakombeid;
- 7) teab Eestis elavate rahvuste tavasid ja kombeid ning austab neid.

Mina: aeg ja asjad

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) eristab, mis on aja kulg ja seis;
- 2) oskab koostada oma päevakava, väärtustades aktiivset vaba aja veetmist;
- 3) väärtustab oma tegevusi, mis on positiivsete tunnete tekkimise allikaks;
- 4) selgitab asjade väärtust;
- 5) oskab eristada oma ja võõrast asja ning mõistab, et võõrast asja ei tohi loata võtta;
- 6) väärtustab ausust asjade jagamisel.

Meie

Mina

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab ja väärtustab igäühe individuaalsust seoses välimuse, huvide ja tugevusega, õigust olla erinev;
- 2) selgitab endasse positiivse suhtumise tähtsust;
- 3) nimetab enda õigusi ja kohustusi;
- 4) teab, et inimeste õigustega kaasnevad kohustused.

Mina ja tervis

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab tervet ja haiget inimest;
- 2) kirjeldab, kuidas oma tervise eest hoolitseda;
- 3) kirjeldab seoseid tervise hoidmise viiside vahel: mitmekesine toitumine, uni ja puhkus ning liikumine;
- 4) teab, et ravimeid võetakse siis, kui ollakse haige, ning et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud;
- 5) eristab vaimset ja füüsilist tervist;
- 6) kirjeldab olukordi ja toob näiteid, kuidas keelduda või hoiduda tegevusest, mis ohustab tervist;
- 7) demonstreerib õpituatsioonis lihtsamaid esmaabivõtteid ja abi saamise võimalusi (nt haav, kukkumine, mesilase nõelamine, ninaverejooks, praht silmas, puugihammustus, põletus ja rästikuhammustus);
- 8) nimetab, kelle poole pöörduda erinevate murede korral;
- 9) teab hädaabi telefoninumbrit ja oskab kutsuda abi;
- 10) väärtustab tervislikku eluviisi.

Mina ja meie

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) nimetab inimese eluks olulisi vajadusi ja võrdleb enda vajadusi teiste omadega;
- 2) kirjeldab omadusi, mis peavad olema heal sõbral, ning hindab ennast nende omaduste järgi;
- 3) väärtustab sõprust ja koostööd;
- 4) eristab enda head ja halba käitumist, kirjeldab oma käitumise tagajärgi ning annab neile hinnangu;
- 5) väärtustab leppimise, vabandust palumise ja vabandamise tähtsust inimsuhetes;
- 6) nimetab ja kirjeldab inimeste erinevaid tundeid ning toob näiteid olukordadest, kus need tekivad, ja leiab erinevaid viise nendega toimetulekuks;
- 7) demonstreerib õpituatsioonis, kuidas keelduda ennastkahjustavast tegevusest;
- 8) mõistab, et kiusamine ja vägivald ei ole aktseptitud ja lubatud käitumine, ning teab abi saamise võimalusi kiusamise ja vägivald korral;
- 9) kirjeldab oma sõnadega, mida tähendavad vastutustundlikkus ja südametunnistus;

- 10) väärtustab üksteise eest hoolitsemist ja üksteise abistamist;
- 11) kirjeldab oma tegevuse plaanimist nädalas, väärtustades vastutust;
- 12) nimetab üldtunnustatud käitumisreegleid ja põhjendab nende vajalikkust;
- 13) teab liiklusreegleid, mis tagavad tema turvalisuse, ning kirjeldab, kuidas käituda liikluses turvaliselt;
- 14) eristab tööd ja mängu;
- 15) selgitab enda õppimise eesmärgid ning toob näiteid, kuidas õppimine aitab igapäevaelus paremini hakkama saada;
- 16) teab tegureid, mis soodustavad või takistavad õppimist.

Mina: teave ja asjad

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab eri meeltega tajutavaid teabeallikaid;
- 2) selgitab, kuidas võivad reklaamid mõjutada inimeste käitumist ja otsuseid ning mis on turvaline käitumine meediakeskkonnas;
- 3) teab, et raha eest saab osta asju ja teenuseid ning et raha teenitakse tööga;
- 4) selgitab, milleks kasutatakse raha ning mis on raha teenimine, hoidmine, kulutamine ja laenamine;
- 5) kirjeldab, mis vajadusi tuleb arvestada taskuraha kulutades ja säästes.

I kooliastme õppesisu

Mina. Minu erinevused teistest inimestest ja sarnasused nendega. Iga inimese väärtus.

Viisakas käitumine.

Tervis. Terve ja haige inimene. Tervise eest hoolitsemine. Ravimid.

Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus, liikumine ja sport. Abi saamise võimalused. Esmaabi.

Kodu. Koduarmastus. Perekond. Erinevad pered. Vanavanemad ja teised sugulased. Pereliikmete tegevus ja rollid. Vanemate ja teiste inimeste töö. Kodused tööd. Abivalmidus, kohuse- ja vastutustunne. Kodu traditsioonid.

Koduümbrus. Naabrid ja naabruskond. Võõras ümbrus ja võõraga kaasaminek. Ohud kodus ja koduümbruses.

Eesti – minu kodumaa. Eesti teiste riikide seas. Naaberriigid. Kodukoht: küla, vald, linn, maakond. Eesti Vabariigi riiklikud, rahvuslikud ja kodukoha sümbolid.

Rahvakalendri tähtpäevad. Erinevate rahvaste tavad ja kombed. Sallivus.

Aeg. Aja plaanimine. Oma tegevuse kavandamine. Täpsus, lubadused, vastutus ja ausus.

Minu oma, tema oma, meie oma. Asja väärtus ja hind. Asjade väärtus teiste väärtuste seas.

Mina. Igaühe individuaalsus ja väärtuslikkus. Mina ja endasse suhtumine.

Lapse õigused ja kohustused.

Tervis. Terve ja haige inimene. Tervise eest hoolitsemine. Vaimne ja füüsiline tervis.

Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus, liikumine ja sport. Ohud tervisele ja toimetulek ohuolukorras. Ravimid. Abi saamise võimalused. Esmaabi.

Minu ja teiste vajadused. Sõbrad ja sõpruse hoidmine. Sallivus. Üksteise eest hoolitsemine ja teiste abistamine.

Ausus ja õiglus. Leppimine. Vabandust palumine ja vabandamine. Oma muredest rääkimine ja tunnete väljendamine. Oskus panna end teise inimese olukorda. Keeldumine kahjulikust tegevusest.

Hea ja halb käitumine. Südametunnistus. Käitumisreeglid. Käitumise mõju ja tagajärjed.

Liiklusreeglid. Mäng ja töö. Õppimine. Kohustetunne ja vastutus. Meeskonnatöö. Tööjaotus.

Teave ja teabeallikad ning nende kasutamine. Reklaami mõju. Turvaline käitumine meediakeskkonnas.

Raha. Raha teenimine, kulutamine ja laenamine. Oma kulutuste plaanimine.

2.1.4.1. 2. klassi õppesisu, 2.klassi lõpetaja teadmised , oskused

Üldpädevuste kujundamine ainevaldkonna õppeainetes

Üldpädevused							Õppesisu
Väärtuspädevus	Sotsiaalne pädevus	Inesemääratluspädevus	Õpipädevus	Suhtluspädevus	Matemaatikapädevus	Ettevõtlikkuspädevus	2. klass
X	X	X					I. Inimene 1. Mina Mina. Minu erinevused teistest inimestest ja sarnasused nendega.
X	X						Iga inimese väärtus.
	X			X			Viisakas käitumine.

	X		X			2. Mina ja tervis Tervis. Terve ja haige inimene.
			X			Tervise eest hoolitsemine.
			X			Ravimid.
	X					Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus ning liikumine ja sport.
	X				X	Abi saamise võimalused. Esmaabi.
X						3. Mina ja minu pere Kodu.Koduarmastus.
X		X				Perekond. Erinevad pered.
X	X					Vanavanemad ja teised sugulased.
			X			Vanemate ja teiste inimeste töö.
			X			Kodused tööd.
X	X					Abivalmidus, kohuse- ja vastutustunne.
X	X					Pereliikmete tegevus ja rollid.
X		X				Kodu traditsioonid. Koduümbrus.
	X			X		Naabrid ja naabruskond.
	X			X		Võõras ümbrus ja võõraga kaasaminek.
	X		X			Ohud kodus ja koduümbruses.
	X				X	4. Mina: aeg ja asjad Aeg. Aja planeerimine.
	X				X	Oma tegevuse kavandamine.
X	X					Täpsus, lubadused, vastutus.
X				X		Minu oma, tema oma, meie oma.
X					X	Asja väärtus ja hind. Asjade väärtus teiste väärtuste seas.
X		X				5. Mina ja kodumaa Eesti - minu kodumaa.
X		X				Kodukoht.
		X		X		Eesti rikkus.

	X	X				Rahvakalendri tähtpäevad.
--	---	---	--	--	--	---------------------------

Sotsiaalne pädevus

Valdkonnapädevused	Õppesisu
--------------------	----------

tunneb ning austab inimõigusi, järgib üldtunnustatud käitumisreegleid	huvitub iseenda, kujundab oma arvamust ning mõistab oma võimalusi olla aktiivne ja vastutustundlik inimene	on omandanud teadmisi ja oskusi tervist tugevdava käitumise kohta	tunneb kultuurilist eripära ning suhtub lugupidavalt erinevustesse	tunneb lihtsamaid uurimismeetodeid ja kasutab neist mõnda õppetöös	2.klass
X			X		I. Inimene 1. Mina Mina. Minu erinevused teistest inimestest ja sarnasused nendega.
X			X		Iga inimese väärtus.
X	X				Viisakas käitumine.
		X			2. Mina ja tervis Tervis. Terve ja haige inimene.
		X			Tervise eest hoolitsemine.
		X			Ravimid.
	X	X			Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus ning liikumine ja sport.
		X		X	Abi saamise võimalused. Esmaabi.
X	X	X			3. Mina ja minu pere Kodu.Koduarmastus.
	X	X			Perekond. Erinevad pered.
	X		X		Vanavanemad ja teised sugulased.
X	X				Vanemate ja teiste inimeste töö.
X	X				Kodused tööd.

X	X				Abivalmidus, kohuse- ja vastutustunne.
X	X				Pereliikmete tegevus ja rollid.
X			X	X	Kodu traditsioonid. Koduümbrus.
			X		Naabrid ja naabruskond.
X			X		Võõras ümbrus ja võõraga kaasaminek.
	X	X			Ohud kodus ja koduümbruses.
				X	4. Mina: aeg ja asjad Aeg. Aja planeerimine.
X				X	Oma tegevuse kavandamine.
X	X				Täpsus, lubadused, vastutus.
X	X				Minu oma, tema oma, meie oma.
X	X				Asja väärtus ja hind. Asjade väärtus teiste väärtuste seas.
X			X		5. Mina ja kodumaa Eesti - minu kodumaa.
X			X		Kodukoht.
X			X		Eesti rikkus.
X			X		Rahvakalendri tähtpäevad.

Ainepädevused	Õppesisu
---------------	----------

väärtustab ennast ja teisi	oskab suhelda ja käituda teisi arvestades ja tehes koostööd	väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet	teab põhilisi käitumisreegleid	väärtustab sõprust ja armastust	teab, milline on tervislik eluviis	mõistab oma õigust keelduda ennastkahiistavast tegevusest	teab, kuidas ohuolukorras abi kutsuda	kirjeldab, mis on lapse õigused ja kohustused	teab, mis on perekond, kodu, kodukoht ja kodumaa	teab Eesti riigi sümboleid ja lähemaid naaberriike	2.klass
----------------------------	---	---	--------------------------------	---------------------------------	------------------------------------	---	---------------------------------------	---	--	--	----------------

X	X	X								I. Inimene
										1. Mina Mina. Minu erinevused teistest inimestest ja sarnasused nendega.
X	X	X								Iga inimese väärtus.
X			X							Viisakas käitumine.
					X	X				2. Mina ja tervis Tervis. Terve ja haige inimene.
					X	X				Tervise eest hoolitsemine.
					X	X				Ravimid.
					X	X				Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus ning liikumine ja sport.
					X		X			Abi saamise võimalused. Esmaabi.
		X		X					X	3. Mina ja minu pere Kodu.Koduarmastus.
		X		X						Perekond. Erinevad pered.
		X		X						Vanavanemad ja teised sugulased.
										Vanemate ja teiste inimeste töö.
X	X							X		Kodused tööd.
X								X		Abivalmidus, kohuse- ja vastutustunne.
X								X	X	Pereliikmete tegevus ja rollid.
								X	X	Kodu traditsioonid. Koduümbus.
X	X									Naabrid ja naabruskond.
X	X									Võõras ümbus ja võõraga kaasaminek.
							X			Ohud kodus ja koduümbuses.
X		X								4. Mina: aeg ja asjad Aeg. Aja planeerimine.
X		X								Oma tegevuse kavandamine.
	X	X								Täpsus, lubadused, vastutus.
	X	X								Minu oma, tema oma, meie oma.

	X	X									Asja väärtus ja hind. Asjade väärtus teiste väärtuste seas.
X										X	5. Mina ja kodumaa Eesti - minu kodumaa.
X										X	Kodukoht.
	X									X	Eesti rikkus.
										X	Rahvakalendri tähtpäevad.

2. klassi lõpetaja teadmised, oskused

Õpilane teab:

- mis on tervis, milline välja näeb terve ja haige inimene;
- mis on tervislik eluviis, teab tervisliku toitumise reegleid, teab piisava une, puhkuse, liikumise ja spordi kasulikkusest;
- missugused ravimid on olemas, mille vastu need aitavad ja kuidas neid võtta;
- missugust tööd inimesed teevad tööil;
- milliseid rolle täitab iga pereliige ja millega pereliikmed võivad tegelda;
- mida tähendab olla täpne, vastutustundlik inimene;
- kuidas tähistatakse peres tähtpäevi;
- kust saab abi saada ja teab esmaabi primitiivseid võtteid;
- asja väärtust;
- mille poolest on Eestimaa rikas.

Õpilane oskab:

- eristada ennast teistest inimestest ja leida teiste inimestega sarnasusi;
- viisakalt käituda;
- hoolitseda oma ja teiste inimeste tervise eest;
- väärtustada kodu ja väljendada oma armastust kodule;
- sõnastada, mis on temale perekond;
- jutustada oma sugulastest;
- nimetada koduseid töid ja kes neid kodus teeb;
- olla abivalmis, kohuse- ja vastutustundlikuks inimeseks erinevates olukordades;
- viisakalt suhelda naabritega;
- nimetada kodu traditsioone;
- kirjeldada koduümbrust ja orienteeruda selles;

- õigesti orienteeruda võõras kohas;
- planeerida oma aega ja õigesti kavandada oma tegevusi;
- eristada asju vastavalt endale või mingile inimesele kuuluvusele;
- asju hinnata, oskab väärtustada asju teiste asjade seas;
- jutustada kodilinnast.

2.1.4.2. 3.klassi õppesisu, 3 klassi lõpetaja teadmised ja oskused

Üldpädevuste kujundamine ainevaldkonna õppeainetes

Üldpädevused							Õppesisu
Väärtuspädevus	Sotsiaalne pädevus	Enesemääratluspädevus	Õpipädevus	Suhtluspädevus	Matemaatikapädevus	Ettevõtlikkuspädevus	3. klass
X		X					II. Meie 1. Mina Mina.
X	X		X				Igäuhe individuaalsus ja väärtuslikkus.
X		X					Mina ja endasse suhtumine.
	X		X				Lapse õigused ja kohustused.
		X	X				2. Mina ja tervis Vaimne ja füüsiline tervis.
		X	X				Tervislik eluviis.
	X		X			X	Ohud tervisele ja toimetulek ohuolukorras.
X	X			X			3. Mina ja meie Minu ja teiste vajadused.
X		X		X			Sõbrad ja sõpruse hoidmine.
X		X					Sallivus.
	X			X			Üksteise eest hoolitsemine ja teiste abistamine.

	X		X				4. Mina: teave ja asjad Teave ja teabeallikad ning nende kasutamine.
	X		X				Reklaami mõju.
	X		X				Turvaline käitumine meediakeskkonnas.
	X		X		X		Raha. Raha teenimine, kulutamine ja laenamine.
X	X						Vastutus.
	X				X		Oma kulutuste planeerimine.
	X		X				5. Mina ja kodumaa Küla, vald, linn, maakond.
	X		X				Eesti teiste riikide seas.
	X		X				Naaberriigid.
	X						Eesti Vabariigi ja kodukoha sümbolid.
		X		X			Erinevate rahvaste tavad ja kombed.
X		X		X			Sallivus

Sotsiaalne pädevus

Valdkonnapädevused	Õppesisu
--------------------	----------

tunneb ning austab inimõigusi, järgib üldtunnustatud käitumisreegleid	huvitub iseenda, kujundab oma arvamust ning mõistab oma võimalusi olla aktiivne ja vastutustundlik inimene	on omandanud teadmisi ja oskusi tervist tugevdava käitumise kohta	tunneb kultuurilist eripära ning suhtub lugupidavalt erinevustesse	tunneb lihtsamaid uurimismeetodeid ja kasutab neist mõnda õppetöös	3.klass
	X		X		
					II. Meie 1. Mina

					Mina.
	X		X		Igäihe individuaalsus ja väärtuslikkus.
	X		X		Mina ja endasse suhtumine.
X	X				Lapse õigused ja kohustused.
	X	X			2. Mina ja tervis Vaimne ja füüsiline tervis.
		X			Tervislik eluviis.
		X		X	Ohud tervisele ja toimetulek ohuolukorras.
X	X		X		3. Mina ja meie Minu ja teiste vajadused.
	X		X		Sõbrad ja sõpruse hoidmine.
	X		X		Sallivus.
X	X				Üksteise eest hoolitsemine ja teiste abistamine.
	X			X	4. Mina: teave ja asjad Teave ja teabeallikad ning nende kasutamine.
	X			X	Reklaami mõju.
	X	X			Turvaline käitumine meediakeskkonnas.
	X				Raha. Raha teenimine, kulutamine ja laenamine.
	X		X		Vastutus.
X					Oma kulutuste planeerimine.
	X		X		5. Mina ja kodumaa Küla, vald, linn, maakond.
	X				Eesti teiste riikide seas.
	X		X		Naaberriigid.
	X				Eesti Vabariigi ja kodukoha sümbolid.
	X		X		Erinevate rahvaste tavad ja kombed.
X	X				Sallivus

Kooliastme õpitulemused

Ainepädevused										Õppesisu		
											3.klass	
väärtustab ennast ja teisi	oskab suhelda ja käituda teisi arvestades ja tehes koostööd	väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet	teab põhilisi käitumisreegleid	väärtustab sõprust ja armastust	teab, milline on tervislik eluviis	mõistab oma õigust keelduda enastkahiustavast tegevusest	teab, kuidas ohuolukorras abi kutsuda	kirjeldab, mis on lapse õigused ja kohustused	teab, mis on perekond, kodu, kodukoht ja kodumaa	teab Eesti riigi sümboleid ja lähemaid naaberriike		
X		X										II. Meie 1. Mina Mina.
X	X											Igäühe individuaalsus ja väärtuslikkus.
X	X											Mina ja endasse suhtumine.
	X							X				Lapse õigused ja kohustused.
					X	X						2. Mina ja tervis Vaimne ja füüsiline tervis.
					X	X						Tervislik eluviis.
					X	X						Ohud tervisele ja toimetulek ohuolukorras.
X	X											3. Mina ja meie Minu ja teiste vajadused.
X	X											Sõbrad ja sõpruse hoidmine.
X	X											Sallivus.
X			X									Üksteise eest hoolitsemine ja teiste abistamine.
X	X											4. Mina: teave ja asjad Teave ja teabeallikad ning nende kasutamine.
	X	X									Reklaami mõju.	

	X						X				Turvaline käitumine meediakeskkonnas.
X	X										Raha. Raha teenimine, kulutamine ja laenamine.
X	X										Vastutus.
	X							X			Oma kulutuste planeerimine.
	X									X	5. Mina ja kodumaa Küla, vald, linn, maakond.
	X									X	Eesti teiste riikide seas.
	X									X	Naaberriigid.
	X									X	Eesti Vabariigi ja kodukoha sümbolid.
	X									X	Erinevate rahvaste tavad ja kombed.
X	X	X									Sallivus

3. klassi lõpetaja teadmised ja oskused

Õpitulemused

Õpilane teab:

- et iga inimene on individuaalsus;
- kuidas võib aidata inimesi ja oskab hoolitseda teiste eest;
- kuivõrd on tähtis sõprus;
- kuidas raha teenitakse, millele võib kulutada ja kust laenata;
- mille eest ta kannab vastutust;
- kuidas võib meediallikaid kasutada oma elus;
- reklaami positiivsest ja negatiivsest mõjust;
- kuidas on Eesti seotud teiste riikidega.

Õpilane oskab:

- väärtustada inimesi;
- õigesti suhtuda endasse;
- nimetada vaimse ja füüsilise tervise tunnuseid, ohte tervisele ja tulla õigesti toime ohuolukorras;

- kirjeldada oma sõpru;
- olla sallivaks inimeseks;
- planeerida oma kulutusi;
- turvaliselt käituda meediakeskkonnas;
- nimetada teabeallikaid;
- olla salliv teiste inimeste suhtes;
- nimetada teiste rahvaste tuntumaid tavasid, kirjeldada nendega seotuid tegevusi

2.1.5. Õppe- ja kasvatusesmärgid II kooliastmes, 6. klassi lõpetaja teadmised oskused, väärtushinnangud

6. klassi lõpetaja:

- 1) väärtustab enda ja teiste positiivseid iseloomujooni ja omadusi ning sõprust ja armastust vastastikuse toetuse ning usalduse allikana;
- 2) väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet ning kirjeldab tõhusaid sotsiaalseid oskusi igapäevaelus: üksteise aitamist, jagamist, hoolitsemist ja koostööd;
- 3) kirjeldab uimastite tarbimisega kaasnevaid riske ja väärtustab tervislikku elu uimastiteta; demonstreerib õpituatsioonis, kuidas keelduda ennast ja teisi kahjustavast tegevusest;
- 4) kirjeldab, millised kehalised ja emotsionaalsed muutused toimuvad murdeas;
- 5) kirjeldab enesehinnangu parandamise ning enesekontrolli tegemise võimalusi ja tähtsust igapäevasuhetes, väärtustab inimeste erinevusi ning oskab teisi arvestada;
- 6) kirjeldab ja selgitab konfliktide võimalikke põhjusi ning oskab eristada tõhusaid ja mittetõhusaid konfliktide lahenduse viise; demonstreerib õpituatsioonis, kuidas aktiivselt kuulata ja kehtestavalt käituda;
- 7) väärtustab tervist ja tervislikku eluviisi ning arvestab tervisliku eluviisi komponente igapäevaelus;
- 8) teab, kuidas toimida ohuolukorras, ning oskab õpituatsioonis abi kutsuda;
- 9) kirjeldab tegevusi, mis muudavad tema elukeskkonna turvaliseks ja tugevdavad tervist.

2.1.6 Õpitulemused ja õppesisu II kooliastmes

Tervis

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab füüsilist, vaimset ja sotsiaalset tervist ning selgitab tervise olemust nendest mõistetest lähtuvalt;
- 2) teab enda põhilisi tervisenäitajaid ning oskab mõõta ja hinnata kehakaalu, kehapikkust, kehatemperatuuri ning pulsisagedust;
- 3) nimetab tervist tugevdavaid ja tervist kahjustavaid tegevusi ning selgitab nende mõju inimese füüsilisele, vaimsele ja sotsiaalsele tervisele;
- 4) kirjeldab üldisi stressi tunnuseid ja stressiga toimetuleku võimalusi.

Tervislik eluviis

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) oskab eristada tervislikke ja mittetervislikke otsuseid igapäevaelus;
- 2) kirjeldab tervisliku toitumise põhimõtteid ning väärtustab neid;
- 3) teab kehalise tegevuse mõju oma tervisele ja toob selle kohta näiteid;
- 4) oskab plaanida oma päevakava, lähtudes tervisliku eluviisi komponentidest;
- 5) väärtustab tervislikku eluviisi.

Murdeiga ja kehalised muutused

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab murdeiga inimese elukaare osana ning murdeas toimuvaid muutusi seoses keha ning tunnetega;
- 2) aktseptib oma kehalisi muutusi ja teab, kuidas oma keha eest hoolitseda;
- 3) teab, et murdeiga on varieeruv ning igäihel on oma arengutempo;
- 4) teab suguküpsuse tunnuseid ja esmaste sugutunnuste seost soojätkamisega.

Turvalisus ja riskikäitumine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab olukordi, kus saab ära hoida õnnetusjuhtumeid;
- 2) selgitab, miks on liikluseeskiri kohustuslik kõigile, ning kirjeldab, kuidas seda järgida;
- 3) teab, et õnnetuse korral ei tohi enda elu ohtu seada, ning oskab abi kutsuda;
- 4) mõistab meedia kaudu suhtlemisel ohtusid oma käitumisele ja suhetele ning vastutust oma sõnade ja tegude eest;
- 5) demonstreerib õpituatsioonis, kuidas kasutada tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi tubaka, alkoholi ning teiste uimastitega seotud olukordades: emotsioonidega toimetulek, enesetunnetus, kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine ja suhtlusoskus;
- 6) kirjeldab tubaka, alkoholi ja teiste uimastite tarbimise kahjulikku mõju tervisele;
- 7) väärtustab turvalisust ja ohutut käitumist.

Haigused ja esmaabi

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) oskab kirjeldada, kuidas hoida ära levinumaid nakkus- ja mittenakkushaigusi;
- 2) teab, mis on HIV ja AIDS ning kuidas ennast kaitsta HIViga nakatumise eest;
- 3) kirjeldab, kuidas hoida ära õnnetusjuhtumeid ning kuidas ennast ja teisi abistada õnnetusjuhtumite korral;
- 4) teab, kuidas ohuolukorras turvalistelt käituda ja abi kutsuda, ning demonstreerib õpituatsioonis lihtsamaid esmaabivõtteid (nt kõhuvalu, külmumine, luumurd, minestamine, nihestus, peapõrutus, palavik, päikesepiste jm);
- 5) nimetab esmaabivahendeid ja kirjeldab, kuidas neid kasutada.

Keskkond ja tervis

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab tervislikku elukeskkonda, lähtudes oma kodukoha loodus- ja tehiskeskkonnast;
- 2) toob näiteid tegurite kohta, mis mõjutavad elukeskkonna turvalisust ja tervislikkust;
- 3) kirjeldab õpikeskkonna mõju õpilase õpitulemustele.

Suhtlemine

Mina ja suhtlemine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) analüüsib enda iseloomujooni ja -omadusi, väärtustades endas positiivset;
- 2) mõistab enesehinnangut mõjutavaid tegureid ja enesehinnangu kujunemist;
- 3) mõistab enesekontrolli olemust ning demonstreerib õpituatsioonis oma käitumise kontrolli.

Suhtlemine teistega

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab suhtlemise olemust ning väärtustab tõhusate suhtlusoskuste vajalikkust;
- 2) kirjeldab erinevaid mitteverbaalseid suhtlusvahendeid ning nende mõju verbaalsele suhtlemisele;
- 3) demonstreerib õpituatsioonis aktiivse kuulamise jt tõhusa suhtlemise võtteid;
- 4) mõistab eneseavamise mõju suhtlemisele ning demonstreerib õpituatsioonis, kuidas oma tundeid empaatiliselt ja suhteid tugevdavalt väljendada;
- 5) teadvustab eelarvamuste mõju suhtlemisele ja toob näiteid eelarvamuste mõju kohta igapäevasuhtluses;
- 6) eristab ning kirjeldab kehtestavat, agressiivset ja alistuvat käitumist ning mõistab nende käitumiste mõju suhetele;
- 7) teab, et ei ütlemine on oma õiguste eest seismine, ning demonstreerib õpituatsioonis kehtestava käitumise võtteid.

Suhted teistega

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab tõhusate sotsiaalsete oskuste (üksteise aitamise, jagamise, koostöö ja hoolitsemise) toimimist igapäevaelus;
- 2) oskab abi pakkuda ning teistelt abi vastu võtta;
- 3) väärtustab hoolivust, sallivust, koostööd ja üksteise abistamist;
- 4) demonstreerib õpituatsioonis oskust näha olukorda teise isiku vaatenurgast ning väärtustab empaatilist suhtlemist;
- 6) väärtustab sõprust kui vastastikuse usalduse ja toetuse allikat;
- 7) kirjeldab kaaslaste mõju ja survet otsustele, mõistab otsuste tagajärgi;
- 8) mõistab isiku iseärasusi, teadvustab soolisi erinevusi ja inimeste erivajadusi;
- 9) nimetab ning väärtustab enda ja teiste positiivseid omadusi ning teadvustab soolisi erinevusi ja inimeste erivajadusi.

Otsustamine ja konfliktid ning probleemilahendus

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab probleemide erinevaid lahendusviise ja oskab neid õpituatsioonis kasutada;
- 2) kirjeldab erinevate lahendusviiside puudusi ja eeliseid ning mõistab nende tagajärgi;
- 3) selgitab ja kirjeldab eri situatsioonidesse sobiva parima käitumisviisi valikut;
- 4) selgitab konflikti häid ja halbu külgi ning aktseptib konflikte kui osa elust;
- 5) teab konfliktide lahendamise tõhusaid viise ja demonstreerib neid õpituatsioonis.

Positiivne mõtlemine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) nimetab ja väärtustab enda ning teiste positiivseid omadusi;
- 2) väärtustab positiivset mõtlemist.

Inimeseõpetuse õppesisu II kooliastmes

Tervise olemus: füüsiline, vaimne ja sotsiaalne tervis. Tervisenäitajad. Tervist mõjutavad tegurid.

Hea ja halb stress. Keha reaktsioonid stressile. Pingete maandamise võimalused.

Tervisliku eluviisi komponendid. Tervislik toitumine. Tervisliku toitumise põhimõtted. Toitumist mõjutavad tegurid.

Kehalise aktiivsuse vormid ja põhimõtted. Päevakava ning töö ja puhkuse vaheldumine. Uni. Murdeiga inimese elukaas. Kehalised ja emotsionaalsed muutused murdeas. Kehaliste muutuste erinev tempo murdeas. Suhtumine kehasse ja oma keha eest hoolitsemine. Suguline küpsus ja soojätkamine.

Turvaline ning ohutu käitumine koolis, kodus ja õues. Eakaaslaste ning meedia mõju tervise ja ohukäitumise valikud tehes; iseenda vastutus. Vahendatud suhtlemine.

Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused uimastitega seotud situatsioonides. Valikud ja vastutus seoses uimastitega. Tubaka, alkoholi ja teiste levinud uimastite tarbimisega seonduvad riskid tervisele.

Levinumad laste ja noorte haigused. Nakkus- ja mittenakkushaigused. Haigustest hoidumine. HIV, selle levikuteed ja sellest hoidumise võimalused. AIDS.

Esmaabi põhimõtted. Esmaabi erinevates olukordades. Käitumine õnnetusjuhtumi korral.

Tervislik elukeskkond. Tervislik õpikeskkond. Tervis heaolu tagajana.

Enesesse uskumine. Enesehinnang. Eneseanalüüs. Enese kontroll. Oma väärtuste selgitamine.

Suhtlemise komponendid. Verbaalne ja mitteverbaalne suhtlemine. Aktiivne kuulamine. Tunnete väljendamine. Eneseavamine. Eelarvamused. Kehtestav, agressiivne ja alistuv käitumine. Ei ütlemine ennast ja teisi kahjustava käitumise puhul.

Tõhusad sotsiaalsed oskused: üksteise aitamine, jagamine, koostöö ja hoolitsemine. Sallivus enda ja teiste vastu. Hoolivus. Sõprussuhted. Usaldus suhetes. Empaatia. Vastutus suhetes. Kaaslaste mõju ja surve.

Erinevuste ja mitmekesisuse väärtustamine. Isikute iseärasused. Soolised erinevused. Erivajadustega inimesed.

Positiivsed jooned ja omadused endas ning teistes, nende märkamine.

Otsustamine ja probleemide lahendamine. Erinevate käitumisviiside leidmine probleeme lahendades. Tagajärgede arvestamine probleemilahenduses. Vastutus otsustamisel.

Konfliktide olemus ja põhjused. Tõhusad ja mittetõhusad konfliktide lahendamise teed.

Positiivne mõtlemine. Positiivsed jooned ja omadused endas ning teistes, nende märkamine.

2.1.6.1. 5.klassi õppesisu, 5. klassi lõpetaja teadmised ja oskused

Üldpädevuste kujundamine ainevaldkonna õppeainetes

Üldpädevused							Õppesisu
Väärtuspädevus	Sotsiaalne pädevus	Enesemääratluspädevus	Õpipädevus	Suhtluspädevus	Matemaatikapädevus	Ettevõtlikkuspädevus	5. klass
X		X					I. Tervis 1. Tervis Tervise olemus: füüsiline, vaimne ja sotsiaalne tervis. Tervisenäitajad. Tervist mõjutavad tegurid. Hea ja halb stress. Keha reaktsioonid stressile. Pingete maandamise võimalused.
		X		X			2. Tervislik eluviis Tervisliku eluviisi komponendid. Tervislik toitumine. Tervisliku toitumise põhimõtted. Toitumist mõjutavad tegurid. Kehaline aktiivsus. Kehalise aktiivsuse vormid. Tervistava kehalise aktiivsuse põhimõtted. Päevakava ning

						töö ja puhkuse vaheldumine. Uni.
		X				3. Murdeiga ja kehalised muutused Murdeiga inimese elukaares. Kehalised ja emotsionaalsed muutused murdeas. Kehaliste muutuste erinev tempo murdeas. Suhtumine kehasse ja oma keha eest hoolitsemine. Suguline küpsus ja soojätkamine.
		X	X			4. Turvalisus ja riskikäitumine Turvaline ning ohutu käitumine koolis, kodus ja õues. Eakaaslaste ning meedia mõju tervise ja ohukäitumise alaseid valikud tehes; iseenda vastustus. Vahendatud suhtlemine. Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused uimastitega seotud situatsioonides. Valikud ja vastutus seoses uimastitega. Tubaka, alkoholi ja teiste levinud uimastite tarbimisega seonduvad riskid tervisele.
		X	X			5. Haigused ja esmaabi Levinumad laste ja noorte haigused. Nakkus- ja mittenakkushaigused. Haigustest hoidumine. HIV, selle levikuteed ja sellest hoidumise võimalused. AIDS. Esmaabi põhimõtted. Esmaabi erinevates olukordades. Käitumine õnnetusjuhtumi korral.
			X			6. Keskkond ja tervis Tervislik elukeskkond. Tervislik õpikeskkond. Tervis heaolu tagajana.

Sotsiaalne pädevus

Valdkonnapädevused	Õppesisu
--------------------	----------

tunneb ning austab inimõigusi, järgib üldtunnustatud käitumisreegleid	huvitub iseenda, kujundab oma arvamust ning mõistab oma võimalusi olla aktiivne ja vastutustundlik inimene	on omandanud teadmisi ja oskusi tervist tugevdava käitumise kohta	on omandanud teadmisi ja oskusi tervisliku eluviisi kohta	tunneb lihtsamaid uurimismeetodeid ja kasutab neist mõnda õppetöös	5. klass
	X	X			I. Tervis 1. Tervis Tervise olemus: füüsiline, vaimne ja sotsiaalne tervis. Tervisenäitajad. Tervist mõjutavad tegurid. Hea ja halb stress. Keha reaktsioonid stressile. Pingete maandamise võimalused.
			X	X	2. Tervislik eluviis Tervisliku eluviisi komponendid. Tervislik toitumine. Tervisliku toitumise põhimõtted. Toitumist mõjutavad tegurid. Kehaline aktiivsus. Kehalise aktiivsuse vormid. Tervistava kehalise aktiivsuse põhimõtted. Päevakava ning töö ja puhkuse vaheldumine. Uni.
	X	X			3. Murdeiga ja kehalised muutused Murdeiga inimese elukaares. Kehalised ja emotsionaalsed muutused murdeas. Kehaliste muutuste erinev tempo murdeas. Suhtumine kehasse ja oma keha eest hoolitsemine. Suguline küpsus ja soojätkamine.
X	X				4. Turvalisus ja riskikäitumine Turvaline ning ohutu käitumine koolis, kodus ja õues. Eakaaslaste ning meedia mõju tervise ja ohukäitumise alaseid valikud tehes; iseenda vastustus. Vahendatud suhtlemine. Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused uimastitega seotud situatsioonides. Valikud ja

					vastutus seoses uimastitega. Tubaka, alkoholi ja teiste levinud uimastite tarbimisega seonduvad riskid tervisele.
X	X				5. Haigused ja esmaabi Levinumad laste ja noorte haigused. Nakkus- ja mittenakkushaigused. Haigustest hoidumine. HIV, selle levikuteed ja sellest hoidumise võimalused. AIDS. Esmaabi põhimõtted. Esmaabi erinevates olukordades. Käitumine õnnetusjuhtumi korral.
X				X	6. Keskkond ja tervis Tervislik elukeskkond. Tervislik õpikeskkond. Tervis heaolu tagajana.

Kooliastme õpitulemused

Ainepädevused					Õppesisu
kirjeldab, millised kehalised ja emotsionaalsed muutused toimuvad murdeas, aktsepteerides nende individuaalsust	kirjeldab, mis on füüsiline, vaimne ja sotsiaalne tervis, ning arvestab tervisliku eluviisi komponente igapäevaelus	kirjeldab uimastite tarbimisega kaasnevaid riske ja väärtustab tervislikku elu uimastiteta; demonstreerib õpituatsiooni, kuidas keelduda ennast ja teisi kahjustavast tegevusest;	teab, kuidas toimida ohuolukorras, oskab õpituatsioonis abi kutsuda ning valdab esmaabivõtteid	kirjeldab tegevusi, mis muudavad tema elukeskkonna turvaliseks ja tervist tugevdavaks	5. klass
	X				1. Tervis 1. Tervis Tervise olemus: füüsiline, vaimne ja sotsiaalne tervis. Tervisenäitajad. Tervist mõjutavad tegurid. Hea ja halb stress. Keha reaktsioonid stressile. Pingete maandamise võimalused.
					2. Tervislik eluviis

				X	Tervisliku eluviisi komponendid. Tervislik toitumine. Tervisliku toitumise põhimõtted. Toitumist mõjutavad tegurid. Kehaline aktiivsus. Kehalise aktiivsuse vormid. Tervistava kehalise aktiivsuse põhimõtted. Päevakava ning töö ja puhkuse vaheldumine. Uni.
X					3. Murdeiga ja kehalised muutused Murdeiga inimese elukaas. Kehalised ja emotsionaalsed muutused murdeas. Kehaliste muutuste erinev tempo murdeas. Suhtumine kehasse ja oma keha eest hoolitsemine. Suguline küpsus ja soojätkamine.
		X		X	4. Turvalisus ja riskikäitumine Turvaline ning ohutu käitumine koolis, kodus ja õues. Eakaaslaste ning meedia mõju tervise ja ohukäitumise alaseid valikud tehes; iseenda vastustus. Vahendatud suhtlemine. Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused uimastitega seotud situatsioonides. Valikud ja vastutus seoses uimastitega. Tubaka, alkoholi ja teiste levinud uimastite tarbimisega seonduvad riskid tervisele.
			X		5. Haigused ja esmaabi Levinumad laste ja noorte haigused. Nakkus- ja mittenakkushaigused. Haigustest hoidumine. HIV, selle levikuteed ja sellest hoidumise võimalused. AIDS. Esmaabi põhimõtted. Esmaabi erinevates olukordades. Käitumine õnnetusjuhtumi korral.
				X	6. Keskkond ja tervis Tervislik elukeskkond. Tervislik õpikeskkond. Tervis heaolu tagajana.

5 . klassi lõpetaja teadmised ja oskused

Õpilane teab:

- enda põhilisi tervisenäitajaid: kehakaalu ja kehapikkust, kehatemperatuuri, pulsisagedust ning enesetunnet;
- kehalise tegevuse mõju oma tervisele ja toob selle kohta näiteid;
- kuidas oma keha eest hoolitseda;
- murdeas toimuvaid muutusi seoses keha ning tunnetega;
- suguküpsuse tunnuseid ja esmaste sugutunnuste seost soojätkamisega;
- meediast tulenevaid riske oma käitumisele ja suhetele;
- vahendatud suhtlemise olemust ning vastutust oma sõnade ja tegude eest;
- kuidas kasutada tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi tubaka, alkoholi ja teiste uimastitega seotud olukordades, emotsioonidega toimetulek, enesetunnetamine, kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine ja suhtlusoskus;
- mis on HIV ja AIDS ning kuidas ennast kaitsta HIViga nakatumise eest.

Õpilane oskab:

- kirjeldada füüsilist, vaimset ja sotsiaalset tervist ning selgitab tervise olemust;
- nimetada tervist tugevdavaid ja tervist kahjustavaid tegevusi ning selgitada nende mõju inimese füüsilisele, vaimsele ja sotsiaalsele tervisele;
- eristada põhilisi organismi reaktsioone stressi korral ning kirjeldada nendega toimetuleku võimalusi;
- väärtustada oma tervist;
- eristada tervislikke ja mittetervislikke otsuseid igapäevaelus;
- kirjeldada tervisliku toitumise põhimõtteid ning väärtustada neid;
- hinnata ja planeerida kehalise aktiivsuse piisavust oma igapäevategevuses;
- väärtustada tervislikku eluviisi;
- kirjeldada murdeiga ning murdeas toimuvaid muutusi seoses keha ning tunnetega;
- kirjeldada olukordi, kus saab ära hoida õnnetusjuhtumeid;
- väärtustada turvalisust ja ohutut käitumist;
- kirjeldada tubaka ja alkoholi tarbimise kahjulikku mõju inimese organismile;
- väärtustada mitmekesist positiivset ja tervislikku elu uimastiteta;
- kirjeldada, kuidas hoida ära levinumaid nakkus- ja mittenakkushaigusi;
- kirjeldada, kuidas ennast ja teisi inimesi abistada õnnetusjuhtumi korral;
- nimetada esmaabivahendeid ja kirjeldada, kuidas neid praktikas kasutada;
- väärtustada enda ja teiste inimeste elu;

- kirjeldada tervislikku elukeskkonda, lähtudes oma kodukoha loodus- ja tehiskeskonnast;
- kirjeldada õpikeskkonna mõju õpilase õpitulemustele.

Kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: rollimäng, arutelu, diskussioon, väitlus, ajurünnak; ühistegevus ja vabatahtlik töö, projektõpe (nt heategevusprojektid); referaadi, uurimistöö, aramusloo, õpimapi koostamine (viitamisreeglitega tutvumine, töö esitlemine); temaatilised mängud, nt tarbijakaitse; infootsing teabeallikatest ja andmete töötlemine ning esitamine IKT võimalusi kasutades; statistika, allikate, sh juriidiliste tekstide ja kaardi analüüs; töölehtede täitmine; reklaami, teemakohaste filmide jms kriitiline analüüs; juhtumianalüüs; dokumendiplankide täitmine jne; õppekäigud.

2.1.6.2. 6. klassi õppesisu, 6. klassi lõpetaja teadmised ja oskused

Üldpädevuste kujundamine ainevaldkonna õppeainetes

Üldpädevused							Õppesisu
Väärtuspädevus	Sotsiaalne pädevus	Enesemääratluspädevus	Õpipädevus	Suhtluspädevus	Matemaatikapädevus	Ettevõtlikkuspädevus	6. klass
X		X					II. Suhtlemine 1. Mina ja suhtlemine Enesesse uskumine. Enesehinnang. Eneseanalüüs. Enese kontroll. Oma väärtuste selgitamine.
	X			X			2. Suhtlemine teistega Minu ja teiste vajadused. Vajaduste hierarhia. Suhtlemise komponendid. Verbaalne ja mitteverbaalne suhtlemine. Aktiivne kuulamine. Tunnete väljendamine. Eneseavamine. Eelarvamused. Kehtestav, agressiivne ja alistuv käitumine. „Ei“ ütlemine seoses ennast ja teisi kahjustava käitumisega.
X	X			X			3. Suhted teistega Tõhusad sotsiaalsed oskused: üksteise aitamine, jagamine, koostöö ja hoolitsemine. Sallivus enda ja teiste vastu. Hoolivus. Sõprussuhted.

						Usaldus suhtes. Empaatia. Vastutus suhtes. Kaaslaste mõju ja surve. Erinevuste ja mitmekesisuse väärtustamine. Isikuseärasused. Soolised erinevused. Erivajadustega inimesed
	X			X		4. Konfliktid Otsustamine ja probleemide lahendamine. Erinevate käitumisviiside leidmine probleeme lahendades. Tagajärgede arvestamine probleemilahenduses. Vastustus otsustamisel.
		X				6. Positiivne mõtlemine Positiivne mõtlemine. Positiivsed jooned ja omadused endas ning teistes, nende märkamine.

Sotsiaalne pädevus

Valdkonnapädevused					Õppesisu
järgib üldtunnustatud käitumisreegleid	Kujundab oma arvamust	tunneb lihtsamaid uurimismeetodeid ja kasutab neist mõnda õppetöös	suhtub lugupidavalt individuaalsestesse ja erinevustesse	on omandanud teadmisi ja oskusi sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest	6. klass
				on omandanud teadmisi ja oskusi enesekontrolli, toimetulekustrateegiate, enesekasvatuse, oma võimete arendamise	
	X	X		X	
					II. Suhtlemine 1. Mina ja suhtlemine Enesse uskumine. Enesehinnang. Eneseanalüüs. Enesekontroll. Oma väärtuste selgitamine.
	X	X		X	2. Suhtlemine teistega Minu ja teiste vajadused. Vajaduste hierarhia. Suhtlemise komponendid. Verbaalne ja mitteverbaalne suhtlemine. Aktiivne kuulamine. Tunnete väljendamine. Eneseavamine. Eelarvamused. Kehtestav, agressiivne ja alistuv käitumine. „Ei” ütlemine seoses ennast ja teisi kahjustava

					käitumisega.
X	X		X		3. Suhted teistega Tõhusad sotsiaalsed oskused: üksteise aitamine, jagamine, koostöö ja hoolitsemine. Sallivus enda ja teiste vastu. Hoolivus. Sõprussuhted. Usaldus suhtes. Empaatiat. Vastutus suhetes. Kaaslaste mõju ja surve. Erinevuste ja mitmekesisuse väärtustamine. Isikuiseärasused. Soolised erinevused. Erivajadustega inimesed
X		X		X	4. Konfliktid Otsustamine ja probleemide lahendamine. Erinevate käitumisviiside leidmine probleeme lahendades. Tagajärgede arvestamine probleemilahenduses. Vastustus otsustamisel.
		X			6. Positiivne mõtlemine Positiivne mõtlemine. Positiivsed jooned ja omadused endas ning teistes, nende märkamine.

Kooliastme õpitulemused

Ainepädevused						Õppesisu	
kirjeldab enesehinnangu, enesekontrolli ning eneseanalüüsi võimalusi ja olulisust iseanäevasuhetes	väärtustab inimeste erinevusi ning oskab teisi arvestada, demonstreerides seda õpituatsioonis	väärtustab enda ja teiste positiivseid iseloomujooni ja omadusi	väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet	selgitab konfliktide võimalikke põhjusi ning teab konfliktide lahenduse viise	demonstreerib, kuidas õpituatsioonis tõhusalt verbaalselt oma tundeid väljendada, aktiivselt kuulata ja kehtestavalt käituda	teab ja oskab õpituatsioonis leida erinevaid lahendusviise otsuste langetamisel	6. klass
X		X	X				II. Suhtlemine 1. Mina ja suhtlemine Enesesse uskumine. Enesehinnang. Eneseanalüüs. Enesekontroll. Oma väärtuste selgitamine.
							2. Suhtlemine teistega Minu ja teiste vajadused.

					X		Vajaduste hierarhia. Suhtlemise komponendid. Verbaalne ja mitteverbaalne suhtlemine. Aktiivne kuulamine. Tunnete väljendamine. Eneseavamine. Eelarvamused. Kehtestav, agressiivne ja alistuv käitumine. „Ei“ ütlemine seoses ennast ja teisi kahjustava käitumisega.
	X	X	X				3. Suhted teistega Tõhusad sotsiaalsed oskused: üksteise aitamine, jagamine, koostöö ja hoolitsemine. Sallivus enda ja teiste vastu. Hoolivus. Sõprussuhted. Usaldus suhtes. Empaatia. Vastutus suhetes. Kaaslaste mõju ja surve. Erinevuste ja mitmekesisuse väärtustamine. Isikuseärasused. Soolised erinevused. Erivajadustega inimesed
				X		X	4. Konfliktid Otsustamine ja probleemide lahendamine. Erinevate käitumisviiside leidmine probleemide lahendamises. Tagajärgede arvestamine probleemilahenduses. Vastustus otsustamisel.
		X			X		6. Positiivne mõtlemine Positiivne mõtlemine. Positiivsed jooned ja omadused endas ning teistes, nende märkamine.

6. klassi lõpetaja teadmised ja oskused

Õpilane teab:

- mis mõjutab enesehinnangut ning kuidas see kujuneb;
- enda ja teiste inimeste põhilisi vajadusi ning teadvustab neid;
- suhtlemise olemust ning väärtustab tõhusate suhtlusoskuste vajalikkust;
- verbaalse ja mitteverbaalse suhtlemise komponente;
- eelarvamuste mõju suhtlemisele igapäevaelus ning toob selle kohta näiteid;

- et “ei” ütlemine on oma õiguste eest seismine, oskab partnerit arvestavalt öelda “ei” ennast ja teisi kahjustava käitumise korral ning aktsepteerib partneri “ei” ütlemist ennast ja teisi kahjustava käitumise korral;
- efektiivseid ning mitteefektiivseid konflikti lahendamise viise;
- otsustades lahendusviiside lühi- ja pikaajalisi tagajärgi

Õpilane oskab:

- analüüsida enda iseloomujooni ja omadusi;
- mõistab enesekontrolli olemust;
- selgitada ja põhjendada oma väärtusi seoses eneseanalüüsiga;
- kirjeldada erinevaid mitteverbaalseid suhtlusvahendeid ning nende mõju verbaalsele suhtlemisele;
- demonstreerida õpituatsioonis, kuidas väljendada oma tundeid verbaalselt, säilitades ja tugevdades suhteid;
- eristada ning kirjeldada kehtestavat, agressiivset ja alistuvat käitumist ning mõistab nende käitumiste mõju suhetele;
- väärtustada positiivset suhtumist endasse ja teistesse;
- kirjeldada tõhusate sotsiaalsete oskuste (üksteise aitamise, jagamise, koostöö ja hoolitsemise) toimimist igapäevaelus;
- abi pakkuda ning teistelt abi vastu võtta;
- väärtustada hoolivust, sallivust, koostööd ja üksteise abistamist;
- eristada inimeste erinevaid rolle suhetes ning nende muutuvat iseloomu;
- demonstreerida õpituatsioonis oskust näha olukorda teise isiku vaatenurgast;
- tähtsustada oskust panna end teise inimese olukorda ja mõista tema tundeid ning väärtustab empaatilist suhtlemist;
- väärtustada sõprust kui vastastikuse usalduse ja toetuse allikat;
- kirjeldada kaaslaste rühma arvamuste, valikute ja käitumise mõju ning surve tagajärgi;
- mõista isikuseärasusi ning teadvustab soolisi erinevusi ja inimeste erivajadusi;
- selgitada konflikti häid ja halbu külgi ning aktsepteerib konflikte kui osa elust;
- eristada ja kirjeldada efektiivseid ning mitteefektiivseid konflikti lahendamise viise;
- kasutada õpituatsioonis konflikte lahendades tõhusaid viise ning väärtustab neid;
- õpituatsioonis otsuseid langetades leida erinevaid lahendusviise;
- kirjeldada otsustades erinevate lahendusviiside puudusi ja eeliseid;
- selgitada ja kirjeldada eri situatsioonidesse sobiva parima käitumisviisi valikut; väärtustab vastustuse võtmist otsuseid langetades;

- nimetada ja väärtustada enda ning teiste positiivseid omadusi;
- väärtustada positiivset mõtlemist.

2.1.8. Õpitulemused ja õppesisu III kooliastmes 7. klass

Inimene

Inimese elukaar ja murdeea koht selles

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) iseloomustab murde- ja noorukiea arenguülesandeid üleminekul lapseeast täiskasvanuikka;
- 2) kirjeldab, kuidas mõjutavad inimese kasvamist ja arengut pärilikud ning keskkonnategurid;
- 3) toob näiteid inimese võimaluste kohta ise oma eluteed kujundada ning mõistab enda vastutust oma eluteed kujundades;
- 4) kirjeldab põhilisi enesekasvatuse võtteid: eneseveenmist, enesetreeningut, eneseergutust ja -karistust ning enesesisendust.

Inimese mina

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) selgitab, mis on minapilt ja enesehinnang;
- 2) kirjeldab positiivse endassesuhtumise kujundamise ja säilitamise võimalusi;
- 3) kasutab eneseanalüüsi oma teatud iseloomujooni, huve, võimeid ja väärtusi määrares;
- 4) väärtustab enesekasvatust ning toob näiteid enesekasvatuse võtete kohta;
- 5) kirjeldab suhete säilitamise ning konfliktide vältimise võimalusi;
- 6) demonstreerib õpituatsioonis tõhusaid konfliktide lahendamise viise.

Inimene ja rühm

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) iseloomustab erinevaid rühmi ja toob näiteid enda kuuluvuse kohta erinevatesse rühmadesse;
- 2) võrdleb erinevate rühmade norme ja reegleid ning kirjeldab enda rolli, õigusi ja kohustusi erinevates rühmades;
- 3) mõistab normide ja reeglite vajalikkust ühiselu toimimisel ning korraldamisel;
- 4) kirjeldab rühma kuuluvuse positiivseid ja negatiivseid külgi;

- 5) demonstreerib õpituatsioonis toimetulekut rühma survega;
- 6) selgitab sõltumatuse ja autoriteedi olemust inimsuhetes.

Turvalisus ja riskikäitumine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) demonstreerib õpituatsioonis, kuidas kasutada tõhusaid sotsiaalseid oskusi uimastitega seotud olukordades: kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine, ohuolukordade ärahoidmine, ei ütlemine, kehtestav käitumine, abi andmine ja abi kutsumine;
- 2) demonstreerib õpituatsioonis tõhusaid käitumisviise kiusamise ja vägivalda korral;
- 3) eristab legaalseid ja illegaalseid uimasteid ning tähtsustab seaduste rolli laste tervise kaitsel;
- 4) kirjeldab uimastite tarvitamise lühi- ja pikaajalist mõju tervisele.

Inimese mina ja murdeea muutused

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab põhimuresid küpsemisperioodil ning nendega toimetuleku võimalusi;
- 2) selgitab, milles seisneb suguküpsus;
- 3) kirjeldab omadusi, mis teevad noormehe ja neiu meeldivateks suhtluskaaslasteks;
- 4) selgitab soorolli olemust ning kirjeldab soostereotüüpset suhtumist;
- 5) kirjeldab inimliku läheduse erinevaid avaldumisviise: vastastikust seotust ja meeldimist, sõprust ja armumist;
- 6) kirjeldab, milles seisneb inimese vastutus seksuaalsuhetes;
- 7) selgitab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid.

Tervis

Tervis

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab füüsilise, vaimse, emotsionaalse ja sotsiaalse tervise vastastikust mõju ning seost;
- 2) kirjeldab olulisi tervisenäitajaid rahvastiku tervise seisukohalt;

- 3) analüüsib tegureid, mis võivad mõjutada otsuseid tervise kohta, ning demonstreerib õpituatsioonis tõhusaid viise, kuidas langetada otsuseid terviseiga seonduvate valikute puhul individuaalselt ja koostöös teistega;
- 4) analüüsib ja hindab erinevate tervise infoallikate ning teenuste kasutamise võimalusi ja usaldusväärsust;
- 5) analüüsib enda tervise seisundit ning teab, mis tegurid ja toimetulekumehhanismid aitavad säilitada inimese vaimset heaolu;
- 6) analüüsib inimese kehalise aktiivsuse ja toitumise mõju tervisele;
- 7) analüüsib oma igapäevatoitu vastavust tervisliku toidu põhimõtetele;
- 8) selgitab kehalise aktiivsuse mõju inimese füüsilisele, vaimsele, emotsionaalsele ja sotsiaalsele tervisele;
- 9) oskab plaanida eri tüüpi kehalist aktiivsust oma igapäevaellu ning väärtustab kehalist aktiivsust eluviisi osana;
- 10) selgitab stressi olemust, põhjusi ja tunnuseid;
- 11) kirjeldab stressiga toimetuleku viise ning eristab tõhusaid toimetulekuviise mittetõhusatest, teab abi ja toetuse võimalusi;
- 12) kirjeldab kriisi olemust ning seda, kuidas käituda kriisiolukorras; teab abi ja toetuse võimalusi.

Suhted ja seksuaalsus

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab viise, kuidas luua ning säilitada mõistvaid, toetavaid ja lähedasi suhteid sotsiaalse tervise kontekstis;
- 2) demonstreerib õpituatsioonis oskusi, mis aitavad kaasa suhete loomisele ja säilitamisele: üksteise aitamine, jagamine, koostöö, teineteise eest hoolitsemine;
- 3) väärtustab tundeid ja armastust suhetes;
- 4) selgitab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust ning tunnete osa selles arengus;
- 5) kirjeldab tunnete ja läheduse jagamise viise;
- 6) selgitab, milles seisneb partnerite vastutus seksuaalsuhetes;
- 7) selgitab soorollide ja soostereotüüpide mõju inimese käitumisele ning tervisele;
- 8) kirjeldab tõhusaid rasestumisvastaseid meetodeid;
- 9) kirjeldab seksuaalsel teel levivate haiguste ärahoidmise võimalusi;

- 10) teab, mis on HIV ja AIDS; teab HIVi nakatumise teid ning nakatumise vältimise võimalusi;
- 11) eristab HIVi ja AIDSi müüte tegelikkusest;
- 12) väärtustab vastutustundlikku käitumist seksuaalsuhetes ning kirjeldab seksuaalõigusi kui seksuaalsusega seotud inimõigusi;
- 13) nimetab, kuhu saab pöörduda abi ja nõu saamiseks seksuaaltervise küsimustes.

Turvalisus ja riskikäitumine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab levinumate riskikäitumiste tagajärgi, mõju inimese tervisele ja toimetulekule;
- 2) kirjeldab ja selgitab levinumate riskikäitumiste ärahoidmise ja neisse sekkumise võimalusi indiviidi ja rühma tasandil, lähtudes igapäevaelust, ning teadvustab ennetamise ja sekkumise võimalusi ühiskonna tasandil;
- 3) kirjeldab, mis on vaimne ja füüsiline uimastisõltuvus ning kuidas see kujuneb;
- 4) kirjeldab ja demonstreerib õpituatsioonis, kuidas käituda uimastitega seotud olukordades;
- 5) teab, kuidas käituda turvaliselt ohuolukorras ning kutsuda abi allergia, astma, diabeedi, elektrišoki, epilepsia, lämbumise, mürgituse, palaviku ja valu korral;
- 6) demonstreerib õpituatsioonis esmaabivõtteid õnnetusjuhtumite ja traumade korral (nt kuumakahjustus, teadvusekaotus, südameseiskumine, uppumine jne).

Inimene, valikud ja õnn

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) analüüsib ennast oma huvide, võimete ja iseloomu põhjal ning seostab seda valikutega elus;
- 2) mõistab, et toimetulek iseenda ja oma eluga tagab õnne ning rahulolu.

Inimeseõpetuse õppesisu III kooliastmes

Areng ja kasvamine. Arengut ja kasvamist mõjutavad tegurid. Inimese elukaar. Murde- ja noorukiea koht elukaares.

Inimene oma elutee kujundajana. Enesekasvatuse alused ja võimalused. Vastutus seoses valikutega.

Minapilt ja enesehinnang. Eneseanalüüs: oma iseloomujoonte, huvide, võimete ja väärtuste määramine.

Konfliktide vältimine ja lahendamine.

Erinevad rühmad ja rollid. Rollide suhtelisus ja kokkuleppelisus. Reeglid ja normid rühmas. Inimsuhteid toetavad reeglid ja normid.

Rühma kuulumine, selle positiivsed ja negatiivsed küljed. Hoolivus rühmas. Rühma surve ja toimetulek sellega. Sõltumatus, selle olemus. Autoriteet.

Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused, et vältida riskikäitumist: emotsioonidega toimetulek, enesetunnetamine, kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine, suhtlusoskus.

Hakkamasaamine kiusamise ja vägivallega. Erinevad legaalsed ja illegaalsed uimastid. Uimastite tarvitamise lühi- ja pikaajaline mõju.

Varane ja hiline küpsemine – igapäev oma tempo. Muutunud välimus. Nooruki põhimured küpsemisperioodil. Suguküpsus. Naiselikkus ja mehelikkus. Soorollid ja soostereotüübid. Lähedus suhetes. Sõprus. Armumine. Käimine. Lähedus ja seksuaalhuv. Vastutus seksuaalsuhtes ja turvaline seksuaalkäitumine.

Tervis kui heaoluseisund. Terviseaspektid: füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne tervis. Terviseaspektide omavahelised seosed. Eesti rahvastiku tervisenäitajad. Tervislik eluviis ning sellega seonduvate valikute tegemine ja vastutus. Tegurid, mis mõjutavad tervisele seotud valikuid.

Tervisealased infoallikad ja teenused. Tervise infoallikate usaldusväärsus. Kehaline aktiivsus tervise tugevdajana. Kehaline vormisolek ja sobiva kehalise aktiivsuse valik. Toitumise mõju tervisele. Toitumist mõjutavad tegurid.

Vaimne heaolu. Vaimset heaolu säilitada aitavad tegevused ja mõttelaad. Stress. Stressorid. Stressi kujunemine. Stressiga toimetulek. Kriis, selle olemus. Käitumine kriisiolukorras. Abistamine, abi otsimine ja leidmine.

Sotsiaalne tervis ja suhted. Suhete loomine, säilitamine ja katkemine. Suhete väärtustamine. Armastus. Seksuaalsuse olemus: lähisuhted, seksuaalidentiteet, seksuaalne nauding, soojätkamine, seksuaalne areng.

Seksuaalne orientatsioon. Soorollide ja soostereotüüpide mõju inimese käitumisele ning tervisele. Seksuaalvahekord. Turvaline seksuaalkäitumine. Rasestumisvastased meetodid. Seksuaalõigused.

Seksuaalsel teel levivate haiguste vältimine. HIV ja AIDS. Abi ja nõu saamise võimalused.

Levinumad riskikäitumise liigid. Riskikäitumise mõju inimese tervisele ja toimetulekule. Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused riskikäitumisega toimetulekul.

Uimastid ja nende toime kesknärvisüsteemile. Uimastitega seonduvad vääruskumused. Uimastite tarvitamise isiklikud, sotsiaalsed, majanduslikud ja juriidilised riskid. Sõltuvuse kujunemine.

Esmaabi põhimõtted ja käitumine ohuolukordades.

Huvide ja võimete mitmekesisus ning valikud. Edukus, väärtushinnangud ja prioriteedid elus.

Mina ja teised kui väärtus.

Õnn. Toimetulek iseenda ja oma eluga õnne eeldusena

2.1.8.1. 7. klassi õppesisu, 7. klassi lõpetaja teadmised ja oskused

Üldpädevuste kujundamine ainevaldkonna õppeainetes

Üldpädevused							Õppesisu
Väärtuspädevus	Sotsiaalne pädevus	Enesemääratluspädevus	Õpipädevus	Suhtluspädevus	Matemaatikapädevus	Ettevõtlikkuspädevus	7. klass
		X					I. Inimene 1. Inimese elukaar ja murdeea koht selles Areng ja kasvamine. Arengut ja kasvamist mõjutavad tegurid. Inimese elukaar. Murde- ja noorukiea koht elukaares. Inimene oma elutee kujundajana. Enesekasvatuse alused ja võimalused. Vastutus seoses valikutega.
		X					2. Inimese mina Minapilt ja enesehinnang. Eneseanalüüs: oma iseloomujoonte, huvide, võimete ja väärtuste määramine. Konfliktide vältimine ja lahendamine.
X				X			3. Inimene ja rühm Erinevad rühmad ja rollid. Rollide suhtelisus ja kokkuleppelisus. Reeglid ja normid rühmas. Inimsuhteid toetavad reeglid ja normid. Rühma kuulumine, selle positiivsed ja

						negatiivsed küljed. Hoolivus rühmas. Rühma surve ja toimetulek sellega. Sõltumatus, selle olemus. Autoriteet.
	X		X			4. Turvalisus ja riskikäitumine Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused, et vältida riskikäitumist: emotsioonidega toimetulek, enesetunnetamine, kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine, suhtlusoskus. Hakkamasaamine kiusamise ja vägivallega. Erinevad legaalsed ja illegaalsed uimastid. Uimastite tarvitamise lühi- ja pikaajaline mõju.
		X				5. Inimese mina ja murdeea muutused Varane ja hiline küpsemine - igatüüpi oma tempo. Muutunud välimus. Nooruki põhimured küpsemisperioodil. Suguküpsus. Naiselikkus ja mehelikkus. Soorollid ja soostereotüübid. Lähedus suhetes. Sõprus. Armumine. Käimine. Lähedus ja seksuaalhuvi. Vastutus seksuaalsuhtes ja turvaline seksuaalkäitumine.
		X				6. Õnn Õnn. Toimetulek iseenda ja oma eluga õnne eeldusena.
X		X				II. Tervis 1. Tervis Tervis kui heaoluseisund. Terviseaspektid: füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne tervis. Terviseaspektide omavahelised seosed. Eesti rahvastiku tervisenäitajad. Tervislik eluviis ning sellega seonduvate valikute tegemine ja vastutus. Tegurid, mis mõjutavad tervisele seotud valikuid. Tervisealased infoallikad ja teenused. Tervise infoallikate usaldusvärsus. Kehaline aktiivsus tervise tugevdajana. Kehaline vormisolek ja sobiva kehalise aktiivsuse valik. Toitumise mõju tervisele. Toitumist mõjutavad tegurid. Vaimne heaolu. Vaimset heaolu säilitada aitavad tegevused ja mõttelaad. Stress. Stressorid. Stressi

							kujunemine. Stressiga toimetulek. Kriis, selle olemus. Käitumine kriisiolukorras. Abistamine, abi otsimine ja leidmine.
	X			X			2. Suhted ja seksuaalsus Sotsiaalne tervis ja suhted. Suhete loomine, säilitamine ja katkemine. Suhete väärtustamine. Armastus. Seksuaalsuse olemus: lähisuhted, seksuaalidentiteet, seksuaalne nauding, soojätkamine, seksuaalne areng. Seksuaalne orientatsioon. Soorollide ja soostereotüüpide mõju inimese käitumisele ning tervisele. Seksuaalvahekord. Turvaline seksuaalkäitumine. Rasestumisvastased meetodid. Seksuaalõigused. Seksuaalsel teel levivate haiguste vältimine. HIV ja AIDS. Abi ja nõu saamise võimalused.
	X			X			3. Turvalisus ja riskikäitumine Levinumad riskikäitumise liigid. Riskikäitumise mõju inimese tervisele ja toimetulekule. Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused riskikäitumisega toimetulekul. Uimastid ja nende toime kesknärvisüsteemile. Uimastitega seonduvad vääruskumused. Uimastite tarvitamise isiklikud, sotsiaalsed, majanduslikud ja juriidilised riskid. Sõltuvuse kujunemine. Esmaabi põhimõtted ja käitumine ohuolukordades.
X							4. Inimene ja valikud Huvide ja võimete mitmekesisus ning valikud. Edukus, väärtushinnangud ja prioriteedid elus. Mina ja teised kui väärtus.

Sotsiaalne pädevus

Valdkonnapädevused							Õppesisu
järgib üldtunnustatud käitumisreegleid	kujundab oma arvamust ning mõistab oma võimalusi olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik	tunneb lihtsamaid uurimismeetodeid ja kasutab neist mõnda õppetöös;	on omandanud teadmisi ja oskusi sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest	on omandanud teadmisi ja oskusi enesekontrolli, toimetulekustrateegiate, enesekasvatuse,	on omandanud teadmisi ja oskusi tervist tugevdava käitumise ja tervisliku eluviisi kohta	väärtustab positiivset suhtumist endasse ja teistesse.	7. klass
	X			X			I. Inimene 1. Inimese elukaar ja murdeea koht selles Areng ja kasvamine. Arengut ja kasvamist mõjutavad tegurid. Inimese elukaar. Murde- ja noorukiea koht elukaares. Inimene oma elutee kujundajana. Enesekasvatuse alused ja võimalused. Vastutus seoses valikutega.
X		X		X		X	2. Inimese mina Minapilt ja enesehinnang. Eneseanalüüs: oma iseloomujoonte, huvide, võimete ja väärtuste määramine. Konfliktide vältimine ja lahendamine.
X	X		X			X	3. Inimene ja rühm Erinevad rühmad ja rollid. Rollide suhtelisus ja kokkuleppelisus. Reeglid ja normid rühmas. Inimsuhteid toetavad reeglid ja normid. Rühma kuulumine, selle positiivsed ja negatiivsed küljed. Hoolivus rühmas. Rühma surve ja toimetulek sellega. Sõltumatus, selle

							olemus. Autoriteet.
X	X						<p>4. Turvalisus ja riskikäitumine</p> <p>Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused, et vältida riskikäitumist: emotsioonidega toimetulek, enesetunnetamine, kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine, suhtlusoskus. Hakkamasaamine kiusamise ja vägivallega. Erinevad legaalsed ja illegaalsed uimastid. Uimastite tarvitamise lühi- ja pikaajaline mõju.</p>
X	X		X				<p>5. Inimese mina ja murdeea muutused</p> <p>Varane ja hiline küpsemine - igapäev oma tempo. Muutunud välimus. Nooruki põhimured küpsemisperioodil. Suguküpsus. Naiselikkus ja mehelikkus. Soorollid ja soostereotüübid. Lähedus suhetes. Sõprus. Armumine. Käimine. Lähedus ja seksuaalhuvi. Vastutus seksuaalsuhetes ja turvaline seksuaalkäitumine.</p>
		X				X	<p>6. Õnn</p> <p>Õnn. Toimetulek iseenda ja oma eluga õnne eeldusena.</p>
		X			X		<p>II. Tervis</p> <p>1. Tervis</p> <p>Tervis kui heaoluseisund. Terviseaspektid: füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne tervis. Terviseaspektide omavahelised seosed. Eesti rahvastiku tervisenäitajad. Tervislik eluviis ning sellega seonduvate valikute tegemine ja vastutus. Tegurid, mis mõjutavad terviseiga seotud valikuid. Tervisealased infoallikad ja teenused. Tervise infoallikate</p>

X		X	X			X	<p>usaldusväärsus. Kehaline aktiivsus tervise tugevdajana. Kehaline vormisolek ja sobiva kehalise aktiivsuse valik. Toitumise mõju tervisele. Toitumist mõjutavad tegurid. Vaimne heaolu. Vaimset heaolu säilitada aitavad tegevused ja mõttelaad. Stress. Stressorid. Stressi kujunemine. Stressiga toimetulek. Kriis, selle olemus. Käitumine kriisiolukorras. Abistamine, abi otsimine ja leidmine.</p>
		X	X				<p>2. Suhted ja seksuaalsus Sotsiaalne tervis ja suhted. Suhete loomine, säilitamine ja katkemine. Suhete väärtustamine. Armastus. Seksuaalsuse olemus: lähisuhted, seksuaalidentiteet, seksuaalne nauding, soojätkamine, seksuaalne areng. Seksuaalne orientatsioon. Soorollide ja soostereotüüpide mõju inimese käitumisele ning tervisele. Seksuaalvahekord. Turvaline seksuaalkäitumine. Rasestumisvastased meetodid. Seksuaalõigused. Seksuaalsel teel levivate haiguste vältimine. HIV ja AIDS. Abi ja nõu saamise võimalused.</p>
X		X					<p>3. Turvalisus ja riskikäitumine Levinumad riskikäitumise liigid. Riskikäitumise mõju inimese tervisele ja toimetulekule. Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused riskikäitumisega toimetulekul. Uimastid ja nende toime kesknärvisüsteemile. Uimastitega seonduvad vääruskumused. Uimastite tarvitamise isiklikud,</p>

							sotsiaalsed, majanduslikud ja juriidilised riskid. Sõltuvuse kujunemine. Esmaabi põhimõtted ja käitumine ohuolukordades.
		X	X		X	X	4. Inimene ja valikud Huvide ja võimete mitmekesisus ning valikud. Edukus, väärtushinnangud ja prioriteedid elus. Mina ja teised kui väärtus.

Kooliastme õpitulemused

Ainepädevused		Õppesisu
teab ja oskab kasutada põhilisi enesekasvatuse viise ning analüüsib ennast	oskab igapäevaelus planeerida tervislikke valikuid seoses oma füüsilise, vaimse, emotsionaalse ja sotsiaalse tervisega	7. klass
teab tervisliku toitumise ja kehalise aktiivsuse põhimõtteid ning mõistab nende rakendamise olulisust igapäevaelus	teab, millised arengumuutused toimuvad murdeas	
mõistab seksuaalsuse olemust ja individuaalsust ning teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid ja oma vastutust selles ning väärtustab seksuaalõigusi	analüüsib riskikäitumist mõjutavaid tegureid ja mõju inimese tervisele	
oskab otsida olulisi infoallikaid tervise teabe ja -abi saamiseks, analüüsides nende kasutusvõimalusi	kirjeldab stressi ja kriisi olemust inimsuhetes ning teab, kuidas luua ja säilitada toetavaid ning lähedasi suhteid	
kirjeldab rühma mõju inimese käitumisele	teab kooselu reegleid ja norme toetavates inimsuhetes, mõistab nende vajalikkust rühmas ning väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet	
I. Inimene 1. Inimese elukaar ja murdeea koht selles Areng ja kasvamine. Arengut ja kasvamist mõjutavad tegurid.		

X			X							<p>Inimese elukaar. Murde- ja noorukiea koht elukaares.</p> <p>Inimene oma elutee kujundajana.</p> <p>Enesekasvatuse alused ja võimalused. Vastutus seoses valikutega.</p>
										<p>2. Inimese mina</p> <p>Minapilt ja enesehinnang.</p> <p>Eneseanalüüs: oma iseloomujoonte, huvide, võimete ja väärtuste määramine.</p> <p>Konfliktide vältimine ja lahendamine.</p>
								X	X	<p>3. Inimene ja rühm</p> <p>Erinevad rühmad ja rollid.</p> <p>Rollide suhtelisus ja kokkuleppelisus. Reeglid ja normid rühmas.</p> <p>Inimsuhteid toetavad reeglid ja normid.</p> <p>Rühma kuulumine, selle positiivsed ja negatiivsed küljed. Hoolivus rühmas.</p> <p>Rühma surve ja toimetulek sellega.</p> <p>Sõltumatus, selle olemus.</p> <p>Autoriteet.</p>
				X						<p>4. Turvalisus ja riskikäitumine</p> <p>Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused, et vältida riskikäitumist: emotsioonidega toimetulek, enesetunnetamine, kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine, suhtlusoskus.</p> <p>Hakkamasaamine kiusamise ja vägivallega.</p> <p>Erinevad legaalsed ja illegaalsed uimastid.</p> <p>Uimastite tarvitamise lühi- ja pikaajaline mõju.</p>
										<p>5. Inimese mina ja murdeea muutused</p> <p>Varane ja hiline</p>

			X							<p>küpsemine - igäühel oma tempo. Muutunud välimus. Nooruki põhimured küpsemisperioodil. Suguküpsus. Naiselikkus ja mehelikkus. Soorollid ja soostereotüübid. Lähedus suhetes. Sõprus. Armumine. Käimine. Lähedus ja seksuaalhuvi. Vastutus seksuaalsuhetes ja turvaline seksuaalkäitumine.</p>
										<p>6. Õnn Õnn. Toimetulek iseenda ja oma eluga õnne eeldusena.</p>
	X									<p>II. Tervis</p> <p>1. Tervis Tervis kui heaoluseisund. Terviseaspektid: füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne tervis. Terviseaspektide omavahelised seosed. Eesti rahvastiku tervisenäitajad. Tervislik eluviis ning sellega seonduvate valikute tegemine ja vastutus. Tegurid, mis mõjutavad terviseiga seotud valikuid. Tervisealased infoallikad ja teenused. Tervise infoallikate usaldusväarsus. Kehaline aktiivsus tervise tugevdajana. Kehaline vormisolek ja sobiva kehalise aktiivsuse valik. Toitumise mõju tervisele. Toitumist mõjutavad tegurid. Vaimne heaolu. Vaimset heaolu säilitada aitavad tegevused ja mõttelaad. Stress. Stressorid. Stressi kujunemine. Stressiga toimetulek. Kriis, selle</p>

							X			olemus. Käitumine kriisiolukorras. Abistamine, abi otsimine ja leidmine.
				X			X			<p>2. Suhted ja seksuaalsus</p> <p>Sotsiaalne tervis ja suhted. Suhete loomine, säilitamine ja katkemine. Suhete väärtustamine. Armastus. Seksuaalsuse olemus: lähisuhted, seksuaalidentiteet, seksuaalne nauding, soojätkamine, seksuaalne areng.</p> <p>Seksuaalne orientatsioon. Soorollide ja soostereotüüpide mõju inimese käitumisele ning tervisele.</p> <p>Seksuaalvahekord. Turvaline seksuaalkäitumine. Rasestumisvastased meetodid. Seksuaalõigused. Seksuaalsel teel levivate haiguste vältimine. HIV ja AIDS. Abi ja nõu saamise võimalused.</p>
X						X				<p>3. Turvalisus ja riskikäitumine</p> <p>Levinumad riskikäitumise liigid. Riskikäitumise mõju inimese tervisele ja toimetulekule. Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused riskikäitumisega toimetulekul.</p> <p>Uimastid ja nende toime kesknärvisüsteemile. Uimastitega seonduvad vääruskumused. Uimastite tarvitamise isiklikud, sotsiaalsed, majanduslikud ja juriidilised riskid. Sõltuvuse kujunemine. Esmaabi põhimõtted ja käitumine ohuolukordades.</p>
										4. Inimene ja valikud

X										Huvide ja võimete mitmekesisus ning valikud. Edukas, väärtushinnangud ja prioriteedid elus. Mina ja teised kui väärtus.
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---

Õpitulemused

Õpilane teab:

- murde- ja noorukiea arengu ülesandeid üleminekul lapseeest täiskasvanuikka;
- mis on minapilt ja enesehinnang;
- normide ja reeglite vajalikkust ühiselu toimimisel ning korraldamisel;
- uimastite tarvitamise lühi- ja pikaajalist mõju inimese füüsilisele tervisele;
- omadusi, mis teevad noormehe ja neiu meeldivateks suhtluskaaslasteks;
- milles seisneb suguküpsus;
- soorolli olemust ning kirjeldab soostereotüüpset suhtumist;
- et toimetulek iseenda ja oma eluga tagab õnne ning rahulolu.

Õpilane oskab:

- kirjeldada, kuidas mõjutavad inimese kasvamist ja arengut pärilikud ning keskkonnategurid;
- tuua näiteid inimese võimaluste kohta ise oma eluted kujundada ning mõistab enda vastutust oma elute kujundajamisel;
- kirjeldada põhilisi enesekasvatuse võtteid: eneseveenmist, enesetreeningut, eneseergutust ja -karistust ning enesesisendust;
- kirjeldada positiivse endassesuhtumise kujundamise ja säilitamise võimalusi;
- kasutada eneseanalüüsi oma teatud iseloomujooni, huve, võimeid ja väärtusi määrates;
- väärtustada võimalusi oma iseloomu, huve, võimeid ja väärtusi positiivses suunas;
- kujundada ning toob nende kohta näiteid;
- kirjeldada inimeste erinevaid iseloomujooni, huve, võimeid ja väärtusi ning mõistab toetavate suhete rikastavat iseloomu;
- kirjeldada suhete säilitamise ning konfliktide vältimise võimalusi;
- iseloomustada erinevaid rühmi ning liigitab neid suuruse, liikmetevahelise läheduse ja ülesande järgi;
- kirjeldada inimeste erinevaid rolle rühmades ning nende mõju inimese käitumisele;
- võrrelda erinevate rühmade norme ja reegleid ning kirjeldab nende erinevusi;
- kirjeldab rühma kuulumise positiivseid ja negatiivseid külgi;
- demonstreerida õpitu olukorras toimetulekut rühma survega;
- selgitada sõltumatuse ja autoriteedi olemust inimsuhetes;
- väärtustada inimsuhteid toetavaid reegleid ja norme;

- demonstreerida õpituatsioonis, kuidas kasutada tõhusaid sotsiaalseid oskusi uimastitega seotud olukordades: emotsioonidega toimetulek, enesetunnetamine, kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine ja suhtlemisoskus;
- eristada legaalseid ning illegaalseid uimasteid;
- kirjeldada põhimuresid küpsemisperioodil ning nendega toimetuleku võimalusi;
- kirjeldada inimliku läheduse erinevaid avaldumisviise: vastastikust seotust ja meeldimist, sõprust ning armumist;
- kirjeldada, milles seisneb inimese vastutus seksuaalsuhetes;
- selgitada turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid;

2.1.9. Praktilised tööd

1.kooliastme õpilane:

- planeerib ja kavandab oma tööd ja aega
- kohaldab õpitut praktilise tegevusega
- tunneb tervisliku toitumise põhitõdesid
- oskab arvestada vajalikke ohutusnõudeid
- lähtub täiskasvanute ja kaaslastega suheldes üldtunnustatud käitumisnormidest.

2.kooliastme õpilane:

- demonstreerib, kuidas õpituatsioonis tõhusalt verbaalselt oma tundeid väljendada, aktiivselt kuulata ja kehtestavalt käituda;
- demonstreerib õpituatsioonis oma käitumise kontrolli, saades hakkama vihaga ja teiste emotsioonidega;
- demonstreerib õpituatsioonis aktiivse kuulamise võtteid;
- demonstreerib õpituatsioonis, kuidas väljendada oma tundeid verbaalselt, säilitades ja tugevdades suhteid;
- demonstreerib õpituatsioonis oskust näha olukorda teise isiku vaatenurgast.

3.kooliastme õpilane:

- demonstreerib õpituatsioonis, kuidas kasutada tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi riskikäitumisega seotud olukordades;
- demonstreerib õpituatsioonis esmaabi põhilisi võtteid ja kirjeldab tõhusat käitumist ohuolukordades;
- demonstreerib õpituatsioonis oskust keelduda tegevusest, mis kahjustab teda ennast ja teisi.

2.1.10. Füüsiline keskkond

- Narva Vanalinna Riigikooli korraldab valdava osa õppes klassis, kus on mööbli ümberpaigutamise võimalus rühmatöök ja ümarlauavestluseks ning toetavad demonstratsioonivahendid. Õppe sidumiseks igapäevaeluga võimaldab kool õpet väljaspool klassi.

2.2 Ühiskonnaõpetus

2.2.1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Põhikooli ühiskonnaõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb huvi ühiskonna probleemide vastu, oskab neid märgata ja uurida ning oma seisukohti ja valikuid põhjendada;
- 2) oskab tulla toime tänapäeva ühiskonnas, lähtudes üldinimlikest väärtustest;
- 3) teab, kuidas osaleda poliitika kujundamises ja teostamises nii kohalikul kui ka Eesti riigi tasandil;
- 4) väärtustab inimõigusi ja demokraatia põhimõtteid, nagu seaduslikkus, vabaduse ja vastutuse seos; arvestab teisi, väärtustab mitmekesisust, panustab ühiskonna jätkusuutlikku arengusse ja sidususse ning seisab vastu kesksete normide rikkumisele; on seadusekuulekas;
- 5) määratleb ennast ühiskonna liikmena, Eesti, Euroopa ja maailmakodanikuna.

2.2.2. Õppeaine kirjeldus

Ühiskonnaõpetusel on oluline koht õpilaste sotsiaalse kompetentsuse kujunemises.

Ühiskonnaõpetus aitab õpilasel kujuneda ettevõtlikuks, ennast teostavaks, kaasinimesi arvestavaks, sotsiaalselt pädevaks ja toimetulevaks ühiskonnaliikmeks.

Ühiskonnaõpetuse tunnis omandatud teadmised, oskused ning hoiakud seostuvad tihedalt teistes õppeainetes (ajaloos, geograafias, inimeseõpetuses jt) õpituga, olles aluseks elukestvate õppele.

Põhikooli ühiskonnaõpetus käsitleb kõige üldisemal kujul ühiskonna toimimist, kodaniku seoseid ühiskonna põhivaldkondadega (majandus, poliitika, õigus), ent ka suhteid teiste sotsiaalsete rühmadega. Kodanikuna mõistetakse demokraatliku ühiskonna liiget, kes suhtleb ühiskonna institutsioonidega oma huvide ja võimaluste järgi.

Teises kooliastmes tutvub õpilane oma lähiümbruse sotsiaalsete suhete süsteemiga, keskendudes sotsiaalselt erinevate isiksuste ja rühmade kooseksisteerimisele. Käsitelu keskmes on inimesed meie ümber, kool ning õpilase kodukoht.

Kolmandas kooliastmes lisanduvad Eesti riigi funktsioneerimisega seotud institutsioonid. Riigi valitsemisega tutvudes käsitletakse põhiseaduslikke institutsioone, nagu Riigikogu, valitsus, president, kohus, kohalik omavalitsus, riigikontroll, õiguskantsler.

Kuna osale õpilastest võib haridustee lõppeda põhikooliga, on rohkem pööratud tähelepanu poliitika avaldumisele igapäevaelus ning kodaniku rollile poliitikatulemite teadliku tarbijana (nt sotsiaalkaitse süsteemi kasutamine, valla/linna elukorralduses kaasaraäkimine, e-teenuste tarbimine jne).

Majanduse käsitlemine kolmandas kooliastmes keskendub isiklikule majandamisele (ettevõtlikkus, kutsevalik, tulu tööst, eelarve, tarbimine ja toimetulek), ettevõtlusele (ettevõtte, ressursid, tootlikkus, kasum, konkurents), riigi majanduse reguleerimisele (majanduspoliitika, maksud, maksutulude kasutamine riigi arenguks; õigusrikkumisest tulenev kahju riigi majandusele) ja turumajanduse sotsiaalsetele mõjudele (tarbimisühiskond, tööturu tasakaal, varanduslik kihistumine). Ainet käsitletakse võimalikult igapäevaeluga seostatult.

Ühiskonnaõpetuse eesmärk on praktiliste ülesannete, probleemide analüüsimise ja ainealaste põhimõistete omandamise kaudu saada tervikpilt ühiskonna toimimisest. Olulisel kohal on igapäevaeluga seonduvate probleemide lahendamine ning asjatundlike otsuste tegemise oskuste omandamine, mis aitab kaasa õpilase toimetulekule ühiskonnas. Nii kujuneb õpilasel tervikpilt ühiskonnast, kus teadvustatakse inimtegevuse ja looduse vastastikust mõju ning väärtustatakse jätkusuutlikku eluviisi.

Aine käsitlemisel on oluline koht uurimuslikel õpivõtetel, mille toel omandavad õpilased probleemide seadmise, hüpoteeside sõnastamise, töö plaanimise ja korraldamise, kriitilise mõtlemise ning tulemuste tõlgendamise ja esitamise oskused, esitades materjale nii suuliselt kui ka kirjalikult ning kasutades näitlikustamiseks mitmesuguseid visuaalseid vorme.

Õppes pööratakse suurt tähelepanu õpilaste õpimotivatsiooni arendamisele. Olulisel kohal on aktiivõppemeetodid, nagu arutelud, juhtumianalüüsid, rollimängud, projektid ja õppekäigud. Tähtis on viia aine käsitlemine klassiruumist välja ning kasutada igal asjakohasel juhul elusituatsioone (nt demokraatia rakendamine koolis, kodanikualgatus ja vabatahtlik tegevus kodukohas).

Aktiivse kodaniku kontseptsioon käsitleb kodanike kaasatust laiemalt, mitte ainult kui hääletamist valimistel. See avardab ka ühiskonnaõpetuse rakendussuuna võimalusi noorte jaoks, kes pole veel hääleõiguslikud (nt tarbijahariduses, kodanikualgatuses, koolielu korraldamises).

Ühiskonnaõpetusel on tähtis koht õpilaste väärtushinnangute ja hoiakute kujunemises, nagu ettevõtlikkus, seaduste austamine, töökus, sooline võrdõiguslikkus, kodanikualgatus, sotsiaalne õiglus ja kodanike võrdne kohtlemine, inimõiguste austamine, mõistev suhtumine erinevustesse, tauniv suhtumine eelarvamustesse, säästlik suhtumine keskkonnasse, lugupidav suhtumine teiste rahvaste ja maade kultuuritraditsioonidesse ning soov neid tundma õppida; oma maa kultuuripärandi väärtustamine; teadvustamine, et kõikjal ei elata ühtviisi hästi jne.

Kogu õppes kasutatakse nüüdisaja tehnoloogilisi vahendeid, sh IKT võimalusi, arvestades kasutatava tarkvara legaalsust, Interneti ja IT turvariske ning küberkuritegevust (riigiportaal, e-teenused, omavalitsus- ja riigiasutuste kodulehed, teabepäring, õigusaktid Internetis). Nii omandab õpilane teabe ja tehnoloogia kasutamise oskuse, mille vajadus tänapäeva maailmas pidevalt kasvab.

2.2.3. Õppe- ja kasvatuseesmärgid II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

- 1) teab ja väärtustab demokraatia põhimõtteid;
- 2) mõistab, kuidas demokraatia põhimõtted saavad toimida koolis, märkab probleeme koolis, toetab oma käitumise ja osalemisega koolidemokraatiat;
- 3) märkab ning arvestab erinevaid huve ja võimalusi ning on valmis koostööks ja kokkulepeteks, oskab otsida ja pakkuda abi probleemide lahendamisel;
- 4) teab Eesti riigi valitsemise põhilisi institutsioone, kirjeldab nende ülesandeid (kohalik omavalitsus, Riigikogu, Vabariigi Valitsus, Vabariigi President, kohus) ning nimetab erinevaid riigijuhtimisega seotud ameteid/elukutseid;
- 5) teab, mis on põhiseadus ja teised seadused, miks tuleb seadusi täita; teab, mis on lapse õigused ja vastutus;
- 6) selgitab näidetega, mis on kodanikuühendus, kodanikualgatus ja vabatahtlik töö; põhjendab vabatahtliku töö vajalikkust ning pakub abi abivajajaile; tunneb ära ebaõigluse ja oskab sellele vastu seista;
- 7) mõistab inimeste iseärasusi ning teab, et inimesed erinevad rahvuse, soo, vaimse ja füüsilise suutlikkuse ning vaadete ja usutunnistuste poolest; on salliv erinevuste suhtes ja valmis koostööks;
- 8) toob näiteid ühiskonna toimimiseks ja arenguks vajalikest elukutsetest ja ettevõtetest ning väärtustab töötamist kui peamist elatusallikat, tunneb oma õigusi ja vastutust omanikuna ja tarbijana ning mõistab, miks erinevais ametis töötamisel eeldatakse erinevaid teadmisi, oskusi ja isiksuseomadusi;
- 9) oskab leida teavet oma eesmärkide ja huvide tarbeks ning seda kriitiliselt hinnata; esitab oma teadmisi ja seisukohti selgelt ja veenvalt ning suudab neid põhjendada; loob, kasutab ja jagab infot ning väärtustab enda ja teiste autorite tööd;
- 10) teab, et tal on õigus saada abi, ning oskab leida abi ettetulevates elusituatsioonides.

2.2.4. Õpitulemused ja õppesisu II kooliastmes

2.2.4.1. Klassi õppesisu, 6. klassi lõpetaja teadmised, oskused

II kooliaste

6. klass

Üldpädevuste kujundamine ainevaldkonna õppeainetes

Üldpädevused							Õppesisu
Väärtuspädevus	Sotsiaalne pädevus	Enesemääratluspädevus	Õpipädevus	Suhtluspädevus	Matemaatikapädevus	Ettevõtlikkuspädevus	6. klass
X	X	X	X	X	X	X	I Sotsiaalsed suhted
X	X	X	X	X	X	X	1.Inimesed meie ümber, kogukonnad; Euroopa riigid ja rahvad; sallivus
X	X	X	X	X		X	2. Vabatahtlik tegevus: kodanikuühendused ja -algatus; koostöö
X	X	X	X	X	X	X	II. Demokraatia
X	X	X	X	X	X	X	1.Demokraatia põhimõtted ja selle toimimine
X	X		X	X	X	X	2.Koolidemokraatia; lapse õigused ja võimalused osaleda poliitikas
X	X		X	X	X		III. Töö ja tarbimine

Valdkonnapädevused								Õppesisu	
on omandanud teadmisi ja oskusi enesekontrolli, toimetulekustrateegiate, enesekasvatuse kohta ning väärtustab positiivset suhtumist endasse ja teistesse	on omandanud teadmisi ja oskusi sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest	tunneb kultuurilist eripära ning suhtub lugupidavalt individuaalsetesse, kultuurilistesse ja maailmatasemel kultuurilistesse erinevustesse	tunneb lihtsamaid uurimismeetodeid ja kasutab neist mõnda õppetöös	huvitub iseenda, oma rahva, kogukonna ja maailma arengust, kujundab oma arvamust ning mõistab oma võimalusi olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik	tunneb ning austab demokraatiat ja inimõigusi, järgib üldtunnustatud käitumisreegleid ning on seaduskuulekas	valdab esmast tulevikuvisioni	suudab mõista inimühiskonna ajaloos ning nüüdisaja ühiskonnas toimuvate muutuste olulisi põhjusi ja tagajärgi	6.klass	
X	X	X	X	X			X		I Sotsiaalsed suhted
X	X	X	X	X			X		1.Inimesed meie ümber, kogukonnad; Euroopa riigid ja rahvad; sallivus
X	X	X	X	X			X		2. Vabatahtlik tegevus: kodanikuühendused ja -algatus; koostöö
X	X	X	X	X	X	X	X		II. Demokraatia
X	X	X		X	X	X	X		1.Demokraatia põhimõtted ja selle toimimine
X		X		X	X	X	X		2.Koolidemokraatia; lapse õigused ja võimalused osaleda poliitikas
X	X	X		X	X	X	X		III. Töö ja tarbimine

Kooliastme õpitulemused

Ainepädevused										Õppesisu
	on viisakas, sõbralik, väarikas, vastutustundlik, töökas, täpne ja aus									
	teab ja väärtustab demokraatia põhimõtteid									
	mõistab, kuidas demokraatia põhimõtted saavad toimida koolis; märkab probleeme koolis, toetab oma käitumise ja osalemisega koolidemokraatiat	X								
	loetleb Eesti riigi valitsemise põhilisi institutsioone ja kirjeldab nende ülesandeid (kohalik omavalitsus, Riigikogu, Vabariigi Valitsus, Vabariigi President	X	X							
	teab, mis on põhiseadus ja teised seadused ning miks seadusi tuleb täita; teab, mis on lapse õigused ja vastutus									
	selgitab näidetega, mis on kodanikuühendus, kodanikualgatus ja vabatahtlik töö; põhjendab vabatahtliku töö vajalikkust ning pakub abi abivajajatele	X								
	mõistab inimeste iseärasusi; teab, et inimesed erinevad rahvuse, soo, vaimse ja füüsilise suutlikkuse ning vaadete ja usutunnistuste poolest; on salliv	X	X							
	toob näiteid ühiskonna toimimiseks ja arenguks vajalikest elukutsetest ja ettevõtetest ning väärtustab töötamist kui peamist elatusallikat;	X								
	oskab leida teavet oma eesmärkide ja huvide tarbeks ning seda kriitiliselt hinnata									
	teab, et tal on õigus saada abi, ning oskab leida abi ettetulevates elusituatsioonides	X	X							
										6.klass
X										I Sotsiaalsed suhted
X									X	1.Inimesed meie ümber, kogukonnad; Euroopa riigid ja rahvad; sallivus
X		X				X	X	X		2. Vabatahtlik tegevus: kodanikuühendused ja -algatus; koostöö
	X	X	X	X						II. Demokraatia
	X		X					X		1.Demokraatia põhimõtted ja selle toimimine
	X	X		X				X		2.Koolidemokraatia; lapse õigused ja võimalused osaleda poliitikas
X								X		III. Töö ja tarbimine

Õppetegevus

6.klass

1. Aktiivõpe:

- Rollimängud
- Arutelud
- diskussioon
- Väitlused
- ajurünnak
- Projektõpe
- Teemaatilised mängud

2. Ühisõpe (paaris- ja rühmatööd);

3. Iseseisvad tööd: infootsing teabeallikatest, allikate kasutamine (nt teemaatiline tekst, statistika, dokument, kaart jne);

4. töölehtede täitmine, loovtöö kirjutamine; juhtumianalüüs;

5. praktilised tööd: klassielu reeglite, päevaplaani ja isikliku eelarve koostamine jne;

6. Õppekäigud.

Õpitulemused

Õpilane oskab:

- seletada oma sõnadega ning kasutada kontekstis mõisteid rahvus, riik, võrdõiguslikkus ja sallivus;
- tuua näiteid naiste ja meeste võrdsete õiguste ning nende rikkumise kohta Eestis;
- suhtuda sallivalt erinevustesse;
- nimetada ja näidata kaardil Eesti naaberriike ning tuua näiteid, kuidas muu maailm mõjutab elu Eestis.
- seletada oma sõnadega ja kasutada kontekstis mõisteid kodanikuühendus, kodanikualgatus, vabatahtlik tegevus;
- tuua näiteid vabatahtliku töö kasulikkuse kohta; märkab probleeme ja pakub vajajatele abi.
- seletada oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid inimõigus, seadus, demokraatia;
- nimetada ja austada inimõigusi;
- kirjeldada demokraatia põhimõtete toimimist koolis;

- märgata ning arvestada erinevaid huve ja võimalusi ning on valmis koostööks ja kokkulepeteks;
- otsida ning pakkuda abi probleemide lahendamisel;
- toetada oma suhtumise ja tegutsemisega koolidemokraatiat;
- teha vahet vajadustel, soovidel ja võimalustel;
- kulutusi tähtsuse järjekorda seada, koostada eelarvet oma taskuraha piires ning planeerida oma aega
- iseloomustada, milliseid isiksuse omadusi, teadmisi ja oskusi eeldavad erinevad elukutsed;
- selgitada erinevate elukutsete vajalikkust ühiskonnale;
- tarbijana märgata ja mõista tooteinfot ning tunneb tarbija õigusi.
- leida teavet oma eesmärkide ja huvide tarbeks, sh kasutab indekseid, sõnastikke, otsingumootoreid ning entsüklopeedia;
- eristada fakti ja arvamust;
- esitada oma teadmisi ja seisukohti; loob, kasutab ning jagab infot;
- väärtustada teiste autorite ja enda tehtud tööd;
- viidata teiste autorite loomingu; tunneb autorina vastutust oma teose eest ning teadvustab autorikaitsega seonduvaid probleeme Internetis;

Õpilane teab:

- Eestis ja Narvas elavaid rahvarühmi ning kirjeldab nende eluolu ja kultuuritraditsioone;
- Eestis esindatud peamisi usundeid ja kirjeldab nende kombeid;
- ja hoiab kogukonna traditsioone;
- mis on isikutunnistus ja reisidokumendid (pass, isikutunnistus);
- kodukohas tegutsevaid seltse, klubisid ja ühendusi ning kirjeldab nende tegevust;
- kodukohas ja koolis tegutsevaid noorteorganisatsioone ning kirjeldab nende tegevust;
- kodukoha kodanikualgatusi ning algatab neid ja osaleb neis võimaluse korral;
- demokraatia põhimõtteid (arvamuste mitmekesisus ja sõnavabadus, osalus aruteludes ja otsustamises, õigus valida ja olla valitud);
- et Eesti on demokraatlik vabariik; nimetab Vabariigi Valitsuse, Riigikogu ja Vabariigi Presidendi peamisi ülesandeid;
- mis on kohalik omavalitsus; toob näiteid Narva valla/linna omavalitsuse tegevuse kohta;

- et kõik on võrdsed seaduse ees ja peavad seadusi täitma; toob näiteid seaduskuuleka käitumise kohta
- ÜRO lapse õiguste konventsiooni põhimõtteid, nimetab lapse õigusi ning tunneb õiguste ja vastutuse tasakaalu.
- kuidas teenitakse raha ja millest koosneb pere eelarve;
- internetipanga ja pangakaardi (PIN-koodi) turvalise kasutamise reegleid;
- Interneti võimalusi, kasutamise ohtusid ja informatsioonilise enesemääramise võimalusi;
- et reklaami taga on müügiedu taotlus.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

Kogu õppes kasutatakse nüüdisaja tehnoloogilisi vahendeid, sh IKT võimalusi, arvestades kasutatava tarkvara legaalsust, Interneti ja IT turvariske ning küberkuritegevust (riigiportaal, e-teenused, omavalitsus- ja riigiasutuste kodulehed, teabepäring, õigusaktid Internetis).

Ühiskonnaõpetuse tundides 6. klassis kasutatakse järgmisi allikaid:

1. rahvusseltside ja usuühenduste koduleheküljed (nt Eestimaa Rahvuste Ühenduse infolehed <http://www.nationalities.ee/>, Eesti Kirikute Nõukogu <http://www.ekn.ee> jne), raamatusari „Rahvused Eestis”, tõsielufilmid sarjast „Etnomosaiik”, kohaliku omavalitsuse kodulehekülj;
 2.) maailmahariduse portaal <http://www.maailmakool.ee>;
 - 3.) mittetulundusühingute koduleheküljed (nt Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit <http://www.ngo.ee/>, Noorteportaal NIP <http://www.nip.ee/> jne), noorteorganisatsioonid (nt kodutütred <http://www.kodutytar.ee>, skaudid <http://www.skaut.ee/>, ELO <http://www.elo.ee/> jne);
 - 4) e-demokraatia võimalused (nt Riigiportaal <http://www.eesti.ee>), riigiasutuste kodulehed (nt Haridus- ja Teadusministeerium <http://www.hm.ee/>);
 - 5) ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon, lapse õiguste konventsioon, noorte abitelefoniid (nt Lasteabi telefon 116 111);
 - 6) põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, õpilasomavalitsusi hõlmavad kodulehed (nt Eesti Õpilasesinduste Liit <http://www.escu.ee/>), oma kooli kodukord;
 - 7) tuntumad otsingumootorid (nt Google, Neti jne), oma kooli leht, kohalikud ja üleriigilised ajalehed, ajalehtede elektroonilised väljaanded (nt Postimees www.postimees.ee), kooliga seotud infoportaalid (nt Miksike <http://www.miksike.ee/>, Koolielu www.koolielu.ee jne), Interneti-põhised teatmeteosed (nt

Wikipedia), noorteportaalid (nt <http://www.kuut.ee/>), suhtluskeskkonnad (nt Rate, Orkut, Facebook jne), e-raamatukogud (nt ESTER), muusika ja video vahetuskeskkonnad (nt YouTube jne);

8) tarbimisega seotud kodulehed (nt Eesti Tarbijakaitse Liit <http://www.tarbijakaitse.ee/>), raha planeerimine (nt Tarbijaveeb <http://www.minuraha.ee/>), elektrooniline tarbija- ja pakendiinfo (nt <http://www.tarbijakaitse.ee/>, <http://www.envir.ee/999> jne), elukutsevalikut hõlbustavad lehed (nt Rajaleidja <http://www.rajaleidja.ee/>), statistilised andmebaasid (nt Statistikaameti kodulehekülj <http://www.stat.ee/>).

Füüsiline õpikeskkond

Põhiline õppetegevus toimub klassiruumis, kus on internetiühendusega arvuti ja filmi vaatamise võimalus. Ühiskonnaõpetuseks vajalikud õppevahendid on:

- 1) Eesti Vabariigi poliitiline kaart;
- 2) Euroopa poliitiline kaart;
- 3) Eesti Vabariigi põhiseadus;
- 4) ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon
- 5) ÜRO lapse õiguste konventsioon
- 6) õppeotstarbelised DVD-d, CD-d;
- 7) erialased teatmeteosed, ajalehed ja ajakirjad ning statistilised ja metoodilised materjalid.

Ühiskonnaõpetuse tundides kasutatakse järgmisi allikaid:

- 1) õppekirjandus (õpikud, töövihikud, õpetaja käsiraamatud jm), kaart, kontuurkaart, ajakirjanduses ilmunud teemakohased artiklid, teemakohased filmid, internetileheküljed;
- 2) kodaniku käsiraamatud <http://www.meis.ee/est/raamatukogu/?ID=109&view=view>;
- 3) rahvusseltside ja usuühenduste koduleheküljed (nt Eestimaa Rahvuste Ühenduse infolehed <http://www.nationalities.ee/>, Eesti Kirikute Nõukogu <http://www.ekn.ee> jne), raamatusari „Rahvused Eestis”, tõsielufilmid sarjast „Etnomosaiik”, kohaliku omavalitsuse kodulehekülj;
- 4) maailmahariduse portaal <http://www.maailmakool.ee/>;
- 5) mittetulundusühingute koduleheküljed (nt Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit <http://www.ngo.ee/>, Noorteportaal NIP <http://www.nip.ee/> jne),

noorteorganisatsioonid (nt kodutütred <http://www.kodutytar.ee>, skaudid <http://www.skaut.ee/>, ELO <http://www.elo.ee/> jne);

6) e-demokraatia võimalused (nt Riigiportaal <http://www.eesti.ee>), riigiasutuste kodulehed (nt Haridus- ja Teadusministeerium <http://www.hm.ee/>);

7) ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon, lapse õiguste konventsioon, noorte abitelefoniid (nt Lasteabi telefon 116 111);

8) põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, õpilasmavalitsusi hõlmavad kodulehed (nt Eesti Õpilasesinduste Liit <http://www.escu.ee/>), oma kooli kodukord;

9) tuntumad otsingumootorid (nt Google, Neti jne), oma kooli leht, kohalikud ja üleriigilised ajalehed, ajalehtede elektroonilised väljaanded (nt Postimees

www.postimees.ee), kooliga seotud infoportaalid (nt Miksike <http://www.miksike.ee/>, Koolielu www.koolielu.ee jne), Interneti-põhised teatmeteosed (nt

Wikipedia), noorteportaalid (nt <http://www.kuut.ee/>), suhtluskeskkonnad (nt Rate, Orkut, Facebook jne), e-raamatukogud (nt ESTER), muusika ja video

vahetuskeskkonnad (nt YouTube jne);

10) tarbimisega seotud kodulehed (nt Eesti Tarbijakaitse Liit <http://www.tarbijakaitse.ee/>), raha planeerimine (nt Tarbijaveeb <http://www.minuraha.ee/>),

elektrooniline tarbija- ja pakendiinfo (nt <http://www.tarbijakaitse.ee/>, <http://www.envir.ee/999> jne), elukutsevalikut hõlbustavad lehed (nt Rajaleidja

<http://www.rajaleidja.ee/>), statistilised andmebaasid (nt Statistikaameti kodulehekül <http://www.stat.ee/>).

Hindamine

Kujundav hindamine

1. Ühiskonnaõpetuse õpitulemusi hinnates lähtutakse Narva Vanalinna Riigikooli hindamisjuhendist.

2. Hinnatakse nii õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel.

3. Aineteadmiste ja -oskuste kõrval antakse hinnanguid ka väärtuselistes ning hoiakulistest küsimustes.

4. Väärtuste ja hoiakute hindamist võimaldavad rollimängud, juhtumianalüüsid ning rühmatöö.

5. Õpilasele antakse tagasisidet seniste tulemuste ning vajakajäämistele kohta, innustatakse ja suunatakse õpilast edasisele õppimisele.
6. Kujundava hindamise käigus kavandatakse edasise õppimise eesmärgid ja teed, keskendutakse eelkõige õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega.
7. Õppetunni vältel saab õpilane õpetajalt, kaasõpilastelt või enesehinnangu abil enamasti suulist või kirjalikku sõnalist tagasisidet ühiskonnaõpetuse ja sotsiaalseid puudutavate teadmiste ja oskuste kohta.
8. Hinnanguid andes ja numbriliselt hinnates võetakse aluseks ainekavaga määratletud õpitulemused.
9. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanuselisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla.
10. Õpitulemuste kontrollimise vormid on mitmekesised ja vastavuses õpitulemustega.
11. Praktiliste tööde puhul ei hinnata mitte ainult tulemust, vaid ka protsessi kulgu.
12. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata.
13. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega.
14. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Kokkuvõttev hindamine

1. Õpilase ühiskonnaõpetusealaseid teadmisi ja oskusi võrreldakse õpilase õppe aluseks olevas ainekavas toodud oodatavate õpitulemustega ja tema õppele püstitatud eesmärkidega.
2. Teadmisi ja oskusi hinnatakse nii õppe käigus kui ka õppeteema lõppedes
3. Kokkuvõttevaks hindamiseks kasutatakse arvamyslugu ja juhtumianalüüsi, dokumendi, kaardi tundmist, avatud ja etteantud vastustega ülesanded, mõiste ja selgituse kokkuvõtmist, teabe tõlkimist teise vormi (graafikust tabelisse vms) ning informatsiooni leidmist, kasutamist ja rühmitamist.
4. Kokkuvõttev hinne pannakse jooksvate hinnete alusel kord poolaastas
5. Poolaasta hinnete põhjal pannakse välja aastahinne

2.2.5. Õppe- ja kasvatuseesmärgid III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

- 1) teab demokraatia toimimise põhimõtteid ning toob näiteid nende rakendamise kohta; toimib demokraatia põhimõtteid arvestades; on orienteeritud enesearendamisele;
- 2) määratleb ja tunnetab end oma kogukonna ja Eesti ühiskonna liikmena, vastutustundliku kodanikuna Eesti Vabariigis, Euroopa Liidus ning maailmas;
- 3) teab ja järgib inimõigusi, märkab nende rikkumist ning kaitseb inimõigusi, tunnustab erinevaid inimrühmi võrdselt väärtuslikuna ja käitub sallivalt;
- 4) tunneb Eesti riigi põhiseadust ja ülesehitust ning halduskorraldust; oskab suhelda riigi- ja omavalitsusasutustega; oskab leida ja kasutada vajalikku õigusakti; järgib seadusi; kasutab kodanikuühiskonna tegutsemisvõimalusi; selgitab näidete kaudu vabaihenduste toimimise põhimõtteid ja eesmärke;
- 5) tunneb Euroopa Liidu ülesehitust ja väärtusi ning nimetab liikmesriike; nimetab teisi rahvusvahelisi organisatsioone ja selgitab nende tegevuse eesmärke;
- 6) selgitab üksikisiku, ettevõtja ja riigi rolli majanduses; teab, mis on avalik ja erasektor; teab maksustamise eesmärke ning üksikisiku õigusi ja kohustusi seoses maksudega;
- 7) kaalub oma võimalusi tulevase töötajana ja ettevõtjana ning kavandab edasist haridusteed lähtuvalt oma võimetest, huvidest, teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning valikuid väliselt mõjutavatest teguritest;
- 8) hindab ressursside piisavust ning tarbib säästlikult; tunneb oma õigusi ja vastutust tarbijana;
- 9) oskab leida vajalikku teavet ja vahendeid; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid, arvestab autoriõiguste kaitset;
- 10) teab, mis on üleilmastumine, ja toob näiteid üleilmastumise mõjude kohta majandusele, kultuurile, keskkonnale jne;
- 11) teab riigi juhtimis- ja haldusstruktuuride ametid/elukutseid ning nende töö sisu ja arutleb selle üle, mis on olulised eeldused selle töö tegemiseks; valdab ülevaadet riigiteenistujaks kujunemise ja õppimise võimalustest.

2.2.5. Õpitulemused ja õppesisu III kooliastmes

2.2.5.1. 8. klassi õppesisu, 8. klassi lõpetaja teadmised, oskused

Üldpädevuste kujundamine ainevaldkonna õppeainetes

Üldpädevused							Õppesisu
Väärtuspädevus	Sotsiaalne pädevus	Enesemääratluspädevus	Õpipädevus	Suhtluspädevus	Matemaatikapädevus	Ettevõtlikkuspädevus	8. klass
X	X	X	X	X	X	X	Ühiskond ja sotsiaalsed suhted
X	X	X	X	X	X	X	Meedia ja teave
X	X	X	X	X	X	X	Ühiskonna sotsiaalne struktuur
X	X		X	X	X	X	Ühiskonna institutsiooniline struktuur – avalik sektor, erasektor, kolmas sektor
X	X	X	X	X	X	X	Ühiskonnaliikmete õigused
X	X		X	X	X		Riik ja valitsemine
X	X		X	X	X		Eesti valitsemiskord
X	X	X	X	X	X	X	Demokraatia
X	X	X	X	X		X	Kodanikuühiskond

Sotsiaalne pädevus

Valdkonnapädevused								Õppesisu	
on omandanud teadmisi ja oskusi enesekontrolli, toimetulekustrateegiate, enesekasvatuse kohta ning väärtustab positiivset suhtumist endasse ja teistesse	on omandanud teadmisi ja oskusi sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest	tunneb kultuurilist eripära ning suhtub lugupidavalt individuaalsetesse, kultuurilistesse ja maailmatalustesse erinevatesse	tunneb lihtsamaid uurimismeetodeid ja kasutab neist mõnda õppetöös	huvitub iseenda, oma rahva, kogukonna ja maailma arengust, kujundab oma arvamust ning mõistab oma võimalusi olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik	tunneb ning austab demokraatiat ja inimõigusi, järgib üldtunnustatud käitumisreegleid ning on seaduskuulekas	valdab esmast tulevikuvisioni	suudab mõista inimühiskonna ajaloos ning nüüdisaja ühiskonnas toimivate muutuste olulisi põhjusi ja tagajärgi	8.klass	
X	X	X	X	X	X	X	X		Ühiskond ja sotsiaalsed suhted
X	X	X	X	X	X	X	X		Media ja teave
X	X	X	X	X	X	X	X		Ühiskonna sotsiaalne struktuur
			X	X	X	X	X		Ühiskonna institutsiooniline struktuur – avalik sektor, erasektor, kolmas sektor
X	X	X	X	X	X	X	X		Ühiskonnaliikmete õigused
		X	X	X	X	X	X		Riik ja valitsemine
		X	X	X	X	X	X		Eesti valitsemiskord
	X	X	X	X	X	X	X		Demokraatia
X	X	X	X	X	X	X	X		Kodanikuühiskond

Kooliastme õpitulemused

Ainepädevused									Õppesisu
teab, mis on üleilmastumine, ja toob näiteid üleilmastumise mõjude kohta keskkonnale analüüsib kriitiliselt infokeskkonda, arvestades autorikaitset; oskab leida vajalikku teavet ja vahendeid									
hindab ressursside piisavust ning tarbib säästlikult; hindab oma võimalusi, õigusi ning vastutust									
tunneb Euroopa Liidu ülesehitust ja väärtusi ning nimetab liikmesriike; nimetab teisi rahvusvahelisi organisatsioone ja selgitab nende tegevuse eesmärged									
tunneb Eesti riigi põhiseadust ja ülesehitust ning halduskorraldust									
tunneb ja järgib inimõigusi, märkab nende rikkumist ning tekitab inimõiguste kaitset									
märatleb ja tunnetab end oma kogukonna ja Eesti ühiskonna liikmena; on valmis toimima vastutustundliku kodanikuna Eesti Vabariigis, Euroopa Liidus ning maailmas									
tunneb demokraatia toimimise põhimõtteid ning toob näiteid nende rakendamise kohta									
X	X	X		X		X	X	X	Ühiskond ja sotsiaalsed suhted
X	X	X		X		X	X	X	Meedia ja teave
	X				X	X	X	X	Ühiskonna sotsiaalne struktuur
	X				X		X	X	Ühiskonna institutsiooniline struktuur – avalik sektor, erasektor, kolmas sektor
X	X	X	X	X	X	X	X	X	Ühiskonnaliikmete õigused
	X			X	X			X	Riik ja valitsemine
	X			X	X			X	Eesti valitsemiskord
	X			X	X	X	X	X	Demokraatia
	X			X	X	X	X	X	Kodanikuühiskond

8.klass

Õppetegevus

8.klass

1. Aktiivõpe:

- Rollimängud
- Arutelud
- diskussioon
- Väitlused
- ajurünnak
- Projektõpe
- Teemaatilised mängud

2. Ühisõpe (Paaris-ja rühmatööd);

3. Iseseisvad tööd: infootsing teabeallikatest ja andmete töötlemine ning esitamine IKT võimalusi kasutades; statistika, allikate, sh juriidiliste tekstide ja kaardi analüüs; töölehtede täitmine; reklaami, teemakohaste filmide jms kriitiline analüüs; juhtumianalüüs; dokumendiplankide täitmine jne;

4. Referaadi, uurimistö, arvamuse, õpimapi koostamine (viitamisreeglitega tutvumine, töö esitlemine);

5. Õppekäigud.

Õpitulemused

Õpilane oskab:

- kasutada kontekstis mõisteid avalik arvamus, ajakirjandusvabadus.
- Analüüsida ühe teema meediakäsitlust ning kasutada lihtsamaid uurimismeetodeid.
- Orienteeruda Eesti meediasüsteemis, suudab informatsiooni kriitiliselt hinnata ja kasutada.
- Arutleda meedia rolli üle ühiskonnas eakohaseid näiteid kasutades.
- kasutada kontekstis mõisteid avalik elu, eraelu, kommunikatsioonieetika.
- kasutada kontekstis mõisteid reklaam, valimisreklaam, sotsiaalreklaam, kommertsreklaam, tootepaigutus.
- Eristada infovoost reklaami erinevaid liike ja mõistab nende suhtluseesmärki.
- kasutada kontekstis mõistet plagiaat.
- Kasutada töid vormistades nõuetekohast viitamist ja tsiteerimist.
- kasutada kontekstis mõisteid sotsiaalsed erinevused, identiteet.

- Märgata erinevusi sotsiaalsete rühmade vahel ja mõistab nende põhjusi.
- Väärtustada soolist võrdõiguslikkust
- kasutada kontekstis mõisteid sotsiaalne kihistumine, sotsiaalne sidusus, sotsiaalne tõrjutus.
- Väärtustada sotsiaalset sidusust.
- kasutada kontekstis mõistet mitmekultuurilisus.
- Mõista kultuuride erinevusi ja oskab suhelda teiste kultuuride esindajatega
- kasutada kontekstis mõisteid avalik sektor, riigiasutus, avalik-õiguslik asutus, erasektor, eraettevõtte, mittetulundussektor, sihtasutus:
- kasutada kontekstis mõisteid inimõigused, põhiõigused, sotsiaal-majanduslikud õigused, poliitilised õigused, kultuurilised õigused;
- vahet teha demokraatial ja autokraatial;
- selgitada demokraatliku, autoritaarse ja totalitaarse ühiskonna põhijooni ning anda neile hinnangu;
- selgitada demokraatia põhimõtteid ning nende rakendamist riigivalitsemises;
- käituda demokraatia põhimõtete järgi;
- selgitada õigusriigi toimimise põhimõtteid;
- väärtustada demokraatlikke vabadusi ja tunneb demokraatlikus ühiskonnas kehtivaid reegleid (nt pluralismi, kaasamist, vähemusega arvestamist, igäuhe võrdsust seaduse ees);
- käituda demokraatia põhimõtete järgi;
- kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust ning iseloomustab Eesti riigi poliitilist ja halduskorraldust (kaart);
- leida vajalikku õigusakti, kasutada elektroonilist Riigi Teatajat (eRT);
- kasutada kontekstis mõisteid demokraatia, autokraatia, totalitarism; võimude lahusus ja tasakaal, õigusriik, kodanikuõigused, kodanikuvabadused, kodanikuühiskond, kodanikualgatus;
- kasutada tegutsemisvõimalusi kodanikuühiskonnas; analüüsib probleeme ning pakub lahendusi;
- algatada ja toetada koostööd ühiste eesmärkide seadmisel ning elluviimisel.

Õpilane teab:

- autori (ka enda kui autori) õigusi ja vastutust erinevates suhtluskogukondades;
- sektorite spetsiifikat ja rolli ühiskonnas;
- sotsiaalse ettevõtluse ja vabatahtliku töö võimalusi;
- inimõigusi ja lastekaitse põhimõtteid, märkab nende rikkumist (sh vägivald, kuritarvitamine, inimkaubandus jm); tunneb õiguste ja kohustuste ning vabaduse ja vastutuse seost;
- riske, oskab vältida ohte ja teab, kust otsida abi.
- seaduste järgimise vajadust ja seaduste eiramise tagajärgi ning teab, kuhu oma õiguste kaitseks pöörduda;
- peamisi rahvusvahelisi organisatsioone, mille liige Eesti on; teab Euroopa Liidu liikmelisusest tulenevaid õigusi, võimalusi ja kohustusi
- kodanikuõigusi ja -kohustusi; väärtustab Eesti Vabariigi ja Euroopa Liidu kodakondsust;
- kodanikuühiskonna ja vabauhenduste toimimise põhimõtteid ning eesmärke; iseloomustab kodanikuühiskonna rolli demokraatia tagamisel;
- peamisi rahvusvahelisi organisatsioone, mille liige Eesti on;
- Euroopa Liidu liikmelisusest tulenevaid õigusi, võimalusi ja kohustusi;

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

8.klass

Kogu õppes kasutatakse nüüdisaja tehnoloogilisi vahendeid, sh IKT võimalusi, arvestades kasutatava tarkvara legaalsust, Interneti ja IT turvariske ning küberkuritegevust (riigiportaal, e-teenused, omavalitsus- ja riigiasutuste kodulehed, teabepäring, õigusaktid Internetis).

Õpilane:

1. analüüsib kriitiliselt infokeskkonda, arvestades autorikaitset; oskab leida vajalikku teavet ja vahendeid;
2. teab autoriõigusi ja -vastutust, oskab kasutada teoseid: viitamine, tsiteerimine, üles- ja allalaadimine, plagieerimine;
3. oskab kasutada elektroonilist Riigi Teatajat (eRT);
4. suhtleb riigi- ja omavalitsusasutustega, sh riigi- ja omavalitsusasutuste portaale kasutades;
5. otsib infot teabeallikatest ja töötleb andmeid ning esitab neid IKT võimalusi kasutades;

6. kasutab internetiühendust ning tal on audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus.

Ühiskonnaõpetuse tundides 8. klassis kasutatakse järgmisi allikaid:

1) kohalikud ja üleriigilised ajalehed, ajalehtede elektroonilised väljaanded (nt Postimees www.postimees.ee), autorikaitse seadus, „Õpetaja tuntumad otsingumootorid (nt Google, Neti jne), kooliga seotud infoportaalid (nt Miksike <http://www.miksike.ee/>, Koolielu www.koolielu.ee jne), Interneti-põhised teatmeteosed (nt Wikipedia), noorteportaalid (nt <http://www.kuut.ee/>), eetikakoodeks (<http://www.eal.ee>), e-raamatukogud (nt ESTER), muusika ja video vahetuskeskkonnad (nt YouTube, napster, souseek jne);

2) rahvusseltside ja usuühenduste koduleheküljed (nt Eestimaa Rahvuste Ühenduse infolehed <http://www.nationalities.ee/>, Eesti Kirikute Nõukogu <http://www.ekn.ee> jne), raamatusari „Rahvused Eestis”, tõsielufilmid sarjast „Etnomosaiik”, sidususega tegelevad organisatsioonide koduleheküljed (nt Eesti Koostöö Kogu <http://www.kogu.ee>), Eesti inimarengu aruanded, soolise võrdõiguslikkusega seotud elektroonilised materjalid (nt Sotsiaalministeeriumi kodulehel <http://www.sm.ee/index.php?id=98>), statistilised andmebaasid (nt Statistikaameti kodulehekülg <http://www.stat.ee/>);

3) lapse õiguste konventsioon, ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon, „Inimkaubanduse ennetamine: metodoloogia tööks noortega” (2005), noorte abitelefoniid (nt Lasteabi telefon 116 111), tõsielufilm „Tegi pätti”;

4) e-demokraatia võimalused (nt Riigiportaal <http://www.eesti.ee>), Eesti Vabariigi põhiseadus, elektrooniline Riigi Teataja, institutsioonide ja õigusorganite koduleheküljed (nt Riigikogu <http://www.riigikogu.ee/>, kohtud <http://www.kohus.ee/> jne), erakondade koduleheküljed (nt Eesti erakondade ajalugu <http://erakonnad.instituut.ee/>), R. Toomla, „Eesti erakonnad” (1999), valimistega seotud materjalid (nt: <http://www.vvk.ee/>), kodakondsusseadus, tõsielufilm „Kodanik – riigi alus” (2000);

5) ajakiri Eurokratt, tõsielufilm „Euroopa Liit”, Euroopa Liidu infoportaal http://europa.eu/index_et.htm, „Peamised faktid ja arvanded Euroopa ja eurooplaste kohta” (2006) http://ec.europa.eu/publications/booklets/eu_glance/66/index_et.htm, „12 lugu Euroopa Liidust” (2006) http://ec.europa.eu/publications/booklets/eu_glance/60/index_et.htm, „Ülevaade Euroopa Liidust” (2007) http://ec.europa.eu/publications/booklets/eu_glance/69/index_et.htm, „Kuidas Euroopa Liit toimib” (2007) http://ec.europa.eu/publications/booklets/eu_glance/68/index_et.htm, DVD „Euroopa Liit selgeks” (2008);

6) maailmahariduse portaal <http://www.maailemakool.ee>;

Füüsiline õpikeskkond

8.klass

1. Õpe korraldatakse klassis, kus saab rühmatöö tegemiseks mööblit ümber paigutada, on internetiühendus ning audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus.

2. Õppe sidumiseks igapäevaeluga võimaldab kool õpet väljaspool klassi (näitused, asutuste külastamine jne)

3. Klassiruumis saab kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust, ÜRO inimõiguste ülddeklaratsiooni ning ÜRO lapse õiguste konventsiooni.

4. On võimalus kasutada ainekava eesmärke toetavaid õppematerjale (kontuur- ja seinakaardid, auvised, erialased teatmeteosed, ajalehed ja ajakirjad ning statistilised ja metoodilised materjalid).

Ühiskonnaõpetuse tundides kasutatakse järgmisi allikaid:

1) õppekirjandus (õpik, töövihikud, õpetaja käsiraamatud jne), kaart, kontuurkaart, ajakirjanduses ilmunud teemakohased artiklid, teemakohased filmid;

2) kodaniku käsiraamatud (<http://www.meis.ee/est/raamatukogu/?ID=109&view=view>), „Inimene ja ühiskond. Ühiskonnaõpetuse õppematerjal” (2006); suvekooli materjalid „Ühiskonnaõpetuse õpetajate suvekool“, Narva-Jõesuu, 26.–29. juuni 2007;

3) kohalikud ja üleriigilised ajalehed, ajalehtede elektroonilised väljaanded (nt Postimees www.postimees.ee), autorikaitse seadus, „Meediaõpetus üldhariduskoolis. Õpetaja käsiraamat” (2004), tuntumad otsingumootorid (nt Google, Neti jne), kooliga seotud infoportaalid (nt Miksike <http://www.miksike.ee/>, Koolielu www.koolielu.ee jne), Interneti-põhised teatmeteosed (nt Wikipedia), noorteportaalid (nt <http://www.kuut.ee/>), suhtluskeskkonnad (nt Rate jne), ajakirjaniku eetikakoodeks (<http://www.eal.ee>), e-raamatukogud (nt ESTER), muusika ja video vahetuskeskkonnad (nt YouTube, napster, soulseek jne);

4) rahvusseltside ja usuühenduste koduleheküljed (nt Eestimaa Rahvaste Ühenduse infolehed <http://www.nationalities.ee/>, Eesti Kirikute Nõukogu <http://www.ekn.ee> jne), raamatusari „Rahvused Eestis”, tõsielufilmid sarjast „Etnomosaiik”, sidususega tegelevad organisatsioonide koduleheküljed (nt Eesti Koostöö Kogu <http://www.kogu.ee>), Eesti inimarengu aruanded, soolise võrdõiguslikkusega seotud elektroonilised materjalid (nt

Sotsiaalministeeriumi kodulehel (<http://www.sm.ee/index.php?id=98>), statistilised andmebaasid (nt Statistikaameti kodulehekülge <http://www.stat.ee/>);

5) lapse õiguste konventsioon, ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon, „Inimkaubanduse ennetamine: metodoloogia tööks noortega” (2005), noorte abitelefoni (nt Lasteabi telefon 116 111), tõsielufilm „Tegi pätti”;

6) e-demokraatia võimalused (nt Riigiportaal <http://www.eesti.ee>), Eesti Vabariigi põhiseadus, elektrooniline Riigi Teataja, institutsioonide ja õigusorganite koduleheküljed (nt Riigikogu <http://www.riigikogu.ee/>, kohtud <http://www.kohus.ee/> jne), erakondade koduleheküljed (nt Eesti erakondade ajalugu <http://erakonnad.instituut.ee/>), R. Toomla, „Eesti erakonnad” (1999), valimistega seotud materjalid (nt: <http://www.vvk.ee/>), kodakondsuseadus, tõsielufilm „Kodanik – riigi alus” (2000);

7) ajakiri Eurokratt, tõsielufilm „Euroopa Liit”, Euroopa Liidu infoportaal http://europa.eu/index_et.htm, „Peamised faktid ja arvamused Euroopa ja eurooplaste kohta” (2006) http://ec.europa.eu/publications/booklets/eu_glance/66/index_et.htm, „12 lugu Euroopa Liidust” (2006) http://ec.europa.eu/publications/booklets/eu_glance/60/index_et.htm, „Ülevaade Euroopa Liidust” (2007) http://ec.europa.eu/publications/booklets/eu_glance/69/index_et.htm, „Kuidas Euroopa Liit toimib” (2007) http://ec.europa.eu/publications/booklets/eu_glance/68/index_et.htm, DVD „Euroopa Liit selgeks” (2008);

8) mittetulundusühingute koduleheküljed (nt Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit <http://www.ngo.ee/>, Noorteportaal NIP <http://www.nip.ee/> jne), noorteorganisatsioonid (nt kodutütred <http://www.kodutytar.ee>, skaudid <http://www.skaut.ee/>, ELO <http://www.elo.ee/> jne), „Osale. Ütle, kui mõtled” (2008);

Hindamine

Kujundav hindamine

1. Ühiskonnaõpetuse õpitulemusi hinnates lähtutakse Narva Vanalinna Riigikooli hindamisjuhendist.

2. Hinnatakse nii õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel.

3. Aineteadmiste ja -oskuste kõrval antakse hinnanguid ka väärtuselistes ning hoiakulistest küsimustes.

4. Väärtuste ja hoiakute hindamist võimaldavad rollimängud, juhtumianalüüsid ning rühmatöö.
5. Õpilasele antakse tagasisidet seniste tulemuste ning vajakajäämistele kohta, innustatakse ja suunatakse õpilast edasisele õppimisele.
6. Kujundava hindamise käigus kavandatakse edasise õppimise eesmärgid ja teed, keskendutakse eelkõige õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega.
7. Õppetunni vältel saab õpilane õpetajalt, kaasõpilastelt või enesehinnangu abil enamasti suulist või kirjalikku sõnalist tagasisidet ühiskonnaõpetuse ja sotsiaalaineid puudutavate teadmiste ja oskuste kohta.
8. Hinnanguid andes ja numbriliselt hinnates võetakse aluseks ainekavaga määratletud õpitulemused.
9. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanuselisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla.
10. Õpitulemuste kontrollimise vormid on mitmekesised ja vastavuses õpitulemustega.
11. Praktiliste tööde puhul ei hinnata mitte ainult tulemust, vaid ka protsessi kulgu.
12. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata.
13. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega.
14. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Kokkuvõttev hindamine

1. Õpilase ühiskonnaõpetusealaseid teadmisi ja oskusi võrreldakse õpilase õppe aluseks olevas ainekavas toodud oodatavate õpitulemustega ja tema õppele püstitatud eesmärkidega.
2. Teadmisi ja oskusi hinnatakse nii õppe käigus kui ka õppeteema lõppedes.
3. Kokkuvõttev hinne pannakse jooksvate hinnete alusel korra poolaastas.
4. Poolaasta hinnete põhjal pannakse välja aastahinne.

2.2.5.2. 9. klassi õppesisu, 9. klassi lõpetaja teadmised, oskused

Üldpädevuste kujundamine ainevaldkonna õppeainetes

Üldpädevused	Õppesisu
--------------	----------

Väärtuspädevus	Sotsiaalne pädevus	Enesemääratluspädevus	Õpipädevus	Suhtluspädevus	Matemaatikapädevus	Ettevõtlikkuspädevus	9. klass
X	X	X	X	X	X	X	Ühiskond ja sotsiaalsed suhted
X	X	X	X	X	X	X	Ühiskonna sotsiaalne struktuur
X	X	X	X	X	X	X	Riik ja valitsemine
X	X	X	X	X	X		Eesti valitsemiskord
X	X	X	X	X	X	X	Majandus

Sotsiaalne pädevus

Valdkonnapädevused								Õppesisu
on omandanud teadmisi ja oskusi enesekontrolli, toimetulekustrateegiate, enesekasvatuse kohta ning väärtustab positiivset suhtumist endasse ja teistesse	on omandanud teadmisi ja oskusi sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest	tunneb kultuurilist eripära ning suhtub lugupidavalt individuaalsetesse, kultuurilistesse ja maailmavaatelistesse erinevustesse	tunneb lihtsamaid uurimismeetodeid ja kasutab neist mõnda õppetöös	huvitub iseenda, oma rahva, kogukonna ja maailma arengust, kujundab oma arvamust ning mõistab oma võimalusi olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik	tunneb ning austab demokraatiat ja inimõigusi, järgib üldtunnustatud käitumisreegleid ning on seaduskuulekas	valdab esmast tulevikuvisioni	suudab mõista inimühiskonna ajaloos ning nüüdisaja ühiskonnas toimuvate muutuste olulisi põhjusi ja tagajärgi	9.klass
X	X	X	X	X	X	X	X	Ühiskond ja sotsiaalsed suhted
X	X	X	X	X	X	X	X	Ühiskonna sotsiaalne struktuur
	X	X	X	X	X	X	X	Riik ja valitsemine

		X	X	X	X	X	X	Eesti valitsemiskord
			X		X	X	X	Majandus

Kooliastme õpitulemused

Õppesisu										
teab, mis on üleilmastumine, ja toob näiteid üleilmastumise mõjude kohta keskkonnale	X									
analüüsib kriitiliselt infokeskkonda, arvestades autorikaitset; oskab leida vajalikku teavet ja vahendeid	X									
hindab ressursside piisavust ning tarbib säästlikult;	X									
hindab oma võimalusi, õigusi ning vastutust ettevõtjana ja tööturu osalisena										
selgitab tänapäeva turumajanduse põhimõtteid										
tunneb Euroopa Liidu ülesehitust ja väärtusi ning nimetab liikmesriike; nimetab teisi rahvusvahelisi organisatsioone ja selgitab nende tegevuse eesmärged										
tunneb Eesti riigi põhiseadust ja ülesehitust ning halduskorraldust										
tunneb ja järgib inimõigusi, märkab nende rikkumist ning tegutseb inimõiguste kaitsel	X									
määratleb ja tunnetab end oma kogukonna ja Eesti ühiskonna liikmena; on valmis toimima vastutustundliku kodanikuna Eesti Vabariigis, Euroopa Liidus ning maailmas	X									
tunneb demokraatia toimimise põhimõtteid ning toob näiteid nende rakendamise kohta	X									
										9.klass
	X									Ühiskond ja sotsiaalsed suhted
	X	X								Ühiskonna sotsiaalne struktuur
		X								Riik ja valitsemine
		X								Eesti valitsemiskord
X	X	X	X	X			X	X		Majandus

Õppetegevus

9.klass

1. Aktiivõpe:

- Rollimängud
- Arutelud
- diskussioon
- Väitlused
- ajurünnak
- Projektõpe
- Teematilised mängud nt tarbijakaitse

2. Ühisõpe (Paaris-ja rühmatööd)

3. Iseseisvad tööd: infootsing teabeallikatest ja andmete töötlemine ning esitamine IKT võimalusi kasutades; statistika, allikate, sh juriidiliste tekstide ja kaardi analüüs; töölehtede täitmine; reklaami, teemakohaste filmide jms kriitiline analüüs; juhtumianalüüs; dokumendiplankide täitmine jne;

4. referaadi, uurimistöö, arvamustöö, õpimapi koostamine (viitamisreeglitega tutvumine, töö esitlemine)

5. Õppekäigud

Õpitulemused

Õpilane oskab:

- Kasutada kontekstis kasutada mõisteid sotsiaalsed erinevused, sotsiaalne kihistumine, sotsiaalne sidusus, sotsiaalne tõrjutus, identiteet, mitmekultuurilisus
- Väärtustada sotsiaalset õiglust ja sidusust;
- mõista kultuuride erinevusi;
- suhelda teiste kultuuride esindajatega;
- märgata erinevusi sotsiaalsete rühmade vahel ja mõista nende põhjusi;
- selgitada demokraatia põhimõtteid ning nende rakendamist riigivalitsemises;
- käituda demokraatia põhimõtete järgi;
- kasutada kontekstis mõisteid põhiseadus, põhiseaduslik institutsioon, põhiseaduslikud õigused, seadusandlik võim, opositsioon, koalitsioon, täidesaatev võim, president,

õiguskantsler, riigikontroll, kohalik omavalitsus (KOV), kohus, õigusakt; erakond, valimised, kodakondsus, kodanik, alaline elanik;

- kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust ning iseloomustab Eesti riigi poliitilist ja halduskorraldust (kaart);
- leida vajalikku õigusakti, kasutada elektroonilist Riigi Teatajat (eRT);
- suhtelda riigi- ja omavalitsusasutustega, sh riigi- ja omavalitsusasutuste portaale kasutades;
- kasutada kontekstis mõisteid turumajandus, turg ja turusuhted, nõudmine, pakkumine, konkurents, tootlikkus, kasum, riigieelarve, riiklikud ja kohalikud maksud, ühishüve, sotsiaalne turvalisus, vaesus, sotsiaalkindlustus, sotsiaaltoetus, tööturg, bruto- ja netopalk, laen, investering, tarbijakaitse;
- analüüsida ja hinnata oma huve, võimeid ning võimalusi edasiõppimise ja karjääri planeerimisel;
- arvutada netopalka;
- iseloomustada tänapäeva turumajanduse põhimõtteid, ettevõtluse ja riigi rolli majanduses;
- selgitada maksustamise eesmärke

Õpilane teab:

- demokraatlikke vabadusi ja tunneb demokraatlikus ühiskonnas kehtivaid reegleid (nt pluralismi, kaasamist, vähemusega arvestamist, igaühe võrdsust seaduse ees);
- õigusriigi toimimise põhimõtteid;
- kodanikuõigusi ja -kohustusi; väärtustab Eesti Vabariigi ja Euroopa Liidu kodakondsust;
- valimiste üldiseid põhimõtteid, kujundab oma põhjendatud seisukoha valijana ning nimetab Eesti parlamendierakondi;
- seaduste järgimise vajadust ja seaduste eiramise tagajärgi ning teab, kuhu oma õiguste kaitseks pöörduda;
- valimiste üldiseid põhimõtteid, kujundab oma põhjendatud seisukoha valijana ning nimetab Eesti parlamendierakondi;
- erineva haridusega inimeste võimalusi tööturul;
- mida tähendab olla omanik, ettevõtja, tööandja, töövõtja, töötu;
- eelarve koostamise põhimõtteid;
- oma õigusi ja vastutust tarbijana ning tarbib säästlikult;

- Eestis kehtivaid makse, üksikisiku õigusi ning kohustusi seoses maksudega

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

Kogu õppes kasutatakse nüüdisaja tehnoloogilisi vahendeid, sh IKT võimalusi, arvestades kasutatava tarkvara legaalsust, Interneti ja IT turvariske ning küberkuritegevust (riigiportaal, e-teenused, omavalitsus- ja riigiasutuste kodulehed, teabepäring, õigusaktid Internetis).

Õpilane:

1. analüüsib kriitiliselt infokeskkonda, arvestades autorikaitset; oskab leida vajalikku teavet ja vahendeid;
2. teab autoriõigusi ja -vastutust, oskab kasutada teoseid: viitamine, tsiteerimine, üles- ja allalaadimine, plagieerimine;
3. oskab kasutada elektroonilist Riigi Teatajat (eRT);
4. suhtleb riigi- ja omavalitsusasutustega, sh riigi- ja omavalitsusasutuste portaale kasutades;
5. otsib infot teabeallikatest ja töötleb andmeid ning esitab neid IKT võimalusi kasutades;
6. kasutab internetiühendust ning tal on audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus.

Füüsiline õpikeskkond

1. Õpe korraldatakse klassis, kus saab rühmatöö tegemiseks mööblit ümber paigutada, on internetiühendus ning audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus.

2. Õppe sidumiseks igapäevaeluga võimaldab kool õpet väljaspool klassi (näitused, asutuste külastamine jne)

3. Klassiruumis saab kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust, ÜRO inimõiguste ülddeklaratsiooni ning ÜRO lapse õiguste konventsiooni.

4. On võimalus kasutada ainekava eesmärke toetavaid õppematerjale (kontuur- ja seinakaardid, auvised, erialased teatmeteosed, ajalehed ja ajakirjad ning statistilised ja meetoodilised materjalid).

Ühiskonnaõpetuse tundides 9. klassis kasutatakse järgmisi allikaid:

1) õppekirjandus (õpik, töövihikud, õpetaja käsiraamatud jne), kaart, kontuurkaart, ajakirjanduses ilmunud teemakohased artiklid, teemakohased filmid;

2) kodaniku käsiraamatud (<http://www.meis.ee/est/raamatukogu/?ID=109&view=view>), „Inimene ja ühiskond. Ühiskonnaõpetuse õppematerjal” (2006); suvekooli materjalid „Ühiskonnaõpetuse õpetajate suvekool“, Narva-Jõesuu, 26.–29. juuni 2007;

3) e-demokraatia võimalused (nt Riigiportaal <http://www.eesti.ee>), Eesti Vabariigi põhiseadus, elektrooniline Riigi Teataja, institutsioonide ja õigusorganite koduleheküljed (nt Riigikogu <http://www.riigikogu.ee/>, kohtud <http://www.kohus.ee/> jne), erakondade koduleheküljed (nt Eesti erakondade ajalugu <http://erakonnad.instituut.ee/>), R. Toomla, „Eesti erakonnad” (1999), valimistega seotud materjalid (nt: <http://www.vvk.ee/>), kodakondsusseadus, tõsielufilm „Kodanik – riigi alus” (2000);

4) maailmahariduse portaal <http://www.maaailmakool.ee>;

5) tarbimisega seotud kodulehed (nt Eesti Tarbijakaitse Liit <http://www.tarbijakaitse.ee/>), raha planeerimine (nt Tarbijaveeb <http://www.minuraha.ee>), elektrooniline tarbija- ja pakendiinfo (nt <http://www.tarbijakaitse.ee/>, <http://www.envir.ee/999> jne), elukutsevalikut hõlbustavad lehed (nt Rajaleidja <http://www.rajaleidja.ee/>), statistilised andmebaasid (nt Statistikaameti kodulehekülg <http://www.stat.ee/>).

6) Statistilised andmebaasid (nt Statistikaameti kodulehekülg <http://www.stat.ee/> jne), Maksu- ja Tolliameti kodulehekülg <http://www.emta.ee/>, Rahandusministeeriumi kodulehekülg <http://www.fin.ee/>, Sotsiaalministeeriumi kodulehekülg <http://www.sm.ee/>, Eesti Panga kodulehekülg <http://www.eestipank.info/frontpage/et/>

7) Elukutsevalikut hõlbustavad lehed (nt Rajaleidja <http://www.rajaleidja.ee/> jne), statistilised andmebaasid (nt Statistikaameti kodulehekülg <http://www.stat.ee/> jne);

Töötukassa kodulehekülg <http://www.tootukassa.ee/>;

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse kodulehekülg <http://www.eas.ee/>

Hindamine

Kujundav hindamine

1. Ühiskonnaõpetuse õpitulemusi hinnates lähtutakse Narva Vanalinna Riigikooli hindamisjuhendist

2. Hinnatakse nii õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel.

3. Aineteadmiste ja -oskuste kõrval antakse hinnanguid ka väärtuselistes ning hoiakulistest küsimustes.

4. Väärtuste ja hoiakute hindamist võimaldavad rollimängud, juhtumianalüüsid ning rühmatöö.
5. Õpilasele antakse tagasisidet seniste tulemuste ning vajakajäämistele kohta, innustatakse ja suunatakse õpilast edasisele õppimisele
6. Kujundava hindamise käigus kavandatakse edasise õppimise eesmärgid ja teed, keskendutakse eelkõige õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega.
7. Õppetunni vältel saab õpilane õpetajalt, kaasõpilastelt või enesehinnangu abil enamasti suulist või kirjalikku sõnalist tagasisidet ühiskonnaõpetuse ja sotsiaallaineid puudutavate teadmiste ja oskuste kohta.
8. Hinnanguid andes ja numbriliselt hinnates võetakse aluseks ainekavaga määratletud õpitulemused.
9. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanuselisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla.
10. Õpitulemuste kontrollimise vormid on mitmekesised ja vastavuses õpitulemustega.
11. Praktiliste tööde puhul ei hinnata mitte ainult tulemust, vaid ka protsessi kulgu.
12. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata.
13. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega.
14. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Kokkuvõttev hindamine

1. Õpilase ühiskonnaõpetusealaseid teadmisi ja oskusi võrreldakse õpilase õppe aluseks olevas ainekavas toodud oodatavate õpitulemustega ja tema õppele püstitatud eesmärkidega.
2. Teadmisi ja oskusi hinnatakse nii õppe käigus kui ka õppeteema lõppedes
3. Kokkuvõttev hinne pannakse jooksvate hinnete alusel korra poolaastas
4. Poolaasta hinnete põhjal pannakse välja aastahinne

2.3 Ajalugu

2.3.1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Põhikooli ajalooõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb huvi mineviku vastu;
- 2) tunneb oma kodukoha ajalugu, Eesti ajalugu, Euroopa ning maailma ajalugu ajastut kõige enam iseloomustavate sündmuste, protsesside ja isikute kaudu;
- 3) väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning oma rolli kultuuripärandi säilitajana ja edasikandjana ning määratleb end oma rahva liikmena;
- 4) leiab, üldistab, tõlgendab, kasutab ja hindab kriitiliselt ajalooteavet;
- 5) kasutab ajaloo põhimõisteid õiges kontekstis, eristab ajaloofakti tõlgendusest ja arvamusest, näeb ja sõnastab probleeme ning esitab neist lähtudes küsimusi ja pakub lahendusteid;
- 6) mõistab põhjuse-tagajärje, sarnasuse-erinevuse ja järjepidevuse olemust ning hindab allikate usaldusväärsust ajaloosündmusi ja -protsesse ning ajaloolist keskkonda analüüsides;
- 7) tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi, kujundab ning põhjendab oma arvamust, analüüsib ja hindab oma tegevust ning näeb ja korrigeerib oma eksimusi;
- 8) tunneb ja kasutab erinevaid õpivõtteid, tekstiliike ja teabeallikaid, väljendab oma teadmisi ning oskusi suuliselt ja kirjalikult ning kasutab õppetegevuses IKT vahendeid.

2.3.2. Õppeaine kirjeldus

Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis ning ajaloolises keskkonnas orienteerumiseks vajalikke teadmisi ja oskusi. Õpilasi suunatakse teadvustama, analüüsima, kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende seoseid omavahel ja tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjust.

Põhikooli ajalooõpetus on kronoloogilis-temaatiline. Õppeaine algab sissejuhatava algõpetusega ning jätkub muinas- ja vanaaja, keskaja, uusaja ning lähiajaloo õppimisega. Eesti ajalugu õpitakse lõimituna maailma ajaloo kursusesse. Ainekavas eraldi esitatud Eesti ajaloo teemasid käsitletakse põhjalikult ja süsteemselt ning tõmmatakse paralleele maailma ajalooa. Käsitluse põhimõtte on liikumine lähemalt kaugemale, alustades kodukoha ajaloost, kus on oluline luua käsitletava teema ja paikadega isiklik seos.

Ajalooõpetusel on kronoloogiline, poliitiline, majanduslik, sotsiaalne, kultuuriline ja ideede dimensioon. Põhikoolis tähtsustatakse õpilasele jõukohast, inimesekeskset ajalookäsitlust, eluolu ja kultuuri teiste ajalooõpetuse dimensioonide ees. Maailma ajalugu käsitletakse

valitud teemade kaudu, millega ei taotleta ajaloo perioodidest tervikpildi kujunemist. Tähtis on luua sild mineviku ja nüüdisaja ajaloosündmuste ja -nähtuste vahel ning kujundada arusaam, et minevikku pöördumata on raske mõista tänapäeva, nt kriisikollete olemust ning paljusid Eesti ajaloo probleeme.

Ajaloo mõistmisele aitavad kaasa ekskursioonid, õppekäigud, ajaloo- ja ilukirjandus, teater ja kino, meedia, internet, erinevad inimesed ning paigad. Seda kogemust koolis õpituga ühendades kujuneb õpilasel arusaam ajaloost. Õpilaste maailmapilti rikastab ainetevaheline integratsioon ning lähedaste teemade lõimitud käsitlemine, lähtudes erinevatest aspektidest.

Ajalooõpetuse kaudu kujundatakse erinevaid oskusi:

- 1) ajas orienteerumise oskus, oskus analüüsida ajaloolise keskkonna kujunemist;
- 2) ajaloomõistete tundmine ja kontekstis kasutamine;
- 3) küsimuste esitamine ajaloo kohta ning neile vastamine;
- 4) funktsionaalne kirjaoskus, kriitiline mõtlemine, arutlusoskus, järelduste tegemine ja seoste loomine ning oma seisukoha kujundamine ja põhjendamine;
- 5) empaatia, oskus asetada end kellegi teise olukorda ajastut arvestades; koostöö- ja konfliktilahendusoskus;
- 6) allikaanalüüs ja töö ajalookaardiga, info leidmine erinevatest teabeallikatest, selle kasutamine ja hindamine, suuline ja kirjalik eneseväljendus ning IKT vahendite kasutamine.

Oskuste kujundamine ajalooõpetuses on pidev protsess ning seda tehakse erinevate õppeteemade ja õppemeetodite kaudu. Oskuste taset kirjeldatakse kooliastme lõpul õpitulemustena.

Ajaloo mõistmise seisukohalt on tähtis kujundada võimet asetada end kellegi teise olukorda, vaadelda maailma kellegi teise seisukohast lähtudes. Ajalootundides peab õpilastele tutvustama erinevaid ajalookäsitlusi neist ühtki peale surumata. Mõistmaks, et ajalookirjutamine sõltub ajast ja ajaloo uurija seisukohast, tuleb kujundada kriitilist suhtumist erinevatesse mõtteviisidesse ning võrrelda ajaloosündmuste ja -nähtuste käsitlemist eri allikates.

Õppetegevuses on oluline rakendada mitmekesisest metoodikat, mis võimaldab õpilastel aktiivselt osaleda õppetegevuses, arendada oma õpioskusi, teha järeldusi, kujundada ja väljendada oma arvamust ajaloosündmuste või -nähtuste kohta. Ajaloo probleemide

analüüsimise kaudu rikastub väärtussüsteem, kujuneb rahvuslik ja kultuuriline identiteet, sallivus ja pooldav suhtumine demokraatlikesse väärtustesse, areneb õpilase ajalooline mõtlemine ning rikastub ajalooteadvus.

2.3.3. Õppe- ja kasvatuseesmärgid II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

- 1) kasutab asjakohaselt aja mõistega seonduvaid õpitud sõnu, lühendeid ja fraase;
- 2) tunneb mõningaid iseloomulikke sündmusi kodukoha ja Eesti ajaloost ning seostab neid omavahel;
- 3) teab mõnda ajaloolist asunit, selle tekkimise ja kujunemise põhjusi;
- 4) hindab materiaalsel keskkonda kui ajaloosündmuste peamist kandjat;
- 5) toob näiteid muinasaja ja vanaaja kohta;
- 6) mõistab vanaaja kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos ning esitab näiteid erinevate kultuurivaldkondade kohta;
- 7) mõistab, et ajaloosündmustel ja -nähtustel on põhjused ja tagajärjed, ning loob lihtsamaid seoseid mõne sündmuse näitel;
- 8) teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest, töötab lihtsamate allikatega ja hindab neid kriitiliselt;
- 9) väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava, lühijuttu ja kirjeldust ning kasutab ajalookaarti.

II kooliaste

5. klass

Üldpädevuste kujundamine ainevaldkonna õppeainetes

Üldpädevused							Õppesisu
Väärtuspädevus	Sotsiaalne pädevus	Enesemääratluspädevus	Õpipädevus	Suhtluspädevus	Matemaatikapädevus	Ettevõtlikkuspädevus	5. klass
			X		X		I. Ajaloo algõpetus 1. Ajaarvamine

						Ajaarvamisega seotud mõisted ja ajaloo perioodid: muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu.
	X		X			2.Ajalooallikad Ajalugu ja ajalooallikad. Allikate tõlgendamine: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas, muuseum ja arhiiv.
X	X	X				3. Eluolu Elu linnas ja maal, rahu ja sõja ajal, eluolu, tegevusalad, elamud, rõivastus, toit, kultuur ja traditsioonid, nende muutumine ajas.
X				X	X	4.Ajaloo-sündmused ja ajaloolised isikud Ajaloosündmused ja silmapaistvad isikud kodukohas, Eestis, Euroopas ning maailmas õpetaja valikul.

Sotsiaalne pädevus

Valdkonnapädevused						Õppesisu		
suudab mõista inimühiskonna ajaloos ning nüüdisaja ühiskonnas toimuvate muutuste põhjusi ja tagajärgi	valdab esmast tulevikuvisioni	huvitub iseenda, oma rahva, kogukonna ja maailma arengust, kujundab oma arvamust	tunneb lihtsamaid uurimismeetodeid ja kasutab neist mõnda õppetöös	tunneb kultuurilist eripära ning suhtub lugupidavalt individuaalsetesse, kultuurilistesse ja maailmavaatelistesse erinevustesse	on omandanud teadmisi ja oskusi sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest	on omandanud teadmisi ja oskusi enesekontrolli, toimetulekustrateegiate, enesekasvatuse, oma võimete arendamise, tervist tugevdava käitumise ja tervisliku eluviisi kohta	tunneb ning austab demokraatiat ja inimõigusi	5.klass
X						X	I.Ajaloo algõpetus 1. Ajaarvamine Ajaarvamisega seotud mõisted ja ajaloo perioodid: muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu.	

	X	X	X					2.Ajalooallikad Ajalugu ja ajalooallikad. Allikate tõlgendamine: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas, muuseum ja arhiiv.
X					X			3. Eluolu Elu linnas ja maal, rahu ja sõja ajal, eluolu, tegevusalad, elamud, rõivastus, toit, kultuur ja traditsioonid, nende muutumine ajas.
X		X			X			4.Ajaloo-sündmused ja ajaloolised isikud Ajaloosündmused ja silmapaistvad isikud kodukohas, Eestis, Euroopas ning maailmas õpetaja valikul.

II kooliastme õpitulemused

Ainepädevused								Õppesisu		
kasutab asjakohaselt aja mõistega seonduvaid sõnu, lühendeid ja fraase	tunneb mõningaid iseloomulikke sündmusi kodukoha ja Eesti ajaloo	teab mõnda ajaloolist asunit, selle tekkimise ja kuiunemise põhuseid	hindab materiaalsel keskkonda	toob näiteid muinasaja ja vanaaja kohta	mõistab vanaaja kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos	mõistab, et ajaloosündmustel ja -nähtustel on põhjused ja tagajärjed	teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest, töötab lihtsamate allikatega	väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult	kasutab ajalookaarti	5.klass
X				X				X		I.Ajaloo algõpetus 1. Ajaarvamine Ajaarvamisega seotud mõisted ja ajaloo perioodid: muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu.
X			X				X			2.Ajalooallikad Ajalugu ja ajalooallikad. Allikate tõlgendamine: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas, muuseum ja arhiiv.

	X					X				3. Eluolu Elu linnas ja maal, rahu ja sõja ajal, eluolu, tegevusalad, elamud, rõivastus, toit, kultuur ja traditsioonid, nende muutumine ajas.
	X							X		4.Ajaloo-sündmused ja ajaloolised isikud Ajaloosündmused ja silmapaistvad isikud kodukohas, Eestis, Euroopas ning maailmas õpetaja valikul.

Õppetegevus

Kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: vestlus, arutelu, rollimäng, ajaloolise kujutluse loomine, loovülesande, kava, ajajoone, õpimapi koostamine, praktilised ja uurimistööd (nt töö allikate ja kaardiga, töölehe ja kontuurkaardi täitmine, loovtöö kirjutamine, infootsing teabeallikatest), tegevuspõhine õpe (nt dramatiseeringud, mudelite ja makettide valmistamine).

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

Kogu õppes kasutatakse nüüdisaja tehnoloogilisi vahendeid, sh IKT võimalusi, arvestades kasutatava tarkvara legaalsust, Interneti ja IT turvariske ning küberkuritegevust.

Õpilane:

1. analüüsib kriitiliselt infokeskkonda, arvestades autorikaitset; oskab leida vajalikku teavet ja vahendeid;

2. teab autoriõigusi ja -vastutust, oskab kasutada teoseid: viitamine, tsiteerimine, üles- ja allalaadimine, plagieerimine;

3. otsib infot teabeallikatest ja töötleb andmeid ning esitab neid IKT võimalusi kasutades;

4. kasutab internetiühendust ning tal on audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus.

Füüsiline õpikeskkond

1. Kool korraldab valdava osa õpet klassis, kus saab rühmatöö tegemiseks mööblit ümber paigutada, on internetiühendus ning audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus.
2. Kool võimaldab kasutada õppe sidumiseks igapäevaeluga õpet ja õppekäike väljaspool klassiruumi (muuseumis, arhiivis, näitusel, raamatukogus) vähemalt kaks korda õppeaasta jooksul.
3. Kool võimaldab kasutada ainekava eesmärke toetavaid õppematerjale ja -vahendeid: ajalooatlased, kontuur- ja seinakaardid, allikakogumikud, käsiraamatud, elulooraamatud ja teabekirjandus, auvised, digitaliseeritud andmebaasid ja arhiivid, illustratiivne pildimaterjal (fotod, karikatuurid), IKT-põhised õppematerjalid.

Hindamine

Kujundav hindamine

1. Ajaloo õpitulemusi hinnates lähtutakse Narva Vanalinna Riigikooli hindamisjuhendist. Kuna 5. klassis ei taotleta süstemaatiliste teadmiste ega oskuste kujundamist, peab sama põhimõtet järgima ka hinnates.
2. Hinnatakse nii õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel.
3. Aineteadmiste ja -oskuste kõrval antakse hinnanguid ka väärtuselistes ning hoiakulistest küsimustes.
4. Väärtuste ja hoiakute hindamist võimaldavad juhtumianalüüsid ning rühmatöö.
5. Õpilasele antakse tagasisidet seniste tulemuste ning vajakajäämistele kohta, innustatakse ja suunatakse õpilast edasisele õppimisele.
6. Kujundava hindamise käigus kavandatakse edasise õppimise eesmärgid ja teed, keskendutakse eelkõige õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega.
7. Õppetunni vältel saab õpilane õpetajalt, kaasõpilastelt või enesehinnangu abil enamasti suulist või kirjalikku sõnalist tagasisidet sotsiaalseid puudutavate teadmiste ja oskuste kohta.
8. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega.
9. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Kokkuvõttev hindamine

1. Õpilase teadmisi ja oskusi võrreldakse õpilase õppe aluseks olevas ainekavas toodud oodatavate õpitulemustega ja tema õppele püstitatud eesmärkidega.
2. Teadmisi ja oskusi hinnatakse nii õppe käigus kui ka õppeteema lõppedes.
3. Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid peaksid olema mitmekesised, sisaldama suulist ja kirjalikku küsitlust, tööd kaartide, allikmaterjali ja piltidega, loovtööd ning jutustuse kirjutamist. Ajalooallikatega töötades analüüsitakse lisaks allika sisule allika usaldusväärsust info edasikandmisel.
4. Üksikfaktide tundmisele tuleb eelistada olulisemate ajaloosündmuste ja nähtuste analüüsi nõudvaid ülesandeid.
5. Lühijutu ning kirjelduse puhul hinnatakse ülesehituse loogikat ja terviklikkust, mõistete ning märksõnade sobivust konteksti, stiili ja õigekirja.
6. Kontrolltöödega ei kontrollita enam kui üht õpitud teemat korraga.
7. Kokkuvõttev hinne pannakse jooksvate hinnete alusel veerandi lõpus.
8. Veerandi hinnete põhjal pannakse välja aastahinne.

6. klass

Üldpädevuste kujundamine ainevaldkonna õppeainetes

Üldpädevused							Õppesisu
Väärtuspädevus	Sotsiaalne pädevus	Enesemääratluspädevus	Õpipädevus	Suhtluspädevus	Matemaatikapädevus	Ettevõtlikkuspädevus	6. klass
	X		X		X		II. Muinasaeg ja vanaaeg 1. Muinasaeg Aeg ja ajaarvamine, muinas- ja vanaaja periodiseerimine. Ajalugu ja ajalooallikad. Allikmaterjalide tõlgendamine. Muinasaja arengujärgud ja nende üldisloomustus: kiviaja inimese tegevusalad, põlluharimise algus,

						loomade kodustamine, käsitöö areng, metallide kasutuselevõtmine, Eesti muinasaja üldiseloostus, Pulli, Kunda.
X				X	X	2. Vanad Idamaad Vanaaja sisu ja üldiseloostus: ajalised piirid, looduslikud olud. Vana-Egiptus, Egiptuse riigikorraldus. Thutmosis III, Ramses II, Tutankhamon; eluolu, religioon, kultuurisaavutused. Mesopotaamia, sumerite linnriigid, leiutised (ratas, potikeder), Hammurabi seadused, eluolu, religioon, kultuurisaavutused. Iisraeli ja Juuda riik, ainujumala usk, Vana Testament.
X	X		X	X		3. Vana-Kreeka Vanim kõrgkultuur Euroopas. Kreeka loodus ja rahvastik, Kreet ja Mükene kultuur. Kreeka linnriigid. Ühiskonnakorraldus ja kasvatus Ateenas ning Spartas. Linnriikide nõrgenemine ja alistamine Makedooniale. Aleksander Suure sõjaretk ning maailmariigi tekkimine. Vana-Kreeka kultuur ja eluolu, kultuur ja religioon Hellase maailma ühendajana, olümpiamängud, religioon ja mütoloogia, Homerose kangelaseepika, ajalookirjutus, Herodotos, teater, kunst, arhitektuur (Ateena akropol), skulptuur, vaasimaal, hellenite igapäevaelu, hellenistlik kultuur, Vana-Kreeka kultuuri tähtsus.
X	X		X	X		4. Vana-Rooma Rooma riigi tekkimine, looduslikud olud, Rooma linna tekkimine, kuningad, vabariigi algus, Rooma vabariik, ühiskondlik korraldus, Rooma võimu laienemine Vahemere maades. Hannibal, kodusõjad Roomas. Caesar, vabariigi lõpp. Rooma keisririik, ühiskondlik korraldus. Augustus, Rooma impeerium ja selle lõhenemine. Vana-Rooma kultuur, rahvas ja eluolu, Rooma kui impeeriumi keskus ja antiikaja suurlinn, kunst ja arhitektuur,

							avalikud mängud, Rooma õigus. Ristiusu teke, Uus Testament.
--	--	--	--	--	--	--	---

Sotsiaalne pädevus

Valdkonnapädevused							Õppesisu
suudab mõista inimühiskonna ajaloo ning nüüdisaja ühiskonnas toimuvate muutuste põhjusi ja tagajärvi							6.klass
valdab esmast tulevikuvisioni	X						
huvitub iseenda, oma rahva, kogukonna ja maailma arengust, kujundab oma arvamust							
tunneb lihtsamaid uurimismeetodeid ja kasutab neist mõnda õppetöös							
tunneb kultuurilist eripära ning suhtub lugupidavalt individuaalsesse, kultuurilistesse ja maailmavaatelistesse erinevustesse	X						
on omandanud teadmisi ja oskusi sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest							
on omandanud teadmisi ja oskusi enesekontrolli, toimetulekustrateegiate, enesekasvatuse, oma võimete arendamise, tervist tugevdava käitumise ja tervisliku eluviisi kohta							
tunneb ning austab demokraatiat ja inimõigusi	X						
X			X		X		<p>II. Muinasaeg ja vanaaeg</p> <p>1. Muinasaeg Aeg ja ajaarvamine, muinas- ja vanaaja periodiseerimine. Ajalugu ja ajalooallikad. Allikmaterjalide tõlgendamine. Muinasaja arengujärgud ja nende üldiseloostus: kiviaja inimese tegevusalad, põlluharimise algus, loomade kodustamine, käsitöö areng, metallide kasutuselevõtmine, Eesti muinasaja üldiseloostus, Pulli, Kunda.</p> <p>2. Vanad Idamaad Vanaaja sisu ja üldiseloostus: ajalised piirid, looduslikud olud. Vana-Egiptus, Egiptuse riigikorraldus. Thutmosis III, Ramses II, Tutankhamon; eluolu, religioon, kultuurisaavutused. Mesopotaamia, sumerite linnriigid, leiutised (ratas, potikeder), Hammurabi seadused, eluolu, religioon, kultuurisaavutused.</p>

								Iisraeli ja Juuda riik, ainujumala usk, Vana Testament.
X				X		X		3. Vana-Kreeka Vanim kõrgkultuur Euroopas. Kreeka loodus ja rahvastik, Kreet ja Mückeene kultuur. Kreeka linnriigid. Ühiskonnakorraldus ja kasvatus Ateenas ning Spartas. Linnriikide nõrgenemine ja alistamine Makedooniale. Aleksander Suure sõjaretk ning maailmariigi tekkimine. Vana-Kreeka kultuur ja eluolu, kultuur ja religioon Hellase maailma ühendajana, olümpiamängud, religioon ja mütoloogia, Homerose kangelaseepika, ajalookirjutus, Herodotos, teater, kunst, arhitektuur (Ateena akropol), skulptuur, vaasimaal, hellenite igapäevaelu, hellenistlik kultuur, Vana-Kreeka kultuuri tähtsus.
X				X		X		4. Vana-Rooma Rooma riigi tekkimine, looduslikud olud, Rooma linna tekkimine, kuningad, vabariigi algus, Rooma vabariik, ühiskondlik korraldus, Rooma võimu laienemine Vahemere maades. Hannibal, kodusõjad Roomas. Caesar, vabariigi lõpp. Rooma keisririik, ühiskondlik korraldus. Augustus, Rooma impeerium ja selle lõhenemine. Vana-Rooma kultuur, rahvas ja eluolu, Rooma kui impeeriumi keskus ja antiikaja suurlinn, kunst ja arhitektuur, avalikud mängud, Rooma õigus. Ristiusu teke, Uus Testament.

II kooliastme õpitulemused

Ainepädevused									Õppesisu		
kasutab asjakohaselt aja mõistega seonduvaid sõnu, lühendeid ja fraase									6.klass		
X		X				X		X		II. Muinasaeg ja vanaaeg 1. Muinasaeg Aeg ja ajaarvamine, muinas- ja vanaaja periodiseerimine. Ajalugu ja ajalooallikad. Allikmaterjalide tõlgendamine. Muinasaja arengujärgud ja nende üldisloomustus: kiviaja inimese tegevusalad, põlluharimise algus, loomade kodustamine, käsitöö areng, metallide kasutuselevõtmine, Eesti muinasaja üldisloomustus, Pulli, Kunda.	
		X		X	X			X			2. Vanad Idamaad Vanaaja sisu ja üldisloomustus: ajalised piirid, looduslikud olud. Vana-Egiptus, Egiptuse riigikorraldus. Thutmosis III, Ramses II, Tutankhamon; eluolu, religioon, kultuurisaavutused. Mesopotaamia, sumerite linnriigid, leiutised (ratas, potikeder), Hammurabi seadused, eluolu, religioon, kultuurisaavutused. Israeli ja Juuda riik, ainujumala usk, Vana Testament.
		X		X	X			X			3. Vana-Kreeka Vanim kõrgkultuur Euroopas. Kreeka loodus ja rahvastik, Kreet ja Mükene

										<p>kultuur. Kreeka linnriigid. Ühiskonnakorraldus ja kasvatus Ateenas ning Spartas. Linnriikide nõrgenemine ja alistamine Makedooniale. Aleksander Suure sõjaretk ning maailmariigi tekkimine. Vana-Kreeka kultuur ja eluolu, kultuur ja religioon Hellase maailma ühendajana, olümpiamängud, religioon ja mütoloogia, Homerose kangelaseepika, ajalookirjutus, Herodotos, teater, kunst, arhitektuur (Ateena akropol), skulptuur, vaasimaal, hellenite igapäevaelu, hellenistlik kultuur, Vana-Kreeka kultuuri tähtsus.</p>
X		X	X						X	<p>4. Vana-Rooma Rooma riigi tekkimine, looduslikud olud, Rooma linna tekkimine, kuningad, vabariigi algus, Rooma vabariik, ühiskondlik korraldus, Rooma võimu laienemine Vahemere maades. Hannibal, kodusõjad Roomas. Caesar, vabariigi lõpp. Rooma keisririik, ühiskondlik korraldus. Augustus, Rooma impeerium ja selle lõhenemine. Vana-Rooma kultuur, rahvas ja eluolu, Rooma kui impeeriumi keskus ja antiikaja suurlinn, kunst ja arhitektuur, avalikud mängud, Rooma õigus. Ristiusu teke, Uus Testament.</p>

Õppetegevus

Kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: vestlus, arutelu, rollimäng, ajaloolise kujutluse loomine, loovülesande, kava, ajajoone, õpimapi koostamine, praktilised ja uurimistööd (nt töö allikate ja kaardiga, töölehe ja kontuurkaardi täitmine, loovtöö kirjutamine, infootsing teabeallikatest), tegevuspõhine õpe (nt dramatiseeringud, mudelite ja makettide valmistamine).

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

Kogu õppes kasutatakse nüüdisaja tehnoloogilisi vahendeid, sh IKT võimalusi, arvestades kasutatava tarkvara legaalsust, Interneti ja IT turvariske ning küberkuritegevust.

Õpilane:

1. analüüsib kriitiliselt infokeskkonda, arvestades autorikaitset; oskab leida vajalikku teavet ja vahendeid;

2. teab autoriõigusi ja -vastutust, oskab kasutada teoseid: viitamine, tsiteerimine, üles- ja allalaadimine, plagieerimine;

3. otsib infot teabeallikatest ja töötleb andmeid ning esitab neid IKT võimalusi kasutades;

4. kasutab internetiühendust ning tal on audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus.

Füüsiline õpikeskkond

1. Kool korraldab valdava osa õpet klassis, kus saab rühmatöö tegemiseks mööblit ümber paigutada, on internetiühendus ning audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus.

2. Kool võimaldab kasutada õppe sidumiseks igapäevaeluga õpet ja õppekäike väljaspool klassiruumi (muuseumis, arhiivis, näitusel, raamatukogus) vähemalt kaks korda õppeaasta jooksul.

3. Kool võimaldab kasutada ainekava eesmärke toetavaid õppematerjale ja -vahendeid: ajalooatlased, kontuur- ja seinakaardid, allikakogumikud, käsiraamatud, elulooraamatud ja teabekirjandus, auvised, digitaliseeritud andmebaasid ja arhiivid, illustratiivne pildimaterjal (fotod, karikatuurid), IKT-põhised õppematerjalid.

Hindamine

Kujundav hindamine

1. Ajaloo õpitulemusi hinnates lähtutakse Narva Vanalinna Riigikooli hindamisjuhendist.

2. Hinnatakse nii õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel.

3. Aineteadmiste ja -oskuste kõrval antakse hinnanguid ka väärtuselistes ning hoiakulistes küsimustes.

4. Väärtuste ja hoiakute hindamist võimaldavad juhtumianalüüsid ning rühmatöö.

5. Õpilasele antakse tagasisidet seniste tulemuste ning vajakajäämistele kohta, innustatakse ja suunatakse õpilast edasisele õppimisele.

6. Kujundava hindamise käigus kavandatakse edasise õppimise eesmärgid ja teed, keskendutakse eelkõige õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega.
7. Õppetunni vältel saab õpilane õpetajalt, kaasõpilastelt või enesehinnangu abil enamasti suulist või kirjalikku sõnalist tagasisidet sotsiaalaineid puudutavate teadmiste ja oskuste kohta.
8. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega.
9. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Kokkuvõttev hindamine

1. Õpilase teadmisi ja oskusi võrreldakse õpilase õppe aluseks olevas ainekavas toodud oodatavate õpitulemustega ja tema õppele püstitatud eesmärkidega.
2. Teadmisi ja oskusi hinnatakse nii õppe käigus kui ka õppeteema lõppedes.
3. Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid peaksid olema mitmekesised, sisaldama suulist ja kirjalikku küsitlust, tööd kaartide, allikmaterjali ja piltidega, loovtööd ning jutustuse kirjutamist. Ajalooallikatega töötades analüüsitakse lisaks allika sisule allika usaldusväärsust info edasikandmisel.
4. Üksikfaktide tundmisele tuleb eelistada olulisemate ajaloosündmuste ja nähtuste analüüsi nõudvaid ülesandeid.
5. Lühijutu ning kirjelduse puhul hinnatakse ülesehituse loogikat ja terviklikkust, mõistete ning märksõnade sobivust konteksti, stiili ja õigekirja.
6. Kontrolltöödega ei kontrollita enam kui üht õpitud teemat korraga.
7. Kokkuvõttev hinne pannakse jooksvate hinnete alusel veerandi lõpus.
8. Veerandi hinnete põhjal pannakse välja aastahinne.

2.3.4. Õppe- ja kasvatuseesmärgid III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

- 1) kirjeldab ajaloo põhietappe näidete kaudu;
- 2) mõistab eri ajastute kultuuripanust ning iseloomustab tähtsamaid ajaloosündmusi, isikuid ja kultuurinähtusi;
- 3) võrdleb ajaloosündmusi ja -nähtusi, leiab sarnasusi ja erinevusi, toob esile põhjusi ja tagajärgi, arutleb märksõnade/küsimuste toel, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda nii suuliselt kui ka kirjalikult;

- 4) teab Eesti ühiskonna arengujärke ja tähtsamaid ajaloosündmusi, seostab kodukohta, Eesti ja Euroopa ajalugu maailma ajalooga ning saab aru, et ajaloosündmusi võib tõlgendada mitmeti;
- 5) töötab mitmesuguste ajalooallikatega, kommenteerib ja hindab neid kriitiliselt;
- 6) otsib, analüüsib ja kasutab ajalooinfot, koostab kava ja mõistekaarti, ajalooreferaati ja lühiuurimust, esitleb seda suuliselt ja kirjalikult ning IKT vahendeid kasutades;
- 7) töötab kaardiga ja koostab lihtsamaid skeeme;
- 8) oskab asetada end minevikus elanud inimese olukorda ja mõistab nii ametite kui ka töö sisu muutumist ajas;
- 9) mõistab ajalooteadmiste vajalikkust igapäevaelus ning teab ajalooga seotud erialade õppimise võimalusi.

III kooliaste

7. klass

Üldpädevuste kujundamine ainevaldkonna õppeainetes

Üldpädevused							Õppesisu
Väärtuspädevus	Sotsiaalne pädevus	Enesemääratluspädevus	Õpipädevus	Suhtluspädevus	Matemaatikapädevus	Ettevõtlikkuspädevus	7. klass
	X		X			X	III kooliaste IV. Keskaeg ja varauusaeg Maailm keskajal 476-1492 1. Keskaeg koht maailma ajaloos. Keskaeg ühiskonna üldisloomustus. Keskaeg periodiseering, ühiskonnakorraldus, läänikord, eluolu ja maailmapilt.
	X		X	X			2. Kirik ja kultuur keskajal Ristiusu õpetuse alused, kiriku osa ühiskonnas, ristisõjad, keskaja ülikoolid ja teadus, romaani ja gooti stiil.

	X		X	X			<p>3.Keskaeg Euroopas ja Aasias Frangi riik, Frangi riigi teke, riik Karl Suure ajal, Frangi riigi jagunemine, kolm tuumikala: Itaalia, Prantsusmaa ja Saksamaa. Araablased. Araabia ühiskond, Muhamed. Islam, araabia kultuur ja selle mõju Euroopale. Bütsants, Bütsantsi tugevuse põhjused, Justinianus I, Vana-Vene.</p>
X	X			X			<p>4.Linnad ja kaubandus Linnade teke ja eluolu, hansakaubandus Põhja-Euroopas, tsunftikord, linnade valitsemine. Põhja-Euroopa ja Eesti. Skandinaavia eluviis ja ühiskond, viikingite retked. Eesti keskajal, eluolu muinasaja lõpus. Muinasmaakonnad, muistne vabadusvõitlus ja ristiusustamine, ühiskonna struktuur. Valitsemine, Liivi Ordu.</p>
	X		X	X			<p>5.Keskaja ühiskond Saksamaa, Inglismaa ja Prantsusmaa näitel. Saksa-Rooma keisririik, parlamendi kujunemine Inglismaal, Prantsusmaa ühendamine, eluolu keskajal.</p>
	X		X	X		X	<p>Maailm varauusajal 1492-1600</p> <p>1.Ühiskond varauusajal Tehnoloogia, uue maailmapildi kujunemine. Tehnoloogia areng, majandussuhted, humanism, kujutav kunst, Leonardo da Vinci. Suured maadeavastused. Ameerika avastamine, maadeavastuste tähendus Euroopale ja Euroopa mõju avastatud maades.</p>
	X		X	X			<p>2.Reformatsioon Reformatsioon Saksamaal. Martin Luther. Eesti 16. sajandil, reformatsioon, haldusjaotus ja linnad, Liivi sõja põhjused ja tagajärjed.</p>

Valdkonnapädevused							Õppesisu	
suudab mõista inimühiskonna ajaloos ning nüüdisaja ühiskonnas toimuvate muutuste põhjusi ja tagajärgi	valdab esmast tulevikuvisioni	huvitub iseenda, oma rahva, kogukonna ja maailma arengust, kujundab oma arvamust	tunneb lihtsamaid uurimismeetodeid ja kasutab neist mõnda õppetöös	tunneb kultuurilist eripära ning suhtub lugupidavalt individuaalsetesse, kultuurilistesse ja maailmavaatelistesse erinevustesse	on omandanud teadmisi ja oskusi sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest	on omandanud teadmisi ja oskusi enesekontrolli, toimetulekustrategiate, enesekasvatuse, oma võimete arendamise, tervist tugevdava käitumise ja tervisliku eluviisi kohta	tunneb ning austab demokraatiat ja inimõigusi	7.klass
X			X				X	III kooliaste IV. Keskaeg ja varauusaeg Maailm keskajal 476-1492 1.Keskaja koht maailma ajaloos. Keskaja ühiskonna üldisloomustus. Keskaja periodiseering, ühiskonnakorraldus, läänikord, eluolu ja maailmapilt.
X			X	X				2. Kirik ja kultuur keskajal Ristiusu õpetuse alused, kiriku osa ühiskonnas, ristiõjad, keskaja ülikoolid ja teadus, romaani ja gooti stiil.
X			X	X	X			3.Keskaeg Euroopas ja Aasias Frangi riik, Frangi riigi teke, riik Karl Suure ajal, Frangi riigi jagunemine, kolm tuumikala: Itaalia, Prantsusmaa ja Saksamaa. Araablased. Araabia ühiskond, Muhamed. Islam, araabia kultuur ja selle mõju Euroopale. Bütsants, Bütsantsi tugevuse põhjused, Justinianus I, Vana-Vene.

X		X	X	X				4.Linnad ja kaubandus Linnade teke ja eluolu, hansakaubandus Põhja-Euroopas, tsunftikord, linnade valitsemine. Põhja-Euroopa ja Eesti. Skandinaavia eluviis ja ühiskond, viikingite retked. Eesti keskajal, eluolu muinasaja lõpus. Muinasmaakonnad, muistne vabadusvõitlus ja ristiusustamine, ühiskonna struktuur. Valitsemine, Liivi Ordu.
X			X	X	X			5.Keskaja ühiskond Saksamaa, Inglismaa ja Prantsusmaa näitel. Saksa-Rooma keisririik, parlamendi kujunemine Inglismaal, Prantsusmaa ühendamine, eluolu keskajal.
X			X	X	X			Maailm varauusajal 1492-1600 1.Ühiskond varauusajal Tehnoloogia, uue maailmapildi kujunemine. Tehnoloogia areng, majandussuhted, humanism, kujutav kunst, Leonardo da Vinci. Suured maadeavastused. Ameerika avastamine, maadeavastuste tähendus Euroopale ja Euroopa mõju avastatud maades.
X			X	X				2.Reformatsioon Reformatsioon Saksamaal. Martin Luther. Eesti 16. sajandil, reformatsioon, haldusjaotus ja linnad, Liivi sõja põhjused ja tagajärjed.

III kooliastme õpitulemused

Ainepädevused									Õppesisu
iseloostab ajaloo põhietappe näidete kaudu									7.klass
imõistab eri ajastute kultuuripanust	X								
iseloostab tähtsamaid ajaloosündmusi, isikuid ja kultuurinähtusi									
võrdleb ajaloosündmusi ja -nähtusi									
kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda nii suuliselt kui ka kirjalikult									
teab Eesti ühiskonna arengujärke ja tähtsamaid ajaloosündmusi									
töötab mitmesuguste ajalooallikatega	X								
otsib, analüüsib ja kasutab ajalooinfot									
töötab kaardiga ja koostab lihtsamaid skeeme									
asetab end minevikus elanud inimese olukorda	X								
									III kooliaste IV. Keskaeg ja varauusaeg Maailm keskajal 476-1492 1.Keskaja koht maailma ajaloos. Keskaja ühiskonna üldisloomustus. Keskaja periodiseering, ühiskonnakorraldus, läänikord, eluolu ja maailmapilt.
X	X	X						X	2. Kirik ja kultuur keskajal Ristiusu õpetuse alused, kiriku osa ühiskonnas, ristisõjad, keskaja ülikoolid ja teadus, romaani ja gooti stiil.
X	X	X	X					X	3.Keskaeg Euroopas ja Aasias Frangi riik, Frangi riigi teke, riik Karl Suure ajal, Frangi riigi jagunemine, kolm tuumikala: Itaalia, Prantsusmaa ja Saksamaa. Araablased. Araabia ühiskond, Muhamed. Islam, araabia kultuur ja selle mõju Euroopale. Bütsants, Bütsantsi tugevuse põhjused, Justinianus I, Vana-Vene.

X	X	X		X					X	4.Linnad ja kaubandus Linnade teke ja eluolu, hansakaubandus Põhja-Euroopas, tsunftikord, linnade valitsemine. Põhja-Euroopa ja Eesti. Skandinaavia eluviis ja ühiskond, viikingite retked. Eesti keskajal, eluolu muinasaja lõpus. Muinasmaakonnad, muistne vabadusvõitlus ja ristiusustamine, ühiskonna struktuur. Valitsemine, Liivi Ordu.
X	X	X						X	X	5.Keskaja ühiskond Saksamaa, Inglismaa ja Prantsusmaa näitel. Saksa-Rooma keisririik, parlamendi kujunemine Inglismaal, Prantsusmaa ühendamine, eluolu keskajal.
X	X	X	X	X						Maailm varauusajal 1492-1600 1.Ühiskond varauusajal Tehnoloogia, uue maailmapildi kujunemine. Tehnoloogia areng, majandussuhted, humanism, kujutav kunst, Leonardo da Vinci. Suured maadeavastused. Ameerika avastamine, maadeavastuste tähendus Euroopale ja Euroopa mõju avastatud maades.
X	X	X	X	X						2.Reformatsioon Reformatsioon Saksamaal. Martin Luther. Eesti 16. sajandil, reformatsioon, haldusjaotus ja linnad, Liivi sõja põhjused ja tagajärjed.

Õppetegevus

Kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: vestlus, diskussioon, väitlused, projektõpe, loovülesande, kava, ajajoone, skeemi ja plaani, õpimapi koostamine, rolli- ja otsustusmängud, praktilised ja uurimistööd (nt töö allikate ja kaardiga, töölehe ja kontuurkaardi täitmine, arutluse kirjutamine, infootsing teabeallikatest ja infoanalüüs), tegevuspõhine õpe (nt dramatiseeringud, mudelite ja makettide valmistamine).

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

Kogu õppes kasutatakse nüüdisaja tehnoloogilisi vahendeid, sh IKT võimalusi, arvestades kasutatava tarkvara legaalsust, Interneti ja IT turvariske ning küberkuritegevust.

Õpilane:

1. analüüsib kriitiliselt infokeskkonda, arvestades autorikaitset; oskab leida vajalikku teavet ja vahendeid;
2. teab autoriõigusi ja -vastutust, oskab kasutada teoseid: viitamine, tsiteerimine, üles- ja allalaadimine, plagieerimine;
3. otsib infot teabeallikatest ja töötleb andmeid ning esitab neid IKT võimalusi kasutades;
4. kasutab internetiühendust ning tal on audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus.

Füüsiline õpikeskkond

1. Kool korraldab valdava osa õpet klassis, kus saab rühmatöö tegemiseks mööblit ümber paigutada, on internetiühendus ning audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus.
2. Kool võimaldab kasutada õppe sidumiseks igapäevaeluga õpet ja õppekäike väljaspool klassiruumi (muuseumis, arhiivis, näitusel, raamatukogus) vähemalt kaks korda õppeaasta jooksul.
3. Kool võimaldab kasutada ainekava eesmärgi toetavaid õppematerjale ja -vahendeid: ajalooatlased, kontuur- ja seinakaardid, allikakogumikud, käsiraamatud, elulooraamatud ja teabekirjandus, auvised, digitaliseeritud andmebaasid ja arhiivid, illustratiivne pildimaterjal (fotod, karikatuurid), IKT-põhised õppematerjalid.

Hindamine

Kujundav hindamine

1. Ajaloo õpitulemusi hinnates lähtutakse Narva Vanalinna Riigikooli hindamisjuhendist.
2. Hinnatakse nii õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel.
3. Aineteadmiste ja -oskuste kõrval antakse hinnanguid ka väärtuselistes ning hoiakulistest küsimustes.

4. Väärtuste ja hoiakute hindamist võimaldavad juhtumianalüüsid ning rühmatöö.
5. Õpilasele antakse tagasisidet seniste tulemuste ning vajakajäämistele kohta, innustatakse ja suunatakse õpilast edasisele õppimisele.
6. Kujundava hindamise käigus kavandatakse edasise õppimise eesmärgid ja teed, keskendutakse eelkõige õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega.
7. Õppetunni vältel saab õpilane õpetajalt, kaasõpilastelt või enesehinnangu abil enamasti suulist või kirjalikku sõnalist tagasisidet sotsiaallaineid puudutavate teadmiste ja oskuste kohta.
8. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega.
9. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Kokkuvõttev hindamine

1. Õpilase teadmisi ja oskusi võrreldakse õpilase õppe aluseks olevas ainekavas toodud oodatavate õpitulemustega ja tema õppele püstitatud eesmärkidega.
2. Teadmisi ja oskusi hinnatakse nii õppe käigus kui ka õppeteema lõppedes.
3. Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid peaksid olema mitmekesised, sisaldama suulist ja kirjalikku küsitlust, tööd kaartide, dokumentide, allikmaterjali ja piltidega, referaadi ja uurimistöö koostamist, loovtööd ning arutluse kirjutamist. Allikaanalüüsi puhul hinnatakse allikast olulise info leidmist, selle hindamist ja võrdlemist, katkendi põhjal vastamist, kommenteerimist ning usaldusväarsuse üle otsustamist.
4. Üksikfaktide tundmisele tuleb eelistada olulisemate ajaloosündmuste ja nähtuste analüüsi nõudvaid ülesandeid.
5. Arutluse puhul hinnatakse vastavust teemale, ajastu ja teemakohaste faktide tundmist, analüüsi, võrdlemise ja seoste loomise oskust ning isikliku suhtumise väljendamist põhjendatud hinnangute kaudu.
6. Kolmandas kooliastmes sobivad kontrolliks ja hindamiseks nii avatud kui ka etteantud vastusega ülesanded.
7. Kokkuvõttev hinne pannakse jooksvate hinnete alusel veerandi lõpus.
8. Veerandi hinnete põhjal pannakse välja aastahinne.

8. klass

Üldpädevuste kujundamine ainevaldkonna õppeainetes

Üldpädevused							Õppesisu
Väärtuspädevus	Sotsiaalne pädevus	Enesemääratluspädevus	Õpipädevus	Suhtluspädevus	Matemaatikapädevus	Ettevõtlikkuspädevus	8. klass
X	X		X	X			<p>V. Uusaeg</p> <p>Maailm 1600-1815</p> <p>1.Uusaja ühiskonna põhijooned Euroopas Absolutismi kujunemine, Louis XIV, valgustusfilosoofia, Inglise kodusõda ja restauratsioon, Inglismaa ja Prantsusmaa, 18. sajandi valgustatud absolutism Preisimaa näitel, Friedrich II. Eesti Rootsi ja Vene riigi kosseisus, valitsemine, keskvdõim ja aadli omavalitsus, Balti erikord, Põhjasõda, Peeter I, Eesti talurahvas 17. ja 18. sajandil, muutused majanduses ja poliitikas, vaimuelu (religioon, haridus, kirjasõna). USA iseseisvumine, Iseseisvussõda, USA riiklik korraldus.</p>
X	X		X	X			<p>2.Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni ajastu. Prantsuse revolutsiooni põhjused ja kulg, Napoleoni reformid, Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade tähtsus Euroopa ajaloos. Kultuur: barokk, klassitsism.</p>
X	X		X	X		X	<p>Maailm 1815-1918</p> <p>1.Industriaalühiskonna kujunemine Tööstuslik pööre, vabrikutootmine, linnastumine, industriaalühiskonna sotsiaalne pale, 19. sajandi poliitilised õpetused. Rahvuslus ja rahvusriigid, rahvusluse kasv Euroopas, rahvusriigi loomine Saksamaa näitel, Saksa keisririik.</p>

X	X	X	X	X			2.Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul Vene impeeriumi äärealade poliitika, talurahvaseadused, rahvuslik ärkamine, selle eeldused, liidrid ja üritused, venestusaeg, 1905. aasta revolutsiooni tagajärjed. Esimene maailmasõda, uue jõudude vahekorra kujunemine Euroopas, sõja põhjused, kulg ja tagajärjed, maailmasõja mõju Eestile. Eesti iseseisvumine: autonoomias Vabadussõjani. Kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul: eluolu, ajakirjandus, seltsiliikumine.
---	---	---	---	---	--	--	--

Sotsiaalne pädevus

Valdkonnapädevused							Õppesisu
suudab mõista inimühiskonna ajaloos ning nüüdisaja ühiskonnas toimuvate muutuste põhjusi ja tagajärgi	valdab esmast tulevikuvisioni	huvitub iseenda, oma rahva, kogukonna ja maailma arengust, kujundab oma arvamust	tunneb lihtsamaid uurimismeetodeid ja kasutab neist mõnda õppetöös	tunneb kultuurilist eripära ning suhtub lugupidavalt individuaalsetesse, kultuurilistesse ja maailmavaatelistesse erinevustesse	on omandanud teadmisi ja oskusi sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest	on omandanud teadmisi ja oskusi enesekontrolli, toimetulekustrateegiate, enesekasvatuse, oma võimete arendamise, tervist tugevdava käitumise ja tervisliku eluviisi kohta	8.klass
X		X	X	X		X	
							V. Uusaeg Maailm 1600-1815 1.Uusaja ühiskonna põhijooned Euroopas Absolutismi kujunemine, Louis XIV, valgustusfilosoofia, Inglise

								<p>kodusõda ja restauratsioon, Inglismaa ja Prantsusmaa, 18. sajandi valgustatud absolutism Preisimaa näitel, Friedrich II. Eesti Rootsi ja Vene riigi kosseisus, valitsemine, keskvdim ja aadli omavalitsus, Balti erikord, Põhjasõda, Peeter I, Eesti talurahvas 17. ja 18. sajandil, muutused majanduses ja poliitikas, vaimuelu (religioon, haridus, kirjasõna). USA iseseisvumine, Iseseisvussõda, USA riiklik korraldus.</p>
X		X	X	X	X		X	<p>2.Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni ajastu. Prantsuse revolutsiooni põhjused ja kulg, Napoleoni reformid, Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade tähtsus Euroopa ajaloos. Kultuur: barokk, klassitsism.</p>
X		X	X	X	X		X	<p>Maailm 1815-1918</p> <p>1.Industriaalühiskonna kujunemine Tööstuslik pööre, vabrikutootmine, linnastumine, industriaalühiskonna sotsiaalne pale, 19. sajandi poliitilised õpetused. Rahvuslus ja rahvusriigid, rahvusluse kasv Euroopas, rahvusriigi loomine Saksamaa näitel, Saksa keisririik.</p>
X		X	X	X	X		X	<p>2.Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul Vene impeeriumi äärealade poliitika, talurahvaseadused, rahvuslik ärkamine, selle eeldused, liidrid ja üritused, venestusaeg, 1905. aasta revolutsiooni tagajärjed. Esimene maailmasõda, uue jõudude vahekorra kujunemine Euroopas, sõja põhjused, kulg ja tagajärjed, maailmasõja mõju Eestile. Eesti iseseisvumine: autonoomiast Vabadussõjani. Kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul: eluolu, ajakirjandus, seltsiliikumine.</p>

III kooliastme õpitulemused

Ainepädevused										Õppesisu
iseloostab ajaloo põhietappe näidete kaudu	mõistab eri ajastute kultuuripanust	iseloostab tähtsamaid ajaloosündmusi, isikuid ja kultuurinähtusi	võrdleb ajaloosündmusi ja -nähtusi	kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda nii suuliselt kui ka kirjalikult	teab Eesti ühiskonna arengujärke ja tähtsamaid ajaloosündmusi	töötab mitmesuguste ajalooallikatega	otsib, analüüsib ja kasutab ajalooinfot	töötab kaardiga ja koostab lihtsamaid skeeme	asetab end minevikus elanud inimese olukorda	8.klass
X	X	X	X	X		X	X	X		
X	X	X	X	X		X	X	X	X	
										V. Uusaeg Maailm 1600-1815 1.Uusaja ühiskonna põhijooned Euroopas Absolutismi kujunemine, Louis XIV, valgustusfilosoofia, Inglise kodusõda ja restauratsioon, Inglismaa ja Prantsusmaa, 18. sajandi valgustatud absolutism Preisimaa näitel, Friedrich II. Eesti Rootsi ja Vene riigi kosseisus, valitsemine, keskvoim ja aadli omavalitsus, Balti erikord, Põhjasõda, Peeter I, Eesti talurahvas 17. ja 18. sajandil, muutused majanduses ja poliitikas, vaimuelu (religioon, haridus, kirjasõna). USA iseseisvumine, Iseseisvussõda, USA riiklik korraldus.
										2.Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni ajastu. Prantsuse revolutsiooni põhjused ja kulg, Napoleoni reformid, Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade tähtsus Euroopa ajaloos. Kultuur: barokk, klassitsism.
										Maailm 1815-1918

X	X	X	X	X		X	X	X	X	1.Industriaalühiskonna kujunemine Tööstuslik pööre, vabrikutootmine, linnastumine, industriaalühiskonna sotsiaalne pale, 19. sajandi poliitilised õpetused. Rahvuslus ja rahvusriigid, rahvusluse kasv Euroopas, rahvusriigi loomine Saksamaa näitel, Saksa keisririik.
X	X	X	X	X	X		X	X	X	2.Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul Vene impeeriumi äärealade poliitika, talurahvaseadused, rahvuslik ärkamine, selle eeldused, liidrid ja üritused, venestusaeg, 1905. aasta revolutsiooni tagajärjed. Esimene maailmasõda, uue jõudude vahekorra kujunemine Euroopas, sõja põhjused, kulg ja tagajärjed, maailmasõja mõju Eestile. Eesti iseseisvumine: autonoomiast Vabadussõjani. Kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul: eluolu, ajakirjandus, seltsiliikumine.

Õppetegevus

Kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: vestlus, diskussioon, väitlused, projektõpe, loovülesande, kava, ajajoone, skeemi ja plaani, õpimapi koostamine, rolli- ja otsustusmängud, praktilised ja uurimistööd (nt töö allikate ja kaardiga, töölehe ja kontuurkaardi täitmine, arutluse kirjutamine, infootsing teabeallikatest ja infoanalüüs), tegevuspõhine õpe (nt dramatiseeringud, mudelite ja makettide valmistamine).

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

Kogu õppes kasutatakse nüüdisaja tehnoloogilisi vahendeid, sh IKT võimalusi, arvestades kasutatava tarkvara legaalsust, Interneti ja IT turvariske ning küberkuritegevust.

Õpilane:

1.analüüsib kriitiliselt infokeskkonda, arvestades autorikaitset; oskab leida vajalikku teavet ja vahendeid;

2.teab autoriõigusi ja -vastutust, oskab kasutada teoseid: viitamine, tsiteerimine, üles- ja allalaadimine, plagieerimine;

3. otsib infot teabeallikatest ja töötleb andmeid ning esitab neid IKT võimalusi kasutades;
4. kasutab internetiühendust ning tal on audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus.

Füüsiline õpikeskkond

1. Kool korraldab valdava osa õpet klassis, kus saab rühmatöö tegemiseks mööblit ümber paigutada, on internetiühendus ning audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus.
2. Kool võimaldab kasutada õppe sidumiseks igapäevaeluga õpet ja õppekäike väljaspool klassiruumi (muuseumis, arhiivis, näitusel, raamatukogus) vähemalt kaks korda õppeaasta jooksul.
3. Kool võimaldab kasutada ainekava eesmärgi toetavaid õppematerjale ja -vahendeid: ajalooatlased, kontuur- ja seinakaardid, allikakogumikud, käsiraamatud, elulooraamatud ja teabekirjandus, auvised, digitaliseeritud andmebaasid ja arhiivid, illustratiivne pildimaterjal (fotod, karikatuurid), IKT-põhised õppematerjalid.

Hindamine

Kujundav hindamine

1. Ajaloo õpitulemusi hinnates lähtutakse Narva Vanalinna Riigikooli hindamisjuhendist.
2. Hinnatakse nii õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel.
3. Aineteadmiste ja -oskuste kõrval antakse hinnanguid ka väärtuselistes ning hoiakulistest küsimustes.
4. Väärtuste ja hoiakute hindamist võimaldavad juhtumianalüüsid ning rühmatöö.
5. Õpilasele antakse tagasisidet seniste tulemuste ning vajakajäämistele kohta, innustatakse ja suunatakse õpilast edasisele õppimisele.
6. Kujundava hindamise käigus kavandatakse edasise õppimise eesmärgid ja teed, keskendutakse eelkõige õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega.
7. Õppetunni vältel saab õpilane õpetajalt, kaasõpilastelt või enesehinnangu abil enamasti suulist või kirjalikku sõnalist tagasisidet sotsiaalseid puudutavate teadmiste ja oskuste kohta.
8. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega.
9. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Kokkuvõttev hindamine

1. Õpilase teadmisi ja oskusi võrreldakse õpilase õppe aluseks olevas ainekavas toodud oodatavate õpitulemustega ja tema õppele püstitatud eesmärkidega.
2. Teadmisi ja oskusi hinnatakse nii õppe käigus kui ka õppeteema lõppedes.
3. Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid peaksid olema mitmekesised, sisaldama suulist ja kirjalikku küsitlust, tööd kaartide, dokumentide, allikmaterjali ja piltidega, referaadi ja uurimistöo koostamist, loovtööd ning arutluse kirjutamist. Allikaanalüüsi puhul hinnatakse allikast olulise info leidmist, selle hindamist ja võrdlemist, katkendi põhjal vastamist, kommenteerimist ning usaldusväarsuse üle otsustamist.
4. Üksikfaktide tundmisele tuleb eelistada olulisemate ajaloosündmuste ja nähtuste analüüsi nõudvaid ülesandeid.
5. Arutluse puhul hinnatakse vastavust teemale, ajastu ja teemakohaste faktide tundmist, analüüsi, võrdlemise ja seoste loomise oskust ning isikliku suhtumise väljendamist põhjendatud hinnangute kaudu.
6. Kolmandas kooliastmes sobivad kontrolliks ja hindamiseks nii avatud kui ka etteantud vastusega ülesanded.
7. Kokkuvõttev hinne pannakse jooksvate hinnete alusel veerandi lõpus.
8. Veerandi hinnete põhjal pannakse välja aastahinne.

9. klass

Üldpädevuste kujundamine ainevaldkonna õppeainetes

Üldpädevused							Õppesisu
Väärtuspädevus	Sotsiaalne pädevus	Enesemääratluspädevus	Õpipädevus	Suhtluspädevus	Matemaatikapädevus	Ettevõtlikkuspädevus	9. klass
	X		X	X			VI. Lähiajalugu Maailm kahe maailmasõja vahel

						<p>1918-1939</p> <p>1.Poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda Rahvusvaheline olukord, Pariisi rahukonverents, Rahvasteliidu tegevus ja mõju, sõjakollete kujunemine Aasias ja Euroopas. Maailmamajandus, ülemaailmse majanduskriisi põhjused, olemus ja tagajärjed. Demokraatia ja diktatuurid 1920.-1930. aastail, demokraatia ja diktatuuri põhijooned, demokraatia Ameerika Ühendriikide näitel, autoritarism Itaalia näitel, totalitarism NSV Liidu ja Saksamaa näitel.</p>
X	X	X	X	X		<p>2.Eesti Vabariik Vabadussõda, Asutav Kogu, maareform ja põhiseadus, demokraatliku parlamentarismi aastad, vaikiv ajastu, majandus, kultuur ja eluolu, välispoliitika.</p>
	X		X	X		<p>3.Kultuur ja eluolu kahe maailmasõja vahel Uued kultuurinähtused, teadus, tehnika areng, aatomiuuringud, auto ja lennuk, raadio, kino ja film, kirjandus ja kunst, uued propagandavahendid.</p>
	X		X	X		<p>Teine maailmasõda 1939-1945</p> <p>1.Rahvusvaheline olukord. Lääneriikide järeleandmised Saksamaale. München. MRP. Sõjategevuse üldiseloostus, sõja algus ja lõpp, sõdivad pooled, rinded, holokaust, ÜRO asutamine.</p>
						<p>2.Eesti Teise maailmasõja ajal Baaside ajastu, iseseisvuse kaotamine, juuniküüditamine, sõjategevus Eesti territooriumil, Nõukogude ja Saksa okupatsioon.</p>
X	X		X	X		<p>Maailm pärast Teist maailmasõda 1945-2000</p> <p>1.Külm sõda, külma sõja põhijooned ja avaldumisvormid, kriisid ja sõjad. Läänemaailm USA ja Saksamaa</p>

							Liitvabariigi näitel. USA ühiskond, sisepoliitika, ühiskondlikud liikumised, välispoliitika. Saksamaa Liitvabariigi majanduse areng, Ida- ja Lääne-Saksamaa suhted. Kommunistlikud riigid, kommunistliku süsteemi teke.
X	X	X	X	X			2.NSV Liit Stalinism, sula, stagnatsioon. Eesti Nõukogude okupatsiooni all, piiride muutumine, repressioonid, kollektiviseerimine, industrialiseerimine, poliitiline juhtimine, kultuur ja eluolu. Kommunistliku süsteemi lagunemine, perestroika ja glasnost, Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin, Saksamaa ühinemine. Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamine. Laulev revolutsioon, Balti kett, põhiseadusliku korra taastamine.
X	X	X	X	X		X	3.Maailm alates 1990. aastaist Üldülevaade, Euroopa Liidu laienemine, NATO laienemine, uued vastasseisud. Kultuur ja eluolu 20. sajandi teisel poolel. Teaduse ja tehnika areng, aatomiuringud, infotehnoloogia, massikultuur, naine ja ühiskondlik elu, muutused mentaliteedis.

Valdkonnapädevused							Õppesisu		
	suudab mõista inimühiskonna ajaloos ning nüüdisaja ühiskonnas toimuvate muutuste põhjusi ja tagajärgi	valdab esmast tulevikuvisioni	huvitub iseenda, oma rahva, kogukonna ja maailma arengust, kujundab oma arvamust	tunneb lihtsamaid uurimismeetodeid ja kasutab neist mõnda õppetöös	tunneb kultuurilist eripära ning suhtub lugupidavalt individuaalsetesse, kultuurilistesse ja maailmavaatelistesse erinevustesse	on omandanud teadmisi ja oskusi sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest	on omandanud teadmisi ja oskusi enesekontrolli, toimetulekustrateegiate, enesekasvatuse, oma võimete arendamise, tervist tugevdava käitumise ja tervisliku eluviisi kohta	tunneb ning austab demokraatiat ja inimõigusi	
X			X	X	X		X	9.klass	
			X	X	X		X		VI. Lähiajalugu Maailm kahe maailmasõja vahel 1918-1939 1.Poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda Rahvusvaheline olukord, Pariisi rahukonverents, Rahvasteliidu tegevus ja mõju, sõjakollete kujunemine Aasias ja Euroopas. Maailmamajandus, ülemaailmse majanduskriisi põhjused, olemus ja tagajärjed. Demokraatia ja diktatuurid 1920.-1930. aastail, demokraatia ja diktatuuri põhijooned, demokraatia Ameerika Ühendriikide näitel, autoritarism Itaalia näitel, totalitarism NSV Liidu ja Saksamaa näitel.
X		X	X	X	X		X		2.Eesti Vabariik Vabadussõda, Asutav Kogu, maareform ja põhiseadus,

							demokraatliku parlamentarismi aastad, vaikiv ajastu, majandus, kultuur ja eluolu, välispoliitika.
X			X	X	X		3.Kultuur ja eluolu kahe maailmasõja vahel Uued kultuurinähtused, teadus, tehnika areng, aatomiuringud, auto ja lennuk, raadio, kino ja film, kirjandus ja kunst, uued propagandavahendid.
X			X	X	X		Teine maailmasõda 1939-1945 1.Rahvusvaheline olukord. Lääneriikide järeleandmised Saksamaale. München. MRP. Sõjategevuse üldiseloostus, sõja algus ja lõpp, sõdivad pooled, rinded, holokaust, ÜRO asutamine.
X		X	X	X	X		2.Eesti Teise maailmasõja ajal Baaside ajastu, iseseisvuse kaotamine, juuniküüditamine, sõjategevus Eesti territooriumil, Nõukogude ja Saksa okupatsioon.
X			X	X	X		Maailm pärast Teist maailmasõda 1945-2000 1.Külm sõda, külma sõja põhijooned ja avaldumisvormid, kriisid ja sõjad. Läänemaailm USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel. USA ühiskond, sisepoliitika, ühiskondlikud liikumised, välispoliitika. Saksamaa Liitvabariigi majanduse areng, Ida- ja Lääne-Saksamaa suhted. Kommunistlikud riigid, kommunistliku süsteemi teke.
X			X	X	X		2.NSV Liit Stalinism, sula, stagnatsioon. Eesti Nõukogude okupatsiooni all, piiride muutumine, repressioonid, kollektiviseerimine, industrialiseerimine, poliitiline juhtimine, kultuur ja eluolu. Kommunistliku süsteemi lagunemine, perestroika ja glasnost, Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin, Saksamaa ühinemine. Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamine. Laulev revolutsioon, Balti kett, põhiseadusliku korra taastamine.

X	X	X	X	X	X		X	3.Maailm alates 1990. aastaist Üldülevaade, Euroopa Liidu laienemine, NATO laienemine, uued vastasseisud. Kultuur ja eluolu 20. sajandi teisel poolel. Teaduse ja tehnika areng, aatomiuuringud, infotehnoloogia, massikultuur, naine ja ühiskondlik elu, muutused mentaliteedis.
---	---	---	---	---	---	--	---	--

III kooliastme õpitulemused

Ainepädevused										Õppesisu
iseloostab ajaloo põhietappe näidete kaudu	mõistab eri ajastute kultuuripanust	iseloostab tähtsamaid ajaloosündmusi, isikuid ja kultuurinähtusi	võrdleb ajaloosündmusi ja -nähtusi	kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda nii suuliselt kui ka kirjalikult	teab Eesti ühiskonna arengujärke ja tähtsamaid ajaloosündmusi	töötab mitmesuguste ajalooallikatega	otsib, analüüsib ja kasutab ajalooinfot	töötab kaardiga ja koostab lihtsamaid skeeme	asetab end minevikus elanud inimese olukorda	
X		X	X	X		X	X	X		9.klass VI. Lähiajalugu Maailm kahe maailmasõja vahel 1918-1939 1.Poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda Rahvusvaheline olukord, Pariisi rahukonverents, Rahvasteliidu tegevus ja mõju, sõjakollete kujunemine Aasias ja Euroopas. Maailmamajandus, ülemaailmse majanduskriisi põhjused, olemus ja tagajärjed. Demokraatia ja diktatuurid 1920.-1930. aastail, demokraatia ja diktatuuri põhijooned, demokraatia

										Ameerika Ühendriikide näitel, autoritarism Itaalia näitel, totalitarism NSV Liidu ja Saksamaa näitel.
X		X	X	X		X	X	X	X	2.Eesti Vabariik Vabadussõda, Asutav Kogu, maareform ja põhiseadus, demokraatliku parlamentarismi aastad, vaikiv ajastu, majandus, kultuur ja eluolu, välispoliitika.
X	X	X	X	X	X	X	X	X		3.Kultuur ja eluolu kahe maailmasõja vahel Uued kultuurinähtused, teadus, tehnika areng, aatomiuuringud, auto ja lennuk, raadio, kino ja film, kirjandus ja kunst, uued propagandavahendid.
X		X	X	X		X	X	X	X	Teine maailmasõda 1939-1945 1.Rahvusvaheline olukord. Lääneriikide järeleandmised Saksamaale. München. MRP. Sõjategevuse üldiseloostus, sõja algus ja lõpp, sõdivad pooled, rinded, holokaust, ÜRO asutamine.
X		X	X	X	X	X	X	X		2.Eesti Teise maailmasõja ajal Baaside ajastu, iseseisvuse kaotamine, juuniküüditamine, sõjategevus Eesti territooriumil, Nõukogude ja Saksa okupatsioon.
X		X	X	X		X	X	X		Maailm pärast Teist maailmasõda 1945-2000 1.Külm sõda, külma sõja põhijooned ja avaldumisvormid, kriisid ja sõjad. Läänemaailm USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel. USA ühiskond, sisepoliitika, ühiskondlikud liikumised, välispoliitika. Saksamaa Liitvabariigi majanduse areng, Ida- ja Lääne-Saksamaa suhted. Kommunistlikud riigid, kommunistliku süsteemi teke.
										2.NSV Liit

X		X	X	X	X	X	X	X		Stalinism, sula, stagnatsioon. Eesti Nõukogude okupatsiooni all, piiride muutumine, repressioonid, kollektiviseerimine, industrialiseerimine, poliitiline juhtimine, kultuur ja eluolu. Kommunistliku süsteemi lagunemine, perestroika ja glasnost, Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin, Saksamaa ühinemine. Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamine. Laulev revolutsioon, Balti kett, põhiseadusliku korra taastamine.
X	X	X	X	X		X	X	X	X	3.Maailm alates 1990. aastaist Üldülevaade, Euroopa Liidu laienemine, NATO laienemine, uued vastasseisud. Kultuur ja eluolu 20. sajandi teisel poolel. Teaduse ja tehnika areng, aatomiuuringud, infotehnoloogia, massikultuur, naine ja ühiskondlik elu, muutused mentaliteedis.

Õppetegevus

Kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: vestlus, diskussioon, väitlused, projektõpe, loovülesande, kava, ajajoone, skeemi ja plaani, õpimapi koostamine, rolli- ja otsustusmängud, praktilised ja uurimistööd (nt töö allikate ja kaardiga, töölehe ja kontuurkaardi täitmine, arutluse kirjutamine, infootsing teabeallikatest ja infoanalüüs), tegevuspõhine õpe (nt dramatiseeringud, mudelite ja makettide valmistamine).

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

Kogu õppes kasutatakse nüüdisaja tehnoloogilisi vahendeid, sh IKT võimalusi, arvestades kasutatava tarkvara legaalsust, Interneti ja IT turvariske ning küberkuritegevust.

Õpilane:

1. analüüsib kriitiliselt infokeskkonda, arvestades autorikaitset; oskab leida vajalikku teavet ja vahendeid;

2. teab autoriõigusi ja -vastutust, oskab kasutada teoseid: viitamine, tsiteerimine, üles- ja allalaadimine, plagieerimine;

3. otsib infot teabeallikatest ja töötleb andmeid ning esitab neid IKT võimalusi kasutades;

4. kasutab internetiühendust ning tal on audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus.

Füüsiline õpikeskkond

1. Kool korraldab valdava osa õpet klassis, kus saab rühmatöö tegemiseks mööblit ümber paigutada, on internetiühendus ning audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus.

2. Kool võimaldab kasutada õppe sidumiseks igapäevaeluga õpet ja õppekäike väljaspool klassiruumi (muuseumis, arhiivis, näitusel, raamatukogus) vähemalt kaks korda õppeaasta jooksul.

3. Kool võimaldab kasutada ainekava eesmärke toetavaid õppematerjale ja -vahendeid: ajalooatlased, kontuur- ja seinakaardid, allikakogumikud, käsiraamatud, elulooraamatud ja teabekirjandus, auvised, digitaliseeritud andmebaasid ja arhiivid, illustratiivne pildimaterjal (fotod, karikatuurid), IKT-põhised õppematerjalid.

Hindamine

Kujundav hindamine

1. Ajaloo õpitulemusi hinnates lähtutakse Narva Vanalinna Riigikooli hindamisjuhendist.

2. Hinnatakse nii õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel.

3. Aineteadmiste ja -oskuste kõrval antakse hinnanguid ka väärtuselistes ning hoiakulistes küsimustes.

4. Väärtuste ja hoiakute hindamist võimaldavad juhtumianalüüsid ning rühmatöö.

5. Õpilasele antakse tagasisidet seniste tulemuste ning vajakajäämistele kohta, innustatakse ja suunatakse õpilast edasisele õppimisele.

6. Kujundava hindamise käigus kavandatakse edasise õppimise eesmärgid ja teed, keskendutakse eelkõige õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega.

7. Õppetunni vältel saab õpilane õpetajalt, kaasõpilastelt või enesehinnangu abil enamasti suulist või kirjalikku sõnalist tagasisidet sotsiaalseid puudutavate teadmiste ja oskuste kohta.

8. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega.

9. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Kokkuvõttev hindamine

1. Õpilase teadmisi ja oskusi võrreldakse õpilase õppe aluseks olevas ainekavas toodud oodatavate õpitulemustega ja tema õppele püstitatud eesmärkidega.

2. Teadmisi ja oskusi hinnatakse nii õppe käigus kui ka õppeteema lõppedes.

3. Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid peaksid olema mitmekesised, sisaldama suulist ja kirjalikku küsitlust, tööd kaartide, dokumentide, allikmaterjali ja piltidega, referaadi ja uurimistöo koostamist, loovtööd ning arutluse kirjutamist. Allikaanalüüsi puhul hinnatakse allikast olulise info leidmist, selle hindamist ja võrdlemist, katkendi põhjal vastamist, kommenteerimist ning usaldusväarsuse üle otsustamist.

4. Üksikfaktide tundmisele tuleb eelistada olulisemate ajaloosündmuste ja nähtuste analüüsi nõudvaid ülesandeid.

5. Arutluse puhul hinnatakse vastavust teemale, ajastu ja teemakohaste faktide tundmist, analüüsi, võrdlemise ja seoste loomise oskust ning isikliku suhtumise väljendamist põhjendatud hinnangute kaudu.

6. Kolmandas kooliastmes sobivad kontrolliks ja hindamiseks nii avatud kui ka etteantud vastusega ülesanded.

7. Kokkuvõttev hinne pannakse jooksvate hinnete alusel veerandi lõpus.

8. Veerandi hinnete põhjal pannakse välja aastahinne.